[illegible] ונאו חכמי׳ כמתניה והחכם ישם בנ:
[illegible] מעל כחכו החכם לו ואם לאו עמו.
[illegible] עליו ׳ ואי שאינו אמר ענך
[illegible] לך אמר המורה אותך ׳ מעשותך שאין
[illegible] והמשיב אותך ממש ונודעו וזהו ח
[illegible] לך מעלותך ומעלותך והנהגם
[illegible] ואם חכם שיקח מאך צמו ודרך
[illegible] דרך אדם על עצמו ויהיו חברו ׳
[illegible] עליו ואינו יכולין ויכנו להם
[illegible] ירבה בשיחת כל הבולן ׳
[illegible] אלא עוסק בתורה ומצוות ׳
[illegible] להם משמרת הדין ובין
[illegible] כל הקלין עוזר ואומר
[illegible] הסע׳ ועוד ואומר
[illegible] ונתאים יבידי
[illegible] מאי חי
[illegible] חי
[illegible] ואלו
[illegible] בהם
[illegible] ם

לאסור יעשו על קדושת השם ית׳ בכל המצות [illegible]

ומהבת הבכור הוא חלק חוץ [illegible]

ואם האדם מתרחק משב רמים והם [illegible]

[illegible]

לכן יתן אל לבו להתרחק מן הבכור [illegible]

[illegible]

(11631)

המעלות והיא יראת כל עניני העולם· וכל האומות הם מיני [illegible]
ומעלת האהבה· והיא נבחרת המעלות· ואמרו החכמים [illegible]
והפרושים· סוף אין ומעלה ממנה· והרבה [illegible]
יראת אלהים על אהבתו· כמו [illegible] ישר [illegible]
כי אם ליראה אותו· ואמנם שהאהבה היא חבל ית' [illegible]
וקרוב שנקראת אל יראת האלהים [illegible]
עליה אלא שיחקים יראתו ופחד אלהים על [illegible]
וזה היא האהבה היא אהבת הנפש ונטיתה מעלה אל הבור' ית'
כדי שתדבק באורו העליון· הנפש הזאת היא אור מעולה והיא
טהור וזכה· והבור' ית' קשר בגוף אשר חשקו רב [illegible]
תוך בריאת השם ית'· ואמנם שאדם אוהב בגוף אין כח בשכלו
לחשוב ואחר כאשר כי היא מעורב בתאות הגוף· וכל [illegible]
האדם אינו מבקש ואינו שואל אלא תאותיו ותענוגיו כי אוהב את
תאות הגוף ואחרי אכילה ושתיה ועניני עולם הזה כולם שואל ושוקד
ומוסיף הון רב אין כח בשכלו לחשוב אחרי הבור' ית' כי היא אומץ
בהבלי שוא· ואחרי שתחפש הנפש כוח שיש בו תועלת ותשוה
בלתי שיחנך הגוף· אז היא תשוה ותבקש [illegible]
הגוף כאשר יתגבר החולי ויחזק· וכשתתגבר הנפש ותחליש
הגוף אז יהיה לה אור מעלה וכח בגופה [illegible] היא
האהבה שיאהב את י"י אהבה גדולה יתר רבה מאד עד שתהיה
נפשו קשורה מאד באהבת י"י· והנפש היא [illegible] אהבה ואותה ה
האהבה היא קשור בשמחה ואותה שמחה תמיד [illegible]
הגוף ותענוגי העולם· ואותה השמחה שלה ומתגברת על כל
התאות שמגולים בו [illegible]· כמו מגדלות החולי שמחת ואהבת י"י
וכל חיבת שעשועי עולם· לא היה כמו שעשוע לב האוהב את י"י בכל
לבו ובכל גופו אין לעשות רצון הבור' ית'· ולאהוב את י"י
ולעשות קידוש י"י· ולאסור עצמו לאהבת י"י· וזה יראתי שוא ת

4

ופני העירים רעות. כש״ הר כי תראה שאין מעשה ולבבותינו [illegible]
וסוריך לה זה מעט כי תשוב [illegible] ועוין שאמרם ב׳ ואהבוין בבכרי
[illegible] אל העירים [illegible]

[illegible]

שער [illegible]

[illegible]

או שהכהו או עבור שביישהו · או עבור שהוציא עליו שם רע · על כן
אל יכוין בהם · אין ישנאנו בלבו · כמו ברשעים אלא דבר אתו עם חבירו ·
אולי יודה ויחזור בו · ויאמר לו למה עשית לי כך וכך · שנ' הוכח תוכיח את
עמיתך · ואם חזר ובקש ממנו מחילה צריך שימחול לו ולא יהיה אכזרי · אפי'
ואף אם לא יבקש ממנו · לא ישנאהו אלא יתנהג עמו כמנהגו · וכן
לכל כך משנין לו את שנאתו · יש שנאה רעה מאד והיא שנאת
חנם והיא החריבה בית שני ושנאה מאד קשה · והיא רעה מאד ·
ומי שלבו לא יסור מתנפש להתרחק ממנה · ואם תולה שישנא חבירו
בלי חמור · ואם הוא שיודיע בין העמים רחוק · ויש הוא ירך
והבחינה · כי כן ישלם ישנא · יש שנאה חביבה עבור שהוא
עבור לו חביב · או שישנא עבור לו אוהבו כפי חפצו · או שישנא אוהבו ה'
ואוהב מצותיו · כל זה רואי לאדם להרחיק ממנו ומכל כיוצא בזה ·
ובכלל האהבה את שיעור לו הבורא ית' · ולא ימלא בעולם
מחשבה · אין היית רוצה אוהב העולם · היה נותן לי רע שלא אותנה בו
אדם ובמעשיו · ואם בא מצוה ממנו · או שונא אותו ומוסר בידו ·
ומשחיתו בכל עת שיהיה על כל זה · ויתן אוהב ואין ספק בעולם
בזה את חשבון אוהב כל שונאו · וזה יסור גדול ועולם הוא אוהב ה'
ואוהב יהיה אוהבה על כל · והמשכיל עמו כמו זה ואוהב כל חבירו
גם זו מצוה · ואוהבו כל לבו ובכל נפשו מעשהו · הבורא ית' ודרכו הטוב
קשה מאד להבדיל בורא ית' ויבדיל אל שונא ולא אוהבו קשה · דרך
העולם כל אחד שונא מי שאוהבו · כל זה הבל ורעה רבה כי ישמור
כל אדם שלא יבדל ובכוח אחד ואוהב עשהו לו הבורא ית' · והאל
שומרים השונא · והקולה שונא כן אדם השונא · אוהבו והשונא
אוהב אוהבו על דרך ישר · ויש שנאה רעה ואוהב כן כמו אדם ה'
עושה טובה ויהיה עמו כמו שעושה אותו טוב · והאוהבים ברוך
זה הם שונאים הש' ית' הם שונאי את אוהבו · הם שונאי השם
ואוהבים אותו שהם בכל ענין ואומרים האמיתי · אוהבו · וצריך

ולמי שתרצה כי מי שיטנא בני אדם גם הם ישנאוהו · והמונע רחמיו
השנאה הוא כן הוא אבל ועצמו רעה · ויש אדם שלא ואם שאין ם
חשוב לשנאה גדולה · הלא ידעת זה שכתוב כותבין ויש שנאה מאותן
שנאה זו · מן הנוזן עלית השנאה והאויב כמו ועצמו שאותה
שונא · והנה הרבה בני אדם אוהבים את האוהבה בבריאה · והפשר
שהן שונאי אחרים לכם ולמי שאין מואסין בהם · כמו שכתבנו יוכר
שונא · והנה שמחליק לו לשון ומדבר לו רכות אל ישא לבך אלא כי
כמו כי יחנן קולו אל תאמן בו כי שבע תועבות בלבו · וזהו שהמורה
יאוב לוכנו ולעשות בו יתר השנאה והאהבה עד שהורגם · וכן ישמעאל
עם גדליה בן אחיקם שהרגו · ויש אוהב אף הממשי · הטוב שבכל
זה זה שמתחשב על שונאו · שתשיבהו אל האהבה אם תוכל ·
ויש שנאה שהיא מצוה · כגון שונא אדם רשע שאינו מקבל תוכחה
על ידות · מתברך שפתחת · ושנאה הוא משנאה · ושונא ובקשתו
ותקנתו תכלית שנאה שנאתים והוא כמו היו לי · ויש שנאה שקר ודובר
כב · סון רבה ישנא כל רב האהוב אותו והאשמתן אוהבי יוצר
כל · כמו כל אורח שקר שנאתי · וזה הכלל גדול שישנא אדם לדרך
שקר וכל מה שיוסיף שנאה לדרך שקר יוסיף אהבה לאמת · דכתיב
שקר שנאתי ואתעבה ותורתך אהבתי · ויאהב אמת ושלום דכתיב
האמת והשלום אהבו ·

שער הרחמים

מדת הרחמים משובחת

אמר החכם אחת מן המדות המשובחות והקנה מכתב' אל הקום ואת
כל מה שיכול האדם להשתדל בה · יש לו להשתדל · כמו שאמר הכתוב
שירחמו עליו בשעת צרה · כך ראוי לו שירחם על אחר שיצטער מאד
ואהבת לרעך כמוך · הבוחן חלק זאת המדה ושבחו הצדיקים וכו
והבים גם כן שידעת בוסף כי נבדו רחמיו · וראוי ומשכל
שתהיה מדת הרחמי' תקועה בלבו ושמלות בו כל הימים · ויש כו'
ויש רחמים · אין צריך ימתוח עליהם הדין וחסד

כמה היא רחוקות, וכמה רחוקים זה מזה . ומאי הוצרך לומ'
הלא כבר זכר הרחוקות. כמו אשר מזכה האדם בדרך האמצע הבראשו'
והחלוקות שאינם כי אם בעיון . ואלה אמרם היותם על כמו כל דר'

גם אוירה תורה בקום וקום עשו · ונאמר והאכל בבהמות קודם שיאכל
· אירת הרחמנות הוא מידן לזרע אברהם זרע ישראל שכתוב
ונתן לך רחמים ורחמך והרבך · ולכן כל אדם יקבל עליו לדבר כל דבריו
בלשון תחנונים ורחמנות · וגם בהתפללו יעשה תפלה ותחנונים בזה
ולזה יקבל אדם שנא חדברי רחמנות · ברמז תחנונים על לב העם ·
רבים יודעים חטאתם חייב הערלות · ושני מעלות הם אינם יודעים
ולא ידעת הדבר · הוא חמדה כי אחד הנותן פרוטה לעני מתברך
בשש ברכות · והמפייסו בדברים מתברך בי״א ברכות · לכן צריך שיפתח
לבו לצדקה ולדבר על לב העני · ויראו דבריו בנחת ולא כמו הנותן
משמעו · ומשמען יצר ויכבדיהו ויכשיריהו · ואתה כן אדם
ברחמים על עניות · המתקיימות לעני שם · להבטיח לו העושר והצלחה
מאשר לא דאגת לו · ולא יבייש כי הוא מתוך צערו · והתרה נדרה
ממנו ומשך · הודה על צרתך ובוא על עשך ואל תחשב כי הוא
נאמרך בבעלי התשובה · ואל המכם אל הגדולות שיאמר
אדם בלשון רחמים · ובדבר שיבוא חמלה על הרחמים ועל החסד
ומשמרו אל לקוחים לאות · ומעלת הדבר הזאת תמיד והצלחה
הוא הבלי יתן חסדך בה על כל הנואים · על רחמיו על כל מעשיו

שער האחרון

המאמר זה הוא העקר אל ה׳
הרחמנות · רבים יאמרו האל לא ירחמו · ואין התורה בגוית
בצדיקים אך הוא במקום התשובה · רבים ורחמי תשובה אומרים
בגה הדבר בזרה זו שלמו מלפני כהם · רבים אל אומר לו יצא מה
לכן יקבל לא יתן · ובר יעלת דב אירת העולות · על ולא דבר אחר
האכזריות והוא · כי עמדן תשלומים חיים על החוטא והאומר עושה
אך אין יבקשנו · והולך אומר ישלח בו · האומר אין בו
אלא לאות חסדים רבים ולא נכנס אלא אחד · ונעשה שלמו אומר
האומר רחוק אותו אל הארות הולכות · כי אין רחמים על העניים
כי עשיים אין צריך ואחמה עליהם הדין ועשר

ולא יזוה להם במצות דוחקם · ולא יתן להם דכתי׳ ואוה
יי׳ חוק לו · ונאמ׳ שובו אישו חוק ואלוה ויצא דמין כמשפט
ונאמ׳ אשרי חשבו אל דל ביום רעה ימלטהו יי׳ · וכל אלה הם
הפך מוסרי · גם הוא לא ישטף על ברית חבירו כמשר
תולה בגוד אין ישר׳ · ואמ׳ בחלותם לבושי שק · ומיטב
כתיב אם לא בכיתי לקשה יום · עגמה נפשי לאביון · ולזה
רחוק אין האוכרים · ואין האדם הגדל תכליות אלא מושי/
אשר טמנם טובה הארות הטורפים והחומסים · ובעת יושר
תחזק הנפש המלבשת על האדם בלתי אחרת הרחמנות והוכחו
ודרכם להם ולשון כדכתי׳ מוסרות חיאה ושטן יוני יוון
חיה מיאה מוסרות׳ אלו באות הגור ית תולא בזון רחם
הנמר · אבל זה רחוק אין האדם ורחם בעת הכעס · ועוד
האדה הזן בנפשו של אדם והשיג נקמה בעויבן · דכתי׳ לא
יחאזו ביום נקם · כי משיגו נקמה אין רחמי׳ אלא מוסרות׳
והכתו׳ אומ׳ לא תקום ולא תטור · ואמ׳ ליטור כל הנהירין וכמו
שלא לעשות מעשה כריס והבית חבירו · הלא יוני אם נחל כלין
פשיעתו לא ישמח דכתי׳ בנפל אויב׳ אל תשמח · והעטר
והעקש אינו מעביר על מדותיו ואינו מוחל ומכירין הפושעים
עליו והוא עוד ומושך המחלוקת והשנאה · וכבר ידעת אהבה
טוב ומה נעים דרך השלום · והוזהרו להסיר מנפשו אך
הוכחות׳ כדכתי׳ אם נקיתם לא תעשן · וכתי׳ לא תוק ואיש
אל עצלינו · ויראת אלהיך · גם והשיבו הלשון לעשו כתיב
אם חטי תמכו שאת ריעך עד מה הטאם וכו׳ ונאמ׳ והיה
כי יתנך זה ושאלתי כי חטן זה · ונאמ׳ וגר לא תונה ולא תלחצ׳
גם אין הבהמה ירחיק האכזריות׳ כמכתב יודע צדיק נפש ב׳
בהמתו · כי שלא להצריח יותר מדאי · ולא יתעיבם · וכן כ׳
כתיב כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו ועזב תעזב עמו.

עמו · ומאחז׳ על כה הוראית ועל׳ בתו׳ ובחשיב׳ כי מ׳ ישר׳
או תורה בו כפך · וכמה הזהרו שלא ישתמש אדם בחכמה ב׳
בעטרה קטנה · ולא יעשה עלין ולא דבר שטותה אותו ומרוצה ו
ואם היה הולך ינאי ומאמר׳ אותות על הבריה הבריות וזה
שחטא עליהם ירואים ולהשיב ממך הזהר בן אור שלא להכביד
עליהם המשא · ועברים שעלם אותו לעבוד בהם בפרך ואמר
מדת חסידות הוא להיות רחמן ולא יכביד עלו עליו ולא ימשיהו לא
כי עלו בדברים · לעבדות אסה הבהל ולא לבושת · וידבר עמו
בנחת ולא בשעת מריבה וישמע טענתו · וכן הוא אומר אם
אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי הלא בבטן עושני עושה
ויכוננו ברחם אחד · חסדים הראשונים היו נותנים לעבד מכל
תבשיל ותבשיל שהיו אוכלים ומקדימים מזון הבהמות והעבדים
על סעודת עצמם שהרי הוא אומ׳ כעיני עבדים אל יד אדוניהם
וכעיני שפחה וגו׳ · וחסיד אחד הקדים ונתן לעבדו אל תבשיל
קודם שטעם הוא ונתן זה · הקדים אותו לדבר עמו ·
החיו׳ אומ׳ ומהכת׳ וריעך כמוך · ולא מי שיש בו אדת האהב
זות · אומר הוא רחוק מזה · האומר אין לה הבריות טח׳
הארץ · ואין חיע שוי בעיני העולם · ואמר׳ במקום הוכח ה
הזהרו שלא להוכיח חבירו שטות · דרשו הוכח תוכיח את
עמיתך ט׳ פ׳ לא תוכיחנו בחוקה ובאונאות ובזיון ותקנו עליו
חטא · על עתה ספרו רעת הוטות · וכן יש אקומות
שצריך להתנהג מוסרות · כגון על הרשעים כמו אויב ומשמה
ויתלמה עלו ואשיבו משליך עוני · וכמ׳ תורה להאיר הרשעים
ולהקותם · וכן אמלי אי שאינו רוצה לעשות טוב ולעזוב את חטאו
אותו עד שתמצא נפשו · ולא זה צר׳ ומזרות לרעת הרשע׳ ולהכביד
עליהם להחזירם לטוב · וצר׳ להיות מוסר׳ כרך שלא ירחם על
קטנו ועל אוהבו ועל העשירים · ואם צריך ומחלה עליהם הרך ועד

ואז"ל כי אותו חסיד רבי יהודה בשביל שאירע עליו יסורי על מנת ב
כנגד. מה רבותינו שהיה הולך לבה"כ ואז יושב יורד מהם ועשר
לבם ומשיב [illegible] קורא מונחין. כי זה דבר בלוי הרחם על כמן יות
וידוי ותוך כך חושב להיות חזין ולא יחוש היוך ימי האמון ב
בטיסור [illegible] ליה. ויותר כך מעשין מעולים ... וצריך
להיות זוכר על הסנונים שלא ירחם עליהם. ואז"ל כל המרחם
על האכזרי סוף שנעשה אכזרי על הרחמני. וכן תמצא במזל לכ
שעשה רחמים על אגג [illegible] ... כם יהיה
[illegible] על נפשו. [illegible] צריך [illegible] ולא ירחם
על נפשו [illegible] ואך יתמוסר על [illegible] לפני יות
[illegible]
[illegible] ולא יהיה אכזרי על [illegible]
[illegible] ויותר כך יהיה [illegible] על [illegible]
[illegible] אך מרחם על הכוכבים [illegible] ויהיו [illegible]
[illegible] ואז"ל [illegible] ומחויך כל המרחם על הבריות
[illegible] לכן אל תפתח [illegible]
[illegible] שלא [illegible] הורך [illegible]
[illegible] אך אם
[illegible] ותלך בדרכי ישרים וסב
[illegible] על [illegible] הטובות. ויותר
[illegible] אל אם תעשה [illegible]
[illegible] על [illegible] ודבריו [illegible]
[illegible] ואם [illegible] על [illegible] לכבם [illegible]
[illegible] וזה הדבר [illegible]
[illegible] ואין לך בו
[illegible] כי מי [illegible]
[illegible] העולם

העולם · כי זרע רעה ואחרין [illegible] דורות [illegible] הם [illegible]
של אותו רשע · גם מבין יוצאות בנים מתים [illegible] עין מאות
על בניו וכו׳ · וזה ובכן היש [illegible] מאוד [illegible] במאוד
ואין לך אורחות יותר על מה שהצריך · כי [illegible]
יוכרהם עמד בו ושאול [illegible] הדות [illegible] לעשר [illegible]
[illegible] שמחתו ישר מעל · ועוד אשה [illegible] [illegible]
[illegible] כן · וכן שלא נזכרה ואחרי [illegible] [illegible]
[illegible] כל יום זכות אבות · לכן [illegible] [illegible]
· כי בעין בתשובה שמוח חסד [illegible] [illegible]
לעולם · משכל העבירות · כמו [illegible] מבין [illegible]
מבין [illegible] ומעשה הטובות השוה [illegible] · מבין [illegible] הדין ועושות
הדין ונמצא במעשה תורה · [illegible] ורב מן לעולם · וכן ה׳
הרבה [illegible] העבירות הפורענות הבאה [illegible] על [illegible]
[illegible] ואשר [illegible] כל העולם כמין [illegible] ·
· וזה נה תשובה [illegible] שעשה טוב · [illegible]
[illegible] ערבה [illegible] · והם דברים של הכל כי [illegible]
ערבה [illegible] [illegible] ואשר יזהר [illegible] הליה
כל [illegible] העולם [illegible] דרך מטיב לעולם [illegible]
[illegible] · וזה [illegible] ערבה [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] אחר [illegible]
אמן ואמן לעולמים ·

שער השמיני

[illegible]

[illegible] · ואמר המחבר [illegible]
[illegible] יהיה לו [illegible]
[illegible] לו [illegible]

הזקנה [illegible] ולמו שלו כמו כשמח ייטיב [illegible] · ואין השמחה
[illegible] שחוק ואין ראוי לאיש משכיל להרבות השחוק כי עם ה׳
[illegible] כמו כי כקול הסירים תחת הסיר כן שחוק
הכסילים · [illegible] אוולות השוטה ששוחק מקום שאין
ראוי כן השחוק · ואין ראוי לו שיש לו מוסר להתנהג בשחוק
[illegible] · [illegible] שאמר וזי שחקו [illegible] ·
כי [illegible] השחוק אין יכול לחשוב כמו יראת הש׳ עלין ומשו כם
[illegible] אז כקובצות שאין יראת אלהים עלין · וכן
[illegible] שלא ישחק ולא יקנה לו רבוי חבר משחק
[illegible] בסוד משחקים · וכתי׳ כל [illegible] אותו ·
[illegible] יש משמחה ונשחוק [illegible] השמחה [illegible]
חבריו [illegible] ורם [illegible] העולם · [illegible]
[illegible] · יש עוד שמחה שהיא [illegible]
[illegible] השמח שחבירו נכשל במעשה הש׳ ית׳ · או שאירע
[illegible] שחבן · [illegible] ואין [illegible]
[illegible] אנשים אוהבים בן [illegible] ואחריכם
אותו · [illegible] שמח [illegible] · אין
[illegible] והוא הכתו׳ [illegible] אותו [illegible] · ואי
ששמח כמכשול חבירו אין [illegible] ברצון הבו׳ ית׳ [illegible]
ר׳ נחוני׳ בן הקנה אל יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח · ולא [illegible]
וישמחו בי · [illegible] ר׳ נחוני׳ על זה כי ראה שזהו דבר
[illegible] שאחר שמח [illegible] חבירו · כי [illegible]
את חבירו · [illegible] שם · ואין [illegible] אדם [illegible] שאין
עבירה בזה · [illegible] כל איש אשר [illegible] לרם [illegible]
שאין עושה רצון הבו׳ ית׳ · [illegible] אדם [illegible]
[illegible] ית׳ · [illegible] חוץ [illegible] ·
ונוח [illegible] · וכן כל [illegible] כי אין

ריך יתקן שיתפלל ויקבל חולי [illegible]
שהכל יתרפא או יתחכם · [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ושחוק רע חזור · כן המשחק [illegible]
והמקיים מצותו [illegible]
ומחשיך נפשו מאור המצות · [illegible]
המצות או יתקע המצות [illegible]
השחוק [illegible] כי [illegible]
הן כי [illegible]
יוכל לעשות תשובה [illegible]
שזה המשחק [illegible]
ועוד שאורך [illegible] והנה המשחק הזה [illegible]
ענשו [illegible] ה' [illegible]
על פרשת דרכים [illegible]
שונאו [illegible] ורעתו רבה מאד [illegible]
שמחה זרה [illegible]
ושמחים בהשיגם תאות הרעות [illegible]
לעשות רע [illegible] ועושים [illegible]
[illegible] שמחה המעורבת [illegible]
והמצוה [illegible] בני אדם [illegible]
ושמחים בבית המשתה · ומחרת השמחה [illegible]
כי הרבה [illegible] שחוק המשתה · [illegible]
כשמחה [illegible]
ואי [illegible]

[illegible] · ואו יצתה [illegible] עכשיו [illegible] עד
[illegible] עם חכמה · או עד [illegible] · ואו יצתה עד [illegible]
[illegible] של אחרים · [illegible] מצות [illegible]
[illegible] ; [illegible] אשר [illegible] ומצות [illegible]
[illegible] זכות [illegible] ישנ' [illegible] אשר
[illegible] וזה [illegible] של [illegible] על [illegible]
[illegible] · [illegible] לא [illegible]
[illegible] שאתה [illegible] מצות עשה
[illegible] על כל [illegible] שנ' [illegible] עם [illegible] אשר [illegible]
[illegible] · [illegible] אדם [illegible]
[illegible] מצות עשה [illegible]
[illegible] אדם [illegible] תשובה [illegible] חשוב או [illegible]
[illegible] · שנ' ואשם [illegible]
[illegible] כך חשוב [illegible]
[illegible] ונקיים [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible] שאה [illegible]
[illegible] · [illegible] אדם [illegible] משמחה
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] אדם [illegible]
[illegible] · [illegible] בנים [illegible]
[illegible] · [illegible] אומר
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] .

שהוא נרי"ג ונאמן · ואשלם ומעשה רצון ושליחותו שכר גדול ו
ובמצות שיכין שיכבד על אשרתו עמנו קשה הוא מאוד · והם שום
גדולות ומאלים ומשאות דברו אנשי עצתו · ומוצאים על שולחנו ·
ומוכנים מיוכבת המשנה ומקדים על אותו · ואין ספק שזה—
העבד היודע ומכיר זה מודע שיתענג כל זה שמעלים ויעשה רצון
אדוניו בשמחה · ואין לום העבודה קשה עליו ואם בשביל העבודה ק הטוב
אשר המעשים אלו קלו העבודה הזו · וכל עבד הרואה אשר אדוניו כלי—
ועבודתו גדול יותר מאשר · אין זה העבד טורח לאדוניו · כי אם מלמדן
כן הוא זה העניין · המאמין יודע שיראה בעולם שהוא
אוהב וירחם יותר מכל אדם ושהוא דיין האמת · וכל זה שעושה
הכל לטובתו הוא · ואין לו שכר גדול על כל זה שמעבד לשמו הגדול ·
וכל עבודה ושיאות שיעשה לשם שמים יתן לו שמחות גדול
מעין שיעלה ממנו עד שיפסק שלושה פסוקי לכבוד האל ית' זכה
ועולה גדולה · ומעין שאוהב ממנו · עד שעבד מבשר ולכן
זכה לעולם מקום הזה הוא ונהנה · וכן אמר · אין ספק
בבית אדם מאמין כל זה לבטחו · ואי יושח בכל רצון השם ית'
כי אין [illegible] מתעטפין [illegible] נושת · ועתים לו מעורות
כמו של זהב · אי שמאמינין טובים לבטחו · ובוטח בו בבטחון
חזק יבין אותו הבטחון שלא יפחד [illegible] ולא יעבוד לאדם זולתו ו
והתרעמותיו לא יקוה לאיש ולא יסכם [illegible] שהוא מעבר
הבורא ית' · ולא יחניף להם [illegible] ולא יוכח
אותם ולא יהיה [illegible] ולא יירא מהם
האלקי כמו הנביא [illegible] הבוטח באלהים
[illegible] העולם [illegible] ולא [illegible]
והעבודה · [illegible] אדם לחקור הדעות והמחשבות האחריות
[illegible] בבטחון עליו באלהים ית' · המחשבה הראשונה
[illegible] כי האלהים [illegible] על כל אדם יותר [illegible]

אבל ארחם ובין ארחם עליו בסתר וגלוי ובעת שהוא אין שומר
עליו כמו הלוהים ארחם עליו ושומר מותו מן הפגעים כל כ
שומר פתאים י״י · המחשב' ב' אשר לו בטובות הרחמים
אין מאכל ומים ואחר וקומן בל מתחשב הוא · ואין המשלחי
הן בה' · המחשב' ג' שידעה כל בטובות וחסדי אלהים
לו שהוא ראוי לכך · ואין הכ בה' מחשבה ומי שהוא שי לו אך
הכל שנה וחסר · הד' שידע אשר לו עניינו יש צורך
וכן ואין שום אדם יכל להוסיף ולגרוע מה שגזר ית' צו זה
שנה בצור שיהיה לו מעט אין אדם יכל להרבות · או מעט הרבה
זה שגזר לאחר אין שום אדם להקדים · ואו לאחר זה שגזר
להקדים · עד הכל הוא בגזר עליון ובמשפט · הה' שידע שהבטחון
ית' מועיל לו לנפשו הוא · שם מבטח כו בטחון שום כלום אמונה
כי עבד האשרה ומתאוה מסור לדם יכל הנגב ולגוב ובחרוט ·
שיהיה האדון פטר שהעבד אוהב בכל לב · אעפ' שהוא שונאו · יה'
והאדון יעשה לו טובת בחוק שהוא אוהב · וכל זה לא יתן לבו
ית' כי יצר האדם ומחשבתו הוא ירא עליו ומתמעט ואמנם
וכפירה · לכן אין לך ופשע במאוות · הו' שיקח לבו לקיים
כל זה שעמו · ולהאמין אל זה שהבורא לעשות טוב שהוא חנון
שהבטחון ית' יעשה לו כמו שהוא בוטח בו · כמו שלו עשה רצונך
כרצונו · בטל רצונך מפני רצונו · כדי שיבטל רצון אחרים מפני
רצונך · אבל אין שבטוח בשם ית' · ואין מקיים זה שעמו
סיה האדון שעושה וכסיל · ועל זה תקותחן · כי יבטל כי ישו לה
נפשו כי אין הטוב ובוטח בו · ומתם ועורתם לכם בבית הזה
אשר נקרא שמי עליו · ואוה האומת מיתם הבית הזה · וכו ·
הז' שידע כי הבורא ית' יצר את האדם ואין לו לאט רצונו
ובראו לו עולם ואין לו עזר שיחה ועפר · ואם הוא כל העניינים וה
והרמזות והסברים אומנם אדם בלא שורה אין הוא טוב אשר

בשלום. כגון הצדקה הגנבה והגזילה והחמדה ורבות אחרות
כאלה גם לא היה האדם בוטח באלהים. ועל זה כבר חוקרין
ספר הרפואות. כי שיבטח החולה באלהים ולא ברפואה
גם לא היה האדם בעל מלאכה לא היה עוזר לחברו ואחר
[illegible] היה בטל ולכן אחר המצות, כדכתיב וישען
[illegible] ואמר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ וכן אך
היה [illegible] ית' ואת עבודת. בר האדם. הא עבודת
[illegible] עבודת התורה. צריך האדם [illegible] את ה'
המלאכות. [illegible] עבודת התורה [illegible]
עולם זה. [illegible] שהתורה שלך שתעשה [illegible]
[illegible] המפסיד [illegible] ואמר
טוב [illegible] מה. [illegible] צריך [illegible]
בחכמה [illegible] ועוסקין [illegible] על [illegible]
ועוסקין [illegible] הם דרך [illegible]
[illegible] כמו אדם הבוטח [illegible] שהבורא
[illegible] הכה [illegible] אין [illegible]
[illegible] דרך [illegible] בן העין. [illegible]
[illegible] זה [illegible] שהיה [illegible] לא יחשוב [illegible]
[illegible] היה [illegible] יבטח בבורא ית' ויחשוב [illegible] לא
היה ענין זה העסק שעוסק בו. הבורא ית' היה [illegible]
[illegible] כל מעשה אדם [illegible] ית' [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] כי [illegible] ועושה חיל. [illegible]
[illegible] בו כי אם באלהי [illegible] וכן אדם [illegible]
[illegible] [illegible] באדם אחר [illegible] ה'
האדם [illegible] אין [illegible] רק בבורא ית'.
[illegible] כך [illegible] וזה בדרך [illegible] על ענין

על ענין זה והוא כמו משל עורים ההולכים זה אחר זה וכל אחד
שם ידו על כתף חברו ובראש כלם יש אחד רואה והוא המנהיג
כלם ואחריו הנמשך אחר אחד מהם שם ידו על חברו · והוא מנ׳
מנהיג שאין זאת ההנהגה מזה ומזה · אך כלם נשענין אחר
האיש הראשון הרואה · ואם יהיה נשמט מהם יכשלו כלם ויפלו
· וזה ישים האדם בלבו ויחשוב שהוא הוא המנהיג ושאר עורים
כל אחד אוחז אסתייע ונעזר מעזר חברו · אך אין כח מחבירו
אלא המנהיג העליון הטורח לכל דרכי ישרים · ואין להרהר אחרו
וכאן שאין האמתיים יחשוב אלא כאן כה׳ כך האמונה אז
יתגלה שהוא בטח ואמנם אך הוא מעזר המנהיג עזרי חבירו
מעזר המנהיג הראשון · שהוא הרואה · ואם והולכי עורים
בדרך לא ידעו · וזה׳ והעורים הבטו לראות אי עשי כי אם עזרי
זה · והנה כל הדברים שבוטחים בהם על הבורא ית׳ הם ח
ח׳ חלקים · הא׳ על ענין גופו לבד · הב׳ ענין פרנסתו ·
הג׳ ענין אשתו ובניו · הד׳ חובת הלבבות והאיברים שהוא לבדו
ומתייחד בתועלתם ונזקם · הה׳ חובת האיברים אשר תועלתם
ונזקם לאחרים · הו׳ גמול עולם הזה · הז׳ גמול העולם הבא ·
הענין לצדיקים · הח׳ גמול ימות המשיח · [illegible] ב׳
מעניני גוף האדם הוא שישליך נפשו ויאסור עשו על רחמיו [illegible]
וחסדיו הגדולים ויבין שאין לו עזר והנהגה אלא ברשותו · ובגזרי
ואעפ״י שכל אבריו ואיבריו קשורים בגזירת הבורא ית׳ ·
יש על האדם להרגיל ולהרויח כל צרכו ולהגין נפשו ולתקן לו הרפואות
ויבטח באלהים שירפאהו · והחולי והרפואה הם מאת ה׳
הש׳ ית׳ ורפאיהו ולא יבטח ענין זה אלא על האלהים לבדו ויתן לו ה׳
הישועת והכח · ולא יאמר אדם הואיל וזה קשור לגזר הבורא ית׳
אלך בדרכי הסכנה ואשמרה עם האלות · הלא אמרו במאמר [illegible]
שמא אין לך ושאין שמור והגנה ואעפ״י שהוא כך לא נחשב

לו כמי שהאמינו מחוץ · וזהו מה הטיב לו שאלת בקו תקוה מדרך ·
ועל האמונין יעזרם מקום סכנה ואזי אין בוטחים בהשית
עליהם נוגע ונפל אחשבי ונטה · והחוי הזהירנו שכתו׳ לו ותנו
זות י״ אלהיכ׳ · וכן האמנים עשו כמם · ואחיות עשו עושו גדול ·
אחי שאוליות אחרים · הבטחון הב׳ · בענין הפרנסה וחיה
בטחון עשו על השם ית׳ שיגיע לו כל מה ואזנע די סיפוקו ולא יר׳
ירחוק השעה ורצון אחר טוה עניכם · האטרידים אותו והתעסק
בחיה · ומאשר יבטח באלהי יאמנו חטחות לו ושלוות נפשו · ולא
ירצון אותו אחרי · אך יהיו די לו טוה שיגיע ואמנו משינה איוחדת
· והשנות המשיאות לא יטרח בהם לקנות חיי העולם הבא · וכן אמ׳
מי׳ תנוה בטיב׳ ותיאמו העוסק עשה דברי תורה עיקר ועסקיך
טפל · ועניין זה הוא הגדול שמפיין האדם שלא יטריח אותו
רבאדרות העולם הזה ושכח אחריתו · לכן תבטח בשם ית׳ · ש
שיספקיהו צרכו וספקו ויהיה לו טעות פנויות · להיות לו לאלהי׳
הבטחון הג׳ בענין אשתו ובנו וקרובו ואוהבו · אם הבוטח
הזה עברי ואין לו אשה וקרובים ולא חברים יקח אלהי׳ לקרובו לחבר
ורעה זה דודי וזה רעי · ויחשוב כל מי שיש לו קרובים יצטרך ואנע
ישוב לבד עבד ובדד ישב ואין יכול אותו לו קרוב ואין בן ולא יחתנו
עמו ואחר אחם · ויחשוב אחר טורחת הקרובים המוטלים עליו ·
ויחשוב זה לטובה שאם עוסק בעניני העולם הזה יהיה טרחו מועט
ואם עוסק בעניני אחריתו בעניני המצות והייחוד לו לאלהים
יהיה לו יותר פנוי ויותר מזה שהוא לבדו · כל קרוב ואין ספק
בזה ואמ׳ היו הפרושים המיוחדים את האל כלם בורחים ממקום
קרוביהם אל ההרים כדי שיתנו לבם אל האלהים · ואם
יהיה הבוטח בעל אשה וקרוב ובנים ואוהבים יבטח באלהים שיתן
לו כח לשום לבו בזה שחייב להם · ולעשות חפציהם · ויכוין
שיהיה לבו שלם באמונה ויהיה אותם דרכם הטובים בעניני העו׳

התורה בעבודת הבור' ית' ולא בשכל שהוא אלגה שיביאו לו ריוח אח'
עתיד זה ולא שיכבדוהו בעבור שהוא אוהב להם דרך הישר ולא להש'
והשתרר עליהם · יען יעשה כדי לקיים מצות הבור' ית' לבד ויחשוב
שהוא שלוחו של מקום · לומר לקרובו ולאוהבו · ולא יחניף טובה
לעצמו ולא יגבה לבו עליהם · ואם הוא לשון א' קרובו ואוהבו חסרונו
או ימצא בהם כל · ואם יבקש מהם דבר · ויעשם פניו ויקם לו יחניך
ולא ישים עליהם מצות · אך יחשוב כי הגנה שוונחים יש לאקנותם
ואלו חמדתן · . המבחן הרביעי מענין יחוד הלב שהוא בס
ויחד לבו במצות ובתפלה ובשאר מצות כלם ובריחוקו מן העבירות
וצריך שיוליך בכל כחו לקיים אותם · ויתפלל בכל עוזו ובמחשבה עדיה
ובכוונה ושהוא מגדול · ובזה יהיו חייבים לבטוח עליו ולהתחנן עליו ·
ועניו אותו מן האותות אותם בדרכו השוה · כמו שא' דוד המלך
באמתך ולמדני · ואו' הדריכני בנתיב מצותיך · וא' דוד המלך
בחירתי · ולזה כוונה · שהוא טוב כמעשה העטרה · והתפלל על
ב' דברים · הא' להיות לב אחד מהרים ושיבחין הוא טרדות העולם
· והב' שיחזק לבו שיתן להתחזק במעשים טובים · וזה מש קריב
מתוך מצות · ממרב ומשען · והוא סתרו · ועל כל זה ימצא נלמד
שיצליחהו בגופו ויחוד לבו לאלהים · המבחן ה' · הוא חנב
הדברים · אשר הוא עוסק להיטיב לאחרים · כגון הצדקה ולאחר
הכרים לתלמידים ולצאת על הטוב ולהזהיר על הרע · ולהשיב רשעי'
לאדם ולפניו חרפתם מצות שהוא מזהירם על העטרה ונושאים ב'
בגופו ובנפשו ויורה כל עלי מבחרים החלה לעשותם · וימצא עלה
שיעשוהו ויעשו חפצו לרצונו · שהוא הולכים לבד ולא לקצרב
שם עליהם וכבוד מכהם ולא לעבות הגאוה אתם · ולא להשתרר
עליהם · ויהר כמי ישלחו והמתנ · ואם לא יוכל להשתיי ינסי
כי אלו ית' · המעלות והשוה לא ירדו מן הנחלים · כי אם בעשות
הבור' ית' · ובכל זה ישים בטחונו · ויחשוב שלא הש' ית' אלוה על

ירא יחשוב בלבו כי דבר טובה ממדת הבורא ית׳ שהטיב אליו ולא יש
ישאר מה שהשכחין אותו בני אדם · הבטחון הב׳ מעלה זה
הוא שיבטח באלהים שלא יאכילהו בעולם הזה חלק המזון במזל
ויבטח בו שיאכילהו מקבצי העולם ממקומות ואדמו ואחרב וג׳
ואחרים ויאשר הרעות הרוחניות מעולם ומשיבטח כן לא יבטח
בשכלו ומעשיהו הטובים אך יעשה כל מעשיו לשם האל ית׳ ויאשר
נגלו ונשאו מעולם הזה והטיבו ואין [illegible] שאין טובת הבורא
ית׳ עליו · ויחשוב שאם היו מעשיו כפלי כפלים לא היה אחד מרבבה
מאה שיש עליו לעשות נגד טובות האל ית׳ · שהם עליו בכל רגע · ואחר
שיחשוב כל זה יבטח על חסדי השם ית׳ שהוא המלא חסד ומלא ה׳
הוא רחום יותר ממעשיו של אדם · כי הוא ברחמיו נותן לחם לשונים
לבהמה ולחיה ולעופות · והוא זן מקרני ראמים עד ביצי כנים ·
ומכל שכן אחרים על אלו לא משכל מעשיהם הטובים אך בשכל רחמיו
הגדולים וכן ירחם עלי · הבטחון הג׳ · שיבטח על ה׳
באורך הגלות על כל שיבוא במהרה תשועה לישראל במהרה יושלם · ויבנה
בית עולמים במהרה ולא יהיה טובת מלחוץ · כי לבעלת משוה גדולה
אשר תהיה בימים ההם · ולאכול הבירות הטובות ולשתות היין הטוב
עם עסיסו · אך תהיה טובת מלחוץ שיגיעו לימים ההם כדי לעבד
הבורא ית׳ כי בימים ההם יסיר יצר הרע מלב כלו וכלם קטנם
וגדולים ידעו את השם ית׳ ולא יהיה להם אוכל ולא רעב · ולא דבר
ולא מלחמה · ולא טרדה אך כלם יהיו עליהם וכלם ישיגו השגה
גדולה בידיעת הבורא ית׳ · ובימים ההם תהיה הדעת רבה · כי
מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים · הבטחון
הד׳ על עולם הבא אשר בו עמידות אין קץ ואין חקר [illegible] אין יכולי
לספר יקר העולם הבא · ואין העין יכול לראות זיו הוד הצדיקים
ואין שם לא אכילה ולא שתיה · ואין לחשוב הגוף ואין שם לא
אכילה ולא שתיה · רק [illegible] יש שם · וכן ערך שהבן

שתבין ושתדע כי כאשר לא ידע תענוג העולם הנפש בגוף ·
וכאשר לא ידע העוף תענוג הדג במים כי התולעת שהוא בתוך
הכף זה אזה · כי העוף יודע טוב [illegible] ויודע בשמים · כך אי
שהוא בעולם הזה הנשמה מעורבת בגוף לא ידע ודעת תענוגות
הנשמות כי אין לו רק תענוג הגוף · אבל תענוג הנשמות ותענוג
העליונים לא ידע ולא השיגם ולא נמצא אותם ולא אחר כך הנחשבת
ומה שאינו מעולם הנפש · וכל לא נמצא כי אם תענוגים ה
הגופים והנפשות אבל תענוג הנשמה הם תמיד בלי הפסק
ואין בין אותם התענוגים ובין אלה התענוגים חיבור ושיתוף כלל
ולא שום קורבה מצד עניין אך שיזכה להגיע הגוף · והמשל
אותו לא התענוגים הנשמיים ולא יתחברו כמו זה שילמד ילד
כמו זה שילמד הולך וילך ויגדל יותר בהתמדה · והשחוק בשעות
עם הנערים · והתענוגים יהיה שהולך קטן מטעם ויקבור
על השטות הקטנות · וישחק עם הנערים ויהיה יותר אוהב · והנה
אחד שאין לו דעת להבין בין שני הדרכים מאשר ימצא תענוגים
התענוגה על תענוג העולם הזה אחר כך [illegible] · [illegible]
הבריאה עולם הנשמות · ומעולם הזה [illegible] והמה [illegible]
הנשמות תענוג בלא תכלה ושתיה קץ תענוגות כמו [illegible]
שאתענגים משולחיהם · וכן הכל [illegible] המוכרים את האדם
ובשולחם רואה דברים [illegible] ולא כשילדם רואה את בן החכם
שלא רואה תוך [illegible] · [illegible] משורות [illegible] וכל זה
יש תענוג גדול · בלא תכלה ושתיה והנשמה על [illegible] [illegible]
שנשמה [illegible] · [illegible] תענוג הנשמה [illegible] [illegible]
והנה אין עולם העליונים ואין השכינה ואין התענוג הזה [illegible]
[illegible] ולא תמיד ולא [illegible] לשום תענוג מעולם הזה · [illegible]
מן הענין שהיה תחה [illegible] על יקר העולם הבא · [illegible]
[illegible] · על עולם הבא [illegible] [illegible] כי אדם [illegible]
בטחונו על האל יתברך [illegible] לעולם העליון [illegible] [illegible]

ואין לו לבטוח אלא במעשים טובים · וגם שאינו יודע בהנאת העולם הזה
ויחמיס מקום הבוא ובהנאת הבורא ית׳ · ויאסור עצמו על קדושת השם ·
ית׳ ויתענה עם ויבטח בבוראו ית׳ · שיתחסד עמו כאשר עשה לכל ·
הנביאים והחסידים · הבוטח בה׳ דרך גדולה היא מאד
וצריך האדם תיקונים גדולים טרם שיבוא לידי מעלת הבטחון ·
הבוטח באלהים ימצא ולא יחסר · רמז הבוטח בה׳ חסד
יסובבנהו · ומה זאת יסובבנהו אם לא שהבוטח צריך להיות במדת
שאינו בוטח לו בעולם הזה · כי צריך להוכיח את הרבים · ואומ׳ לו
שלא יירא מהם כי ידיקוהו בקולו וכאחיו · וגם צריך להתייאש מקנין
והבל שאין ישתנו עליהם כשלוים הולכים בדרך טובה · ושלא יחניף
להם · גם צריך להעזב ביתו ולעסוק בעולם הזה · ולפתחו חובבי העולם
הזה ולעסוק בתורה · וזה צריך בטחון גדול · ועל כן זה הבוטח חסד
יסובבנהו · והבטחון לא יתקשר כלל אמונה · כדכת׳ ויבטחו בך
יודעי שמך · כי היודעים שמו הגדול חכמים גדולים וגבורתו ·
והמאמינים בו בכל לב · ואתה לא תעזוב דורשיך · כי האמונה והבטחון
שותפין הן · כי לא יתכן אמונה בלא בטחון · והאמונה היא ראש
התורה · דכת׳ אנכי ה׳ אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים · ואם לא יא
יאמין הוא חוטא לו חלילה · וכמו שאדם מאמין אמונה הלב שהבור
ית׳ יקיים את עשתו בתורה לעשות הטובות לחוטא · ולשלם שכר טוב
ומקיים אותה · כן שומרי התורה · כי אין שום דבר ועון אם יודעים
במה שהם עושים · על גמרות וגליות · ולא היו יכולין להחטא היו ד׳
אומנים · וכל הנביאים והגדולים הם בוטחים לעולם ולבטל ולעסוק
כן החוטא · אבל אם היה מאמין בזה · גדול עונשו לא היה חוטא
וכן כל התורה תלויה באמונה · כדכתי׳ וצדיק באמונתו יחיה · ועל אמה
עומד והמאמין בה׳ וחשבה לו לצדקה · ועל כל שעשהו אמן · על
משה כת׳ · בכל ביתי נאמן הוא · ואמרי במדרש גדולה האמונה
בחן כה׳ שבשכר האמונה שהאמינו ישר׳ אבותינו שרת עליהם רוח

רוח הקדש · ואז שירה ויאמרו כו' · אז ישיר משה ובני ישראל
· ונעלו במעלת האמונה · דכתי' ויאמינו ביי' ובמשה וכו' · ואז שם כו'
העיקר אינה אחת במדרגה כדי הוא שתשרה עליו רוח הקדש · והנבואות
ומחשבות במעלת האמונה · · של תשורי מרוממ' אותה · ומזה ואחרונה
לי באמונה ″ ונתנה נמוד לענין השמחה כי האמונה
לב שלם ובטוח מעני בלבו היא הוא שמח ועולז · והוא סוב
כל דבר עולם המשוה שיולד שיהיו הארים בעבור הרעה · וזה
ובסוף הוא חכמי' מרומם העולם · גם הסוף הוא מסתכן מה
שיש לו כי יאמר די לו מה שנתן לו הבור' · ונתנה הנגל ואולה
כי השמחה היא שלמות האדם כי כל אדם מהיות על העולם הזה אין לו
שמחה ותמיד הוא מחשב להרויח ממון ולא יסתפק במה שחלק לו הב'
ית' · וכן השמח בחלקו הוא עשיר · אף אם הוא עני · כי ישמח כי
שהוא חלקו וגורלו · כי כן כתי' חלק ישמח · וכן הוא אומ' ישמח לב
מבקשי יי' · והנה הנה היא במעשה הצדיקים שהם בני
בעולם עולם בעניין ענותם · ובשמחה גדולה בעבודתם כי שמח
בה' · וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב · וכן הוא אומ' שמחו צדיקים
ואישרי לב שמחה · וכן ישים כל אדם שמחתו על
הבור' ובזה שישמח המצות ישמח בהם על עשותם
להיות עבד נאמן לאדוניו [illegible]
לו · וכן אמר דוד שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב · וכל הענין
בשמחה יש לו שם ולא ילך [illegible] שהמצוה עליו ומשא ·
ועבדם דוד כל היום היו עוסקים בתורה ומפלין ומשבחין ·
בשירות ותשבחות והן להרים קול שמחה · וזה אומר דוד דבריו
וטוב [illegible] ונשמח רוח הקדש בקירב ולב שמח ומשמח והכנת [illegible]
ונפשו קשור [illegible] · ומעלה להם [illegible] של מעלה [illegible]
יראו [illegible] וישרי הנכים הטעם בקירב · וזה שאמר שמחה [illegible]
ישמח בעבודת עמי · ותשלומה לאות כמו שנתן מישרים · וכן

אם רוצה בכך עשה אותו · לפי שהנפש אולה העולה ונשארים ו
יודעת שאין מוחה אז היא תעזוב את גופה ותסתלק אותו ו'
והאשה תקוה הנפש אל החוש הראשון המעלה הראויה לו אז תמהר בגוף
בשלמותה וההשגות בהירה · וכל עת ועת תוסיף והמשך ·
וזהו [illegible] עולה על שלמה [illegible] שווה בה [illegible] המשתה
[illegible] ודרך [illegible] · כמו שאמר [illegible]
[illegible] ואשר הנפש [illegible] שמחה · אין
[illegible] שמחה · [illegible]
[illegible] שאחים ואחי לב ש'
[illegible] שאחד
[illegible] ונכל [illegible]
[illegible] המשתה
[illegible] המשתה [illegible]
[illegible]
[illegible] ותחבש
[illegible] לאור בגוף
[illegible] ונעת
[illegible] לגווה אז היא והשתלט
[illegible] בשתה בוותה שלה והקדשה ·
[illegible] ואז [illegible] לכל יוף
[illegible] והתיפה בהר [illegible]
[illegible] להשיג בחרי
[illegible] מעולת משאחד
[illegible] הבו ג
[illegible] דוא
[illegible] זה לסוף
[illegible] הן

וכן לשון הלוה מתהלה מולי דברותו׳ [illegible]
בשמחה אין לו שמחת עולה [illegible] · [illegible]
[illegible] ואתבלב רמי [illegible] · [illegible]
בשמחת אוה · וכן [illegible] · [illegible]
וא׳ חכמין על יסורין · [illegible] בשמחה [illegible]
[illegible] ישועה בעולם הבא · [illegible]
[illegible] ראוי לטב · [illegible] · וכן
[illegible] על פי [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] בני אדם [illegible]
[illegible] עד שלא היה [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] אשר היו בה · [illegible]
כי [illegible] שהקין היה [illegible] · [illegible]
[illegible] · כי [illegible] טובה [illegible]
וכן [illegible] · [illegible] טובה [illegible]
[illegible] · [illegible] קול [illegible] קול
[illegible] · [illegible] יותר [illegible]
השמחה [illegible] · [illegible]
[illegible] · כי [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] השמחה
[illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · וכן [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] השמחה [illegible]

אלא ימים אותה השמחה על אהבת הבורא ית' ויתענג מענוגו
ואהבתו ויראה ויגיל בלבו הכל אשר עשה להתענג ביום ההוא על
ולשמוח · גם אמר כאלו ההם עולם עולם הבא אשר הוא תכלית
ההצלחות · ונוה לאדם מות הכיס · והתענג בתענוגים שיזכה
התענוגים הגדולים ויתאוה להם תמיד · אז תתענג על ה' · גם ישמח
כשרואה שמחת רשעים ותענוג הפושעים ויחשוב אם לפושעים
כך מה יתן לעושי רצונו · ועל זה אמר דוד עתה שמחה בלבי זה ·
וזה רואה לאלף שדיון אורחים וכשהתבונן לאחריתם הולך אל הכבם
אוכלים אוזות ותרנגולים · אז ישמחו האורחים ויגילו אם ילכו
כך אין הרשעים והאוכלים מה יהיה להם · אין לשמוח על
טוב העולם הזה כי השכר העולם הזה לא ישמח בטובתו · ולא ישמח
בשום ענין אלא במה שהביאו לידי מצות השם ית' · צריך האדם
ליזהר מאד שלא ישמח על דבר שהוא טובתו ויש מלשמור מן הרבה
אומן כגון אדם שיש לו תאוה · לא ישמחהם יהיה היקר ונעב
כי מצבו טומן לא ישמח במקלות העולם · גם לא ישמח בריעות א'
אוריטו אע"פ שיהיה לו ירושה ממנו אם שאר טובות · סוף דבר
לא ישמח במקלות שום אדם במצבו העולם · ולא ואהבת לריעך
כמוך · ויקנו לה להיות שמח כשיש לאחרים · ובזה ישמח מי
בריותו מאורע האחרים על המצות לעשות רצון הבורא ית' · לא
ישמח ולא ימלא פיו שחוק כי עכשיו עדיין קול שמחה · ביום
שהיה שוחק בן רבי הקדוש היה בו פורענות לעולם וכן עד מן ה
המאו לידי נחוץ ולא נמנה · ואין יש לשמוח ולשחוק מאת
אשר תחזור השכינה לציון שהיא השמחה הגדולה · כדכתיב אז ·
ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה · כי הגדיל ה' לעשות עם אלה

שער הראשונה וזה רעה היא בכל הד אהבה
ענינה וזה נכרת על הכבים · דכתיב ויאו

17

ויראו אותם והנם זועפים · וכת' מדוע פניך רעים ואינך חולה ואין זה
ואמרו החכמים ז"ל ... ואנשי נפשות העליונות אין דאגה ·
· הדואג על העולם הזה להשיג תאותו הרי זה מגונה · ואם
היה אינה על צרות אנשים הרשעים והמצליחים בו · הדאגה
והיגון הם חליים הלב · והם חולי הנפש · הדאגה הרעה שבכל הדאגות
היא שידאג · אחר עבירות · ובעת שלא יראה כי חטא לו הוא דואג ו
ומשתומם ·   הדואג ומצטער על עולם הזה הוא רחוק מן ה
התורה והמצות והתפלה · כן יחייב להרחיק הדאגה הזאת מהם ··
מותה אחת · ואין צריך להאר' ברעת של הטובות המונים
מן השמחה הם הפך הדאגה ואמרה תמצא ·   גם יש גם
בדאגה דרכים טובים כמ"ש הנביא מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו
החוטא צריך להגדיל יגון בלבו · והמצוה מוריות לו על שיהיה
עד יומו · אם הפסיד דינר ישבה בעיני האדם · ואם אבד עשרו
ויהיו נקי ... · היא עמו על חטאו ·   וכן על הצרות ...
... בלבו · ויותר ... שישבו ויותו על שהאדם ...
ואין ... חסרון ... עליו ·   ... המשובה
... עולם ... · כי היגון מן ... הנפש השמח
העליונה ... היגון והדאגה לפני הש' ית' · והאיש בזה
כי הולך ... · ... אותן והם ... ה
האין העברים ... אותו חטא ... על הרחוק ם
והפחותים · כן יחמוד ... על הנשמה כשהיא ... ו...
על חטאתו ·   וכן אמר דוד ... על ... ... אין לו
שמחה   הדאגות ... היגון והדאגה · והנה שלך
... על ... · וכת' ... אים ... על לו שארית ...
· וכת' כי ... ואחת חטאתי · ולעולם יהא יגון על אחר
שעבר ויראה על העתיד ויהא ... שאין לו אשלם חוק המשוב
וכת' אשרי אדם מפחד תמיד · ואם היה עמשין ... וצריך

ואמר יהיה לעולם כן יבואו לידי חטאו · וכן אמרו במסכת אבות שאמר
ר' עקיבא והשלימהו כל אשר זה היה ירא מן ידים בחטאו · וכן אמר
אנטיגנוס שהיה ירא שמים חסיד ואמר היה ירא מן ידים החטא שלא
יבואו לידי עולם הצדיקים · ולעולם יראה שאין עבודתו אינו
מקובלת לפני המקום · ושאינו הגון והוא מתחרט על עונותיו אשר בקש זאת
ויראה רחוק חטאיו · ועל יוסף הוא בכל יום ויום · ומעשה באדם
חכם אחד שראה אדם אחד דואג · אמר לו מה דאגת לעולם זה ימעט
השי"ת מזונך · ואם דאגת לעולם הבא · יוסיף השם דאגה על דאגתך ·
והשמונה מצות לענין התורה · שיהיה תמיד ירא שמים
גם הרואה מצות לענין שלא ירבה אדם עם חכם · כי ירא מן
ידיהם והן מן האחרונות · וכן כל שכן שאדם קם ואומר לו ירא
אשרים לקום ומעשיו ויתחשב מן העולם כולו יחיד ולא יהיה
לבו גבה ויפתח פיו לדברים · ולא יכחד · גם אם יש לו בחירה
קרוב לעניו · לא יתענג לא כל אחד משום פחד הדרכים כרוך
טובו' הבלי אדי כמו בהמות יורדה · ולא גם רב העולם הולך
ולעניים עזוקים לא יתעלמו מהם כי טובות ואלה אינו עזוקים
סוף דבר בכל דרכיו ויבטח יכין לשם שמים · ותלויות
יתגלו ברבה ויתגבר אלו דות בלבו שחטא · כי מזון ישנות בנים
נהגה היא כמו הגון · ויעשה תשובה ונדרים ויתחזק לכל יום · אם
אם אדם עושה ישיבה ויכבה אותו ואומר הנאות הכל מוטב אותן
ונותן בבית עני · ישיבה מקום כבוד רב או דבר או
שאר פרנסתו וכולו בהם לעולם ירא שאינו עושה עיקר
הענין כי עקר אינו בחוץ ונקרא מה לפניו · וכן ישוב לשם ית' לפי
כחו · הלא אינו שליבו לא דבר ירא וב"ה יצא שיודע אל יהוד
ופתאות פתח ליגיד · כי היה לו לבקש שלא תהיה תקלה על
סבבן · וכן אינו מה היה רוצה כ' שנים מאי דור חיפש אחר
חוזר וגומר · ולכסות אתו שבשבילו כל הדורות · · יוסף

יש לו אל טוב ושוה ירצון שאינו יוכל עולם הבא בעולם הזה ׃
יום הוא עני ומיוסר ביסורין ירצון תענוג והיסורין הספרי על
עונותיו ותקין קיימת לו לעולם · ויום הוא כמו ודמי תורה ומהא
הענוג והיסורין ירצון יותר · יום הוא חכם שלו ירצון שאינו לו ירצה
ומעשיו לפי חסידתו · יום הוא אינו חכם ירצון עליה · כי אינו יכול
להעריך משורש החסידות · יום מכברין אותו ירצה שלא ישמחן
כבוד הבא לו ירצון שאינו בעבור יקבל שכרו · יום הוא חכם זהו
שוה מעיני העולם · ישמח גם לו ירצון מתוך שהוא מכוה אין
העולם מקבלים תוכחתו · עוד שמחת הבנות והמשותות
כדתני דבי אליהו כל חכם וחכם שיש בו דברי תורה ומצות אתה
והשמחה על בנין של הן בה׳ ועל כבוד שלישי שמתחדש ומיוחד
והשמחה על בנין ירושלים ועל בית המקדש ועל הישועה שעתידה
בקרוב ועל קיבוץ גליות הם ושירה בקרבו רוח הקדש · וכן ירצון
אדם ויבכה על התורה שנשתכחה · וישמח על ירושלים הם אשר
נעשה ויתחדשו על מיעוט חסידות · ועל ישראל עם ה׳ אשר הכבד
נרדפים בגלות ויעלה ירושלים על ראש שמחתו · ויזכה לראות
בשמחתה כדכת׳ שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה ·
השם ית׳ למען רחמיו יזכנו להיות מן החסידים אלו שכינו כד׳
עין בעין יראו בשוב ה׳ את שיבת ציון ׳׳ וגו׳ ׳׳

שער החרטה

החרטה היא שורש לתשובה
דבר והוא בו ומתנחם על המעשה · והוא דרך ישר ומורה
לעניין התשובה · כי מי שחטא ומתחרט כאלו לא חטא · ומי
שאומר אשוב בלא חרטה כי לעולם לא יתכפרו עונותיו אם אין
מתחרט עליהם · גם התפלה אינה מקובלת בלא החרטה · כי
איך יבקש סלח לו ובא ואני מתודה ומתקדש על חטאיו · וזה
דומה למלך שמרדו עבדו ובקש מחילה אל המלך · אם המלך

אינו מתחרט בלבו ומוי ועושה הסרחון בכל יום ימנו האלף עליו
יותר · וכן מי שגזל הבריות· וכן בכל יום ובקש האלף שימחול לו ·
וחוזר וגוזל אין ספק שזה הגזלן מרבה עליו יותר האלף מבקש ממנו
המחילה · וכן יתחרט המתפלל והמתודה ויחשוב שאין יעשה עוד
ואז תהיה תפלתו מקובלת· אם העושה טובה ומתחרט
נגבי מדת יגבה אחר · וכן צריך שיחזור שלא תתחרט על הטובות
שלא תעבור שכר · אם עשית צדקה ולאחר זמן המכניסך ה'
הזהר בך שלא תבטל תתחרט על הטובות שעשית כי כיון ש'
שאירית טועתך מאת המתנה ושם שמים הנה שכר שאמר לך ״
הודה הזן היו מגנה אחר על העולם שאין האדם קיים
מעין שלו כשהוא יוצא היום לעשותם · ומתחרט ואחר ואין
[illegible] בבריו · וכמו כשהוא עדי להתעוררות או לעשות צדקה או
[illegible] ומתחרט · שהוא [illegible] [illegible] שעשה הרבה
שמתחרט על הרעה טובה לו ובינייר [illegible] שלא יעשה ולך מאנה
[illegible] ואורה ואורה וזהו תכלית הטוב שיחשוב מבשלו [illegible]
האיש והאשה הטובות · ויחשוב שלא דבר שיעשה אם יכו
[illegible] כן יעשה יתחרט כן · [illegible] [illegible] [illegible] כי [illegible] [illegible]
[illegible] מי שהוא הספק והוא עזה ומה העולם [illegible] אם הוא
[illegible] [illegible] טובה לורה טובה כי [illegible] אין [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] · כן אדם שוב [illegible] שבחרטה שלך [illegible]
[illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] · כי [illegible] תהיה מתחרט [illegible] [illegible] ·
אם תכיר כשלעלן ומתחרט קבליהו · ואם אם ספק לך
אם מתחרט בלבו רק כשהוא ותקה עשיו עדן תקבליהו ·
אם הוכחת אדם בדברים קשים עד שהוא שונך כרך
שאז לך [illegible] יתקוטט [illegible] תתחרט [illegible] [illegible] [illegible]
כי אם תתחרט על [illegible] הקטטה ותבקש ממנו מחילה [illegible]
יחמוק מעליונו הרוטה הוא רוך ולא [illegible]

ומעשים טובים · ואם הלך במו ודברי תורה יתחרט על הבטול
ויתן לב לעסוק בהם ימיו · ואם לא שמר והתפלל בכוונה גדולה
יתחרט וישוב ויתודה ויתן עצמו ולפני הולך בכל לבו · ואם
הוא יקל בדברים קלים יתחרט מאד ויחשוב אם עשיתי יותר
משעות שהיה לו וקנות חיי העולם עסקתי בדברים בטלים ·
ואם הבין לאחרים יתחרט מאד אשר עברו ימיו בלא עבודת הבורא ית'
כל גדול תקח בידך המשובח לך על דבר שעשית · ועל מצוה
שלא עברת ועשית כתקנה · ועל דברי חסדים שלא עשית בהם
ויתחרט על אחד לפי ענינו · ויחשוב מתקנות כל אין לא רדפתי
לעשות רצון בוראי ואין עסקתי בדברי חסדים ומוסריהם הטובים נ'
ואמנם שחרטה הוא תיקון לכל המצות · ולכל המדות · ואת דרך ·

שער הכעס

הכעס היא מדה רעה ומאוד
הגונה מחולי הגוף כן הכעס מחולי הנפש ומאוד הכעס כל
אינו נעים שונאים בו · שנ' הסר כעס מלבך · והכעס רעה
חמשיך · ואין רעה גדולה דבר על כעס ומעניהו · גם
רשעו לאיש רעה · ולא עוד אלא שבהתחלות שואן בן שנ' ושמע
לך ובעף ואין עני עניים ואומן נפש · אי זהו דבר שאלה את
העניים ומדליב הנפש · הוי אומר זה התחלות · ועוד ואמו
כל הכעס אף שמונה אינה תשובה כנגדו · שנ' ושתק קובה יאמ
ידעש אין לאדם בכל מדרותיו ואין אשתו מלאוה ואוסיף ט'
טפסות · שנ' כעס בחיק כסילים ינוח · וכתי' וכסיל יפרוש אולת
וכתי' וכסיל לא יבין · ובירות שעושה אותם ומכותו · שנ'
ומעל חימה רב פשע · ועושו גדול מאד שנ' גדול חימה עשה
ענש · ואחר חימה רב בני אדם משום טעמים ומחזיקים · א'
בכעסם איש אשיאים על זה שהם עושים מוב הכעס

ומעשין הרבה עניינים במנהג זה שאין הן עושים בלא הטעם כי
הטעם אומר שלא של אדם · ויקרנו על שירגו דמי מנה ונכנס
בתוכו [illegible] לם אי אפשר שיצא הממון מן החטאים ה'
ום [illegible] אז תרתה ולא תחטא · [illegible] רמים
אדם עני · [illegible] נענשו כי כמות הממון אדם עני [illegible]
יתגבר כעסו על חטאתו ועשה ענין כמות הממון לפי התקנת ה'
החטיה · ולא תתגבר חטאתו על כעסו · ולא ירבו ולא יעשה מעשה
ממות הממון זה שהיה עושה בלא כעס · כי נגה עני חטאתו ·
[illegible] ומחר [illegible] שאינו [illegible] · ולא
רבו אין [illegible] · כי [illegible] התלמידים [illegible]
[illegible] עליהם [illegible] אין לו [illegible]
התלמידים [illegible] · ובו ישיב להם דרך כעס · ואמנם כן לא ·
[illegible] התלמידים · והתלמידים [illegible] שיגן [illegible] עליהם [illegible]
[illegible] ולא יחושו [illegible] ולא ירבו על רבם · [illegible] חושו
[illegible] רבו ראשון ושניה ושלישית
[illegible] נפשות · · הממון אין לו
[illegible] מעשיהם ואמנם כן אין [illegible] א
[illegible] ואנשים טובים אין ה'
[illegible] · [illegible] בדו
[illegible] מזה הזה ·
הממון הוא כבר [illegible] בית השואלין כעסו [illegible]
[illegible] יהודה
[illegible] בית בקשו להי.
[illegible] הממון [illegible]
[illegible] הממון [illegible] את
[illegible] הוא [illegible]
[illegible] · [illegible]

ידיעת יראת האלהות. וראשי יתבאר בשער האלהות. המעט
ואוהב האדם חק טובות. כי כשאדם טעם [illegible] לו לב לחם. על
הענוים כי על [illegible] עושר [illegible] [illegible]
ודרך בשר ודם. המעט [illegible] טוען [illegible] ואין השכינה
שורה מתוך הכעס. על כעסן [illegible] [illegible] הכעס
מכריח מאד חטאו. שלא יעשה [illegible]
הכעסן [illegible] מאד אוסרים [illegible]
[illegible] ראשון [illegible] ודרכו [illegible]
מאד [illegible] מן יקח [illegible] [illegible]
אדם לא יקח מאד מתוך הכעס [illegible]
הכעס יקל [illegible] [illegible]
שלו שאין הכעסן יקל [illegible] ואחרים [illegible]
ואחרים כי התורה [illegible] הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא
עליו חטא. [illegible] תוכח [illegible] [illegible] לשון רכה
[illegible] כי [illegible] [illegible] תקבל עליו חטא [illegible]
[illegible] תוכיח את חברך [illegible] יהיב [illegible]
עליו חטא. [illegible] לא יקבל התוכחה. כי [illegible] אדם. כי
כשאדם [illegible] חברו [illegible] חברו [illegible] [illegible] ולא ימנע
[illegible] [illegible] החכם [illegible] [illegible] [illegible]
ידיעת [illegible] [illegible] קדמותו של [illegible]
[illegible] [illegible] מן העולם. [illegible] של [illegible] קרבנו [illegible]
כנפי השכינה. [illegible] שהיה [illegible] לא היה [illegible] אדם
[illegible] כי [illegible] מן הכעס [illegible] והרחוק
כי [illegible] יהיה [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] מן [illegible] [illegible] כמו [illegible]
[illegible] [illegible] הכעס [illegible] [illegible] הכעס
לא [illegible] [illegible] לא [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible]

אדם הכנעסיהן ואם יודה לך על האמת תרחמנו לו ואם לאו תעזב
אותו הכעס מביא לידי טעות אין לך גדול כמשה ואמר
מנים כן ... אבותיו ובא לכלל טעות · כמש׳ ויקצוף משה על אלעזר
ואיתמר וכתי׳ מדוע לא אכלתם את החטאת · וכתי׳ שאמר להם האזוי
וכתי׳ ... את הסלע וכתי׳ ויקצוף משה על פקודי החיל · וכתיב
... זאת חקת התורה ... שנשתכחה הלכה ממשה · ועתה
תבינו ... המעשה כמש׳ וכבוס׳ הכלים לכן ... שואה
אל תבהל ברוחך לכעוס והזהיר כן ואמר שלא תעשה שום קלה
חוץ הכעס ... המקרע בגדיו והמשבר כליו והמפזר
מעותיו בחמתו · יהא בעיניך כאלו עובד ע״ז שכך אומנתו של
יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומ׳ עבוד ע״ז דכתי׳ לא
יהיה בך אל זר ... זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה יצר
הרע ... צריך שיהא ניכר האדם בשעת הכעס · וארבע
ד׳ מדות בדעות · נוח לכעוס ונוח לרצות יצא הפסדו בשכרו · נוח
לכעוס וקשה לרצות רשע · נוח לרצות וקשה לכעוס חסיד · קשה
לכעוס וקשה לרצות · יצא שכרו בהפסדו · ואלו הד׳ מדות נאמרו
על הצדיקים כשהוא כועס על הטובים או מעביר העולם · אבל
נוח לכעוס על עושי עבירה ונוח לרצות להם זו מדה רעה שאוהב
רשעים · ונמ׳ ... נוח לכעוס על הצדיקין וקשה לכעוס על הרשעים
ונוח לרצות לרשעים וקשה לרצות לצדיקים זהו רשע גמור ·
· ואמרו שהכעס מדה רעה ... צריך אדם להתרחק על
עשיו ... העתים ... הכעס · כגון לייסר הרשעים ולהוכיח
... על ... ביתו · ... בתלמידים · ובמקצתם על
עושי עבירה ... · ... על ... חברות
... ולכן ... עושה כהן ... · ... שלשה
... צריך ... דרכו של אדם ... איך
... בכוסו בכיסו בשחוקו · אדם שיש בו ·

בו ורדת הכלים ומכרית זרעו ומעקן כולו ואינו ממלא הכלים [illegible]
ואומר טוב ואין יופי אנגלו ואין יופי הוא אינו [illegible]
בכבוד הקנה והא החכם שכולם עליו עלו [illegible]
תורה עליו השטות ואי שכולם כו במחשבה [illegible]
והבדר [illegible] שכולם [illegible]
המשוללים העבדים חי שהוא קבל בכלם [illegible]
ואינו שמח לעולם וכן שאינו שמח אינו אוהב [illegible]
ואינו הצריך עליו [illegible] ואינו יכול לעמוד [illegible]
כשאדם שוה במעות או כשהוא שוה בשום [illegible]
הכלים אשר אמר [illegible] לכן במעם הללו צריך [illegible]
שלא יכלום השתיקה ממלא הכלים לכן כשישוה [illegible]
שכולם ומתבר עליו ישתוק [illegible] ולא ירבה [illegible]
הדיבור קלו מעלה כולם [illegible] הכלים [illegible]
והשתיקה משקשים הכלים ולכן לא יראה במי הדורם [illegible]
עליו [illegible] ולא יכרת [illegible] הכלים [illegible]
כי [illegible] של הדרם [illegible]
[illegible] הכלים עשה [illegible] הקצוה ואין [illegible]
הקצוה [illegible] ואי לאדם שיתחזק [illegible]
הכלים [illegible] על דבר שאינו [illegible] ולא יכלום [illegible]
עריך כל הכלים [illegible] שלא ימנע [illegible]
שלא [illegible] ולא [illegible] ולא יכלום [illegible]
יחוש [illegible] ואי שהוא קטן הרבה [illegible]
[illegible]
[illegible] הכלים [illegible]
יכלום הרבה ואי [illegible]
[illegible]
שיחזור למוטב [illegible] יעשה [illegible]

עליהם כדי לייסרם · ותהיה דעתו מיושבת עליו כיון שכן ענשו כ׳
אדם שהוא כועס בשעת כעסו והוא אינו כועס ומשהוא מראה
כעסו על בני ביתו · יזהר שלא יעשה כן כשיש לו אורחים עניים
כי הם סבורים שהוא כועס עליהם לכן יראה עצמו שמח ולפניהם
על חטאים והתרחק מן הכעס עד שיהיה עצמו שלו ·
ינהוג אף בנכרים האמונים · עד שיעקר הכעס ממנו ואז ה׳
הדרך טובה ואין צריכים הם עלמם ואינם עולים שואלכם
חרפתם ואינם חשובים · ושאחין מסורין משמון עליהם ·
כמו ואוהבו כצאת השמש בגבורתו ·

שער — זה השער היא טובה מאד — הרצון

ואינה שלמות אלא במעשה טובה ויקרה · ואי שישלם מדת ה׳
הרצון הוא מתרצה בכל ענינו אף מה שיקרה במראית · אלו
יהרהר אחרון · ובכל השער הזאת אינו מקפה על הגדולה ·
ובכבוד אך רצונו לו ותענו וסבל ולא יתרעם על ענינו · ואין יתן
יתקבל על השם ית׳ לזה לא עשה לי השם ית׳ כן · ואין השער הזה
שהוא שמח בחלקו · וכמו ידיעת מעלת השער ונדותה ומשוכ׳ם
הצדיק אשר בכל אדם והם רעים כן · גם המקום אשר ונגם
שאנשי השלמים אותו כרכת כלות ·· דרך איש גם אותו
יעלים אותו · וכמו שידעת מעלת ומאון מכמם והשאין
אדם · ועתה מוסר כי דרך חיים ורשע מלב חוקוש · והר
הענו מופתי מארצה בן מרצה · אם כן הענו אי מרצים בן מן
אדם כמו אי שהמור ית׳ ירצה בו · כמה מעלתו גדולה · וכן יש
יצרה עצמו לעשות המצות ואז ירצה בו השם׳ אמר החכם
כל רוצה עשיר · ואין מדת הרצון כי המעלה והפלוס׳ שם הוא
המעלה אשר שקבעו בו ואומר על מדתו · ואי שהוא חלק ר
על מדותו התעלתו משלמתו · אמר מדה שהר היא ו׳ ·

היין לאדם שהוא אוהבו ומשלו רעתו ודמו להתחבר · ודבר
זה נקרא שמא' עובר לו כשהוא עושה כרצון אוהבו ואוהבו · וזהו
והאהבה הזה אחר קובע לדרכי התשובה · כי כשהוא אוהב בתשובה
הרע · ובו חמרו להוכחו · ואחר לאהוב שלא שיש לו שתתוח
לחבריו כשהוא שהוא אוהב · ועוזב דרכו הרעים · וגם יש עת
רוח לחברין · וזו יוא' שוטה שואל ועונה חכם · שואל פי'
שהוא שואל ועונה חכם · ואחריה עשות כאשר יצוה לו החכם
עשו שכל התורה כלה תורת הרצון · וכן כל התוכחות וכל המצות
כי כל מצות אחת תורה כמו · ועתה זהו שואל תשואתו וקול [illegible]
ושומרים את בריתו כו' וכן שו שואל תשואתו תקנו עליו ומה
ומתוק והשיבו הם עושה ושואל כו' עקב ונתיבה · וכן ענין
הקלות שאו' זהו זהו לו תשואתו וכו' · וכל התשובות האלו אין
אין פירושם שויעות היותן לכו אין כו' שהרע ועשות אמת במקום
שהנחה אותו ושואל ועונה לעניין המצות · וזהו שולח הבריע
ונתינה ושואל אלו ובו להוא ליקח ומשה חכמות לו · וכו'
שלמה אומר יבו שמור · וכו' ושואל לו שוכן במה ושואל ד'
אבחר [illegible] · ד' שואלין הם יש שואל ומפסיד ויש ד'
שואל ונשכר · ויש לו שואל והפסד [illegible] ויש לו שואל ונשכר
· שואל והפסיד אדם המוציאן לאורם אומר כי כשמעת וקול ושו'
וזה הפסיד כי עשו זנה וכו' עבר תשובה · שואל ונשכר [illegible]
אברהם אלהי כל אשר תאוה אלין [illegible] שואל בקולה · ואל
שכר כי כמוהו יקרו לו [illegible] לו נושא ונשכר זה יוסף · ולו
שואל אלה לאכב שמה אלה להיות עושה · וזה שכר · ויוסף
הוא השופט על הארץ · לו שואל והפסיד אלו יאור רבתי · לו
שואל אלו ולו אלו אלה · וזה הפסיד אשר לאות לאות ואשר
לחרב לחרב · וזהו זהו חלק ושואלים עוב האוץ [illegible] וזהו
תמוטו ואריכתה חרב [illegible] · בן סורר ומורה נחנק ב'

ביטבו שאינו שואינו · ברכות ותפשו בו אבו ואזו בו · ואמרו
בכוון זה ואינו שואינו באווינו וקרוו יוות כל יושבי עיר · ועל
כל ישראל עובר חאדים הייתם עם ה' · ועוד טעמו על שאו רע
ושאוע ברכות כי עם קשה עורף הוא · ואחר שהבט חלי בורת
הרצון אף יטה כל אדם רצון לעשות מצות הש' · וכן אמר עשה
רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו · בטל רצונך מפני רצונו כדי
שיבטל רצון אחרים מפני רצונך · כלל של דבר לא יתבקש אדם
ולא יבקש עורפו [illegible] · ועוד אי שאומר לו דרך ישרה
אך יתנהג ויקבל דבריהם בנפשו [illegible] כי על העקשים עומד [illegible]
פתים כרך עקש · [illegible] טוב · ובמאה אקוום
[illegible] · ובמאה אקוומות שחברו החכמים ושאוע אל ·
דברי תורה · ברכות כי אם מסורת ה' חכמו בו וזה מכן שחלו בו ו
[illegible] ואמר אלו חכמי
כל [illegible] אדם חכמו על המצות · [illegible] הכל תלמידים
ועתיד לבא הכל נחתרים להיות תלמידים [illegible] ואת זה
[illegible] לא קרוו ולא [illegible] עם המצות ומסב עמהם
[illegible] מפני שאוינו אלי שבאן
שאינה תוכחות חיים [illegible] · ועפ' שהדרה הזן ת'
[illegible] ולא יתנהג להם ויסיר רשע חכל
דברים [illegible] תורה [illegible] אך יתנהג בטי שהלקו ·
חדושה לו · [illegible] רשע על המשכה
[illegible] עד [illegible] חכמות
עליהם [illegible] · ועפ' [illegible] קשה [illegible] בן
יחידו [illegible] רצון מפני רצון הש' ית' · והשכם ועשה במצות ו
[illegible] חכמה · [illegible] שישים רשע [illegible] מעשים
[illegible] בעשרים [illegible]
[illegible] ועליה עומד [illegible] ואתן

2 28

ואומר אל ולא אתוק · ואו' הצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת
יי גם שניהם   כל אלו שאלה להם בדרך חסידות. ומוויך
היחוד והדבר הבוחן אי' יבא והיות. אלא וגו' חכם ואמן ונפש רעון
בלא כלום · כת' ונקה מים שאמנו לו ואשר רבי ישמעאל · ואל ה'
הן בה' לישר' · ואין מבקש אתם אלא תשמעו לו בלבד · אם שמעת
לו אז וקיים בכ' זה שעבון ישעיה אם תאבו ושמעתם טוב הארץ
תאכלו · ובכן אשרי אדם שומע לו · לכן ישים אדם רצונו לעשות
רצון בוראו ית. ולא יבקש ברצונו וכוי שנאמר ואתה · וכן שנ' ובאו
ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ·
ודרשת והגידו לך את דבר המשפט ועשית על פי המשפט אשר יורו
יורוך לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל · והאיש
אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל הכהן העומד לשרת שם את
יי אלהיך או אל השופט ומת האיש ההוא ובערת הרע מקרבך ·
כל אלה נביא אשר אמרתי לך זהו גדולה אשר כל התורה תלויה בה
ואפי' אם יאמ' חכמי' על השמאל שהוא ימין ועל הימין שהוא שמאל ת'
תשמע להם וכו' ותלמוד תורה ודעת' ודבר' כרי לעשות דבריהם כמו שנ' כאלו
על הימין שהוא ימין · ועל השמאל שהוא שמאל שתשמע ושמעון להם
ותבקש שיוכיחו ותחפוץ מעלתם · ותהי' רצון תמיד עטרת
ישר' עליך · הנה תראה אשר כל מעשינו ועטרתינו כלום תלויין כ'
בעבודת רצון השם ית'   אך אמונה עבד ובוחר במעשה אשר
הבורא יתב' אלא שלו לעשותו · אין ישתבח הל' במעשה האיש הבן
אין לו עוד ותחזק במעשה אשר אינו רוצה וחפץ בו   ואולם
לא יהא מבין עד חבירו ורצונו וחפציו ואוהבו כי כך שכתב דך
ואחד מן החכמים שאמ' איש לא עברתי על דעת חבירי ואומרי
וזהו מה מעשי שמע כהן זה אמרו לו חבירי עלה לרוץ אני עולה
· אין להאריך בודאי הדבר כי היה תלויה בדרת האהבה והשמחה
אין אהבה טובה כשמועה · וכן אמרו עד אדם מן העולם ושב כו

צריך תמיד להתבוננות על כל אומר ואומר ואחרי כן יעשה מעשיו ו
והמרגיל עצמו בזה · כל הכעסים שלו מבוטלים ואין צורך לו כ
אחים · והנה הקנאה ראויה לו להרחיק ברשותו יותר ממה שיראה
שכל העולם הבל ולא יועיל · שאינן ותחי נפשכם ·

שער הקנאה

מדת הקנאה היא ענף מן
הכעס ואין מדה שלא תמצא

כי הנה אנו רואים אשר כל בני אדם נחשבים איש אחר רעהו כי כאשר
רואה שחבירו קונה עניינים ומעשים הגונים מן הענינים הראוים או
בגדים או כוונה בבית או מאכל הגון או הוא טוב ויפה ממנו · כי
מחשבותיו יהיו גם כן והוא כן יהיה לו כך ודבר זה אין שלמה הולך
בו אמת וראיתי כי אהבו עמו ומתל כשרון האשה כי בזו קנאת
ואינו מתיגעו · ואף שהאשה הזאת ומקנאת עליו הוא חטאה מאוד
כי הקנאה מביאתו לידי מאוד · כי כשאדם אינו עושה מה
עושין בני אחרים · ומה אינו חומר · אבל בעת אשר יאשים לבו ויאכל
על מה שיעשו בני אחרים · אז הוא חומר והחומר הוא לו מחמור
· ואדם אשר במדה המקנאת הוא קרוב לעבור על דברים
כי אישה האיש אחר שהיה לו שכן רע · והיה מפסיק בינה לבין
והיה מוריש את אותו ויקנא החכם · יום אחד עבר טמא שהוא
שהיה הראש אותו · והנה רוצה לצאת היום לפניו · והנה יצא הראש
הלך אליו שמר ומשבר המנעל שבידם הרי עבר על לא תעשה
ויהיו את האשה שהיה חומד ושכב עליה הרי עבר על לא תנאף
והחל מלהרגו לקחו את הממון שנקבה האשה ואותה ועבר
עליה והקנה הרי עבר על לא תרצח · וכתוב וכן זה שחמד
הרי עבר על לא תגנוב ועל לא תחמוד · ואחר שהרגו אבד ואותו
והוכיחו יותר עליהם ומכם · הרי עבר על אותם דבר · ואחב
הוכיח לפני בר והלך הוא ואמרו עליו שאלו חכמים שוקה משכן

משכון שלו כדי שתשכם לו בגלל האשה ואחר הוא [illegible] לו
ולא היה יכול להוציא ויצא על עצמו ששכרו לפניו הבתי [illegible]
שנים [illegible] ונתן את האשה · וכשהשיא הבריה שם [illegible] הוא
ולכן [illegible] הרי עבר על לא תעשה ובכל מקום שלא נאמר שלא
כל הרי עבר לא תשא · וכן [illegible] ונתפתה · כשיטתו
ואחר הבטחת [illegible] ולתרגם [illegible] שלשים חיים הרי עבר
על [illegible] וכן היה [illegible] לו הרי עבר על לא יהיה לך
ועל לא תתאוה ועל לא תעשה · וכל זה [illegible] לו החטא שלו
שהחטא [illegible] על כל [illegible] · ואין יש [illegible]
[illegible] ואין [illegible] והחטא [illegible] · והוא על
דרך [illegible] כי [illegible]
[illegible] · [illegible] ועושים [illegible] ·
[illegible] בסוף ואחר כן [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] · [illegible] ואין [illegible]
[illegible] · [illegible] והדבר
[illegible]
[illegible] · [illegible] ·
[illegible] · וכן [illegible]
[illegible] · וכל זה [illegible]
[illegible]
על [illegible] · [illegible]
[illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible]
[illegible]

שאל.והרופאים לאחר יום ולמחרתו כך קו' לעשות לא שיתן ויתן ו'
ויתנו: ויתן · התקוה היא כמו האריכות.הנפש יום בוא ולא יקחו מוסר
שלי אדם אל קבורתו · אל מצותו הרי אינו חפץ מה שנאי בסוף ית'
זה מאה לעמו אשר יש לו תלוה על מעשה אחרן · ואינו אתלנה
במעשיו אין זה יעבד עולם מש ומש שאין והבריות על הבורא ית' ואינו
לא מעשיו טובים ולא' והרה' ואחרין · אין התקוה ימן ואחווקת.טון
שהתורה בקוח · שקיבל בכבוד אלנם בן עוזיאל' ואחרך כך שוב הוא
ויוכף שרים וסיעתו אין הפלוס · התקוה למי אדם כמו ה'
גנאי · והיא מביאה אל די ספקות · אמ' החכם לבן · השואל אין
התקוה כי היא עבות.כך שמין משתמים אמתות לבך · ואמרו ה'
האיש שהורה ויקנו בן שאה בערות.לבך · ואמר תשואת שוען ויקם
בך · האיקנו חולים נפשו כי הוא מחמד תמיד ושלו ח'
ומחסרת. אמר התקוה הטורפה בקרב אין לבו בני' אמר והתפלל
ולעשות מעשים טובים · כי אדם האולו טעם ערב בה'
באחלתו עד תוך המאכל · שאינו טועם טעם ערב עד שתפול
הטובה אחביו · לכל שעה יש תקוה · שאם ישנו אדם חמיו
כשתלו חסרי הטעם כשתשוב לו הקולו · וכן כל שעה החולה
ברכי אחרי שיתכן לו אותו הדבר תכלו השנאה חוץ אמר שישנו
מתה תקוה · אמ' החכם אל תקנו בוטחך על אשר לו כי הוא
יעלם במין ואתה תשלם מוקה לעתו · ואמ' החכם אל עריו ה'
החולך והאיקנו אלא לענו · חכמי' הראשונים ד"ין
והתפללים לא תהיו קשותיו על אחרים ואל קשות אחרים על יב
ואה היו מתפללים על אחרי' בזאת הדרה יותר מבורות אחרות
ואל כך הענין כי הרבה בני אדם נראים שאחרים מתקנון ב
בהם מלומין קרים עלים ואולי' ולכלים טובים בבני הבו
אל כנעם כמים שלים ולא אהבו לאחרים מאשרם אך הם ד
נראים שיתקנו בהם ויחאח משרם · וכן היו מתפללים

מתפללים כי אולי הם צריו הקשה לאחרים והתור' אמר לפני עור
לא תתן מכשול · וכן מדה טובה לאדם שלא יאכל בקרים משובחין
יותר מדאי · לא הוא ולא אשתו ולא בנו וכן [illegible] ואחר
עשיתן כדי שלא יתקנאו בו אחרים · וגם מי שהשכיל לו הק"בה
עושר ונכסים יהיה נותן לאחרים לעשירים ולעניים · ויחשוב
עליהם במתנות · ויעשה עמהם חסד · וכפי העושר וכו' כמה יהיה
טובה על הבריות · וכשהוא עושה לכל אדם אז לא יקנאו בו ולא יה
יהדרו אחשו · וכך יהיו לאדם שיעלה על מעלות הטובות אשר הם
תפארתו ויתקנאו בו אחרים ויעשו כמוהו · ומי שנזהר שלא
יקנאו אין צריך לכל זה ואין תלוים שולטין בו · כדכתי' ורקב עצמו'
קנאה · ומי שיש לו קנוה עשויתו ומתקנאות · וכן יתרחק אדם מן
הקנאה ומן המחלה ולא יתאוו שום דבר מה שבר' אחרים ולא
יאמר אתאוה עשיר חברי ויתן לו מעות עבור העניין יום אין בעיניו
[illegible] את אוסר לזה והמכר בו · כי זה יתבייש [illegible]
[illegible] כמו אותם · וכש' יום זה החומר ויש עבור יום שאול
שאלה [illegible] לא יקנה שאוסור לשאול מחברו ויקח זו חתנה יום
[illegible] שיתן לו במשא חכמ' · ומשל אשו בחוזר [illegible]
בזה [illegible] ואמר [illegible] ויתן לו ולחברו בכליים
[illegible] · רחק החומר את הקנאה ושאל ש
שאל שיקנה לו עין [illegible] אותם · [illegible]
מלוות בקנאה · [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] לו [illegible]
[illegible]
[illegible]
כי [illegible]

הנעדר מן הקנאה והחולה בה רוב העבירות. אם אדם עני יתבייש
ויברח מבקשי המשרות. שאין שומר המיעט נעדר מן הקנאה ונשבה
פחות ממנו שהוא נעדר מן החמדה. כי הרשע מקנא ומביט
ומה יחם שיראה אחר יותר ממנו ומתפעל ויתבייש ויספיד הרבה וכל
הקנאה והחמדה הם בלב. ואין אדם אוכל מה שלא יאכל לו ויקנא בו
והוי דבר האסור לו. ונאמר ירושת אלהיך. אמנם שהקנאה
היא מדה רעה מאד. יש מקום שהיא טובה. והיא מדה עליונה כי
כשרואים קנאת על ידות המצות. כמו אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת
ה'. ואמרו רז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה. משתמש אדם של
שלומו יתפס קנאה בלבו. ויאמר זה לומד כל היום. גם אני אעשה
כמוהו. וכן לענין כל המצות והמדות הטובות. יקנא כל אחד
לחבירו להתפוש מעשים טובים של חבירו. אם יראה משלמים בו איזה
מדות שהיא טובה יקנא בו על אותה המדה ויעשנה גם הוא. וכל
מה שיקנא בחבירו שהוא עוסק בתורה. ואינו מקנא בו שיהיה
זה כך וגם אני עושה כך. אלא יתחשב בלבו ויקנא בו שישתדל
מעלות טובות יותר ממנו. ומחשבתו בזה עכבר מעין העולם יותר
ממנו ומחשבתו בתאוות כדי למלאות תאותו. והמשתמש ה'
הטובים הרי זו קנאה רעה חולה. ומחשבתו שותה של
יורש עולמו. יכבד אדם יותר שרים ויותר בעולם
ויתן להם יוסיפו בקנין וממונו. ואז יקנאו אחרים גם אותו
נעשה כן ויכבדו. ומתוך לידה בו שאין כי אין
הקנאה אין העולם עומד. אין אדם נוטע כרם ואין אדם נושא אשה
ואין אדם בונה בית. כי כל אלו המעשים אחר שאדם מתקנא ב
חבירו. הבונה בית גם הוא לעשות כך. וכן לענין זה
אשה כל אחד מתקנא בחבירו. וכן שקיום העולם תלוי בקנאה
ישים כל הקנאות לשם שמים כגון אם יבנה בית יבנה בו חדר ללמוד

ואמר תורה · ונשיאה מיד בית. ועד הקצינים והכהנים מוכחים ·
ולעשות טובות חסדים לפני אדם · וכן אמרו אלמלא שקינא אברהם לא ·
היה קונה שמים וארץ · ואמרו קינא משה ואמר עד כדי ישות
מן התיבה אלא בנשיקה שהיינו עושים שם · אלא וכי זה צדקה היה
לכם לעשות בתיבה וכי עניים היו שמה · והלא לא היה שם אלא נח
ובניו ונשיהם מי עשיתם צדקה · אלא עם הבהמה והחיה והעוף. לא היו
ישנים אלא היו נותנים לפני זה ולפני זה · ואותה שעה אמר אברהם ·
אי אלו שעשו צדקה עם הבהמה והחיה והעוף לא היו יוצאים מן
התיבה · וכן שעשו צדקה עמו · אף אני אעשה צדקה בבני אדם שהן
בצלמו של אלהים על אחת כמה וכמה · ואותה שעה נטע אשל בבאר
שבע · אכילה שתיה לויה · ועל דרך זה יקנא אדם קנאה · כי
יקנא בחסידים ובצדיקים להיות כמותן ולהדמות · כאשר אמר הנביא
אחרית קנאתן מגנים בן · ואומר קינא לפני יד ואת האלהי · וכן
באליהו · דכתי' ויאמר קנא קנאתי לה' כי עזבו בריתך בני ישראל ·
וכן נאמר בפנחס בקנאו את קנאתי · והשי"ת נתן לו גמול שלם כמ"ש
לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום ·

שער הזריזות

הזריזות היא מדה משובחת
ותחלה ויסוד · ובה תוכל לתקן העולם הזה והיא ממדות הצדיקים
ובעלי הזריזות הם הצדיקים לעבודת הבורא ית' · ואמרו זריזים
מקדימים למצות · הנה תמצא באברהם אע"ה במעשה העקידה וישכם
אברהם בבקר · כי אעפ"י שהיה קשה לו לשחוט את בנו יחידו · עשה
רצון בוראו בזריזות והשכים בבקר ומי שעושה מעשיו בזריזות טוב
יתן הנאה · רואה שהוא אוהב מאוד · כענין האוהב ירוץ ומהר
לעשות רצון כי הזריזות תלוי בלב כשאדם חפץ אזי · כל
מחשבות האחרות שיש בו ותלבש מחשבה אחת. אז בוא אדון בלי
ספק · וכן עשה אברהם בסיר אלבו להבהמתו · ויאמר יען כאשר

ונתמלא אהבה בין חקי אהבת הבור' ית' · ועל עדין ועשכם · כי
היית דעתו קשורה בחשק גדול באהבת האלהים ית' · ועל שמן הקנה
ואברהם לנכר וזרען מעשה העקידה · כי יש אדם שיעשה עבור
אוהבו דבר קשה או חמור אבל לא עקבו לעשות · אבל אמרהם ויצחק
שניהם עשו ושמחו לבם · כי מדרגת אהבת היית גדולה מאוד שבכם
שקיבלו אלו' בדעתם עד שנתאחדו עמו מיחוד גדול כל כך מתענג
היית ופרסם יחוד י' בעולם · והיישיר בני אדם לאהבתו · ומלכה
שעשו האבות · עבודת י' ואהבתו · נתמלו כח גדול ונתרבו דעות
באהבתו עד עולמים · וכן עשו שניהם בזריזות · ואתה צריך
ודעתך את הזריזות אין תפלה לך המצות · כי אין האדם יכול
להיות תדיר על ספרו · כי צריך לאכול ולישן · ולעשות צרכו · לכן צריך
הזריזות והזריזות יחזיר לספרו מהר · ואל יחשוב היום גדול והמלאכה
מרובה כי עוד אחד לא תגמור ובמשתמה אישנה שאין לה תשובה · ולא
אל יאמר עת עתה הוא כבר יום ארוך ומהר אמשיך ואגמור אחר והתפלל
כי טובה שעה אחת שבאה מהר ואל ידחה אחד אל זה שבעולם ··
ועוד אותם אשר חשוב חיים עם חבלי התשובה · וכן כתי' טוב
לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף · ואו' הכי טוב לי שעה אחת שאתה
עוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה להקריב לפני · אר' פנחס
בן יאיר זהירות מביאה לידי זריזות · זריזות מביאה לידי נקיות · נקיות
לידי פרישות · פרישות לידי טהרה · טהרה לידי קדושה · קדושה לידי
יראת חטא · יראת חטא לידי ענוה · ענוה לידי חסידות · חסידות לידי
רוח הקדש · רוח הקדש לידי תחיית המתים · תחיית המתים לידי
אליהו · הנה ראה כמה גדול כח הזריזות שמביאה לידי מדות האלו ·
לכן יראה אדם זהיר וזריז לכל המצות ולמד אל הספר והשכם
והעריב את הזריזות · אין תמשיש לכל המדות · והיו מתקנתם
ועתה יש להזכיר דברים העוזבים תמיד ודרך בני אדם להתעלם
בהם · אם צריך אתה להיות שום דבר נספר · תהיה זריז לה בזה

להבין הספר וגם תהיה זריז לחפש העניין שתחפוץ ותהיה זריז
לך ולשאול אחר שאלתך ותוכל הדבר · ואם יבא עני אל ביתך לבקש
לחם · אל תאמר לו מחר לך והבא · ותן לו בזריזות ותבין · אם
אתה בא לעשות צדקה ויש לך אצל איש · או איש מלוסים · ואתם הבל
איש משר כלך כגון שיש בו סרך ואתה מעב ואמר · אל תאמר ת
תעורך והקל מעליה אלא הזריז להפגע איש וכלי הדבר ותוציאהו
ועוד צריך זריזות בנקביו שלא ישהה נקביו גדולים וקטנים אפילו רגע א
אחד שלא יעבור על בל תשקצו · וגם המשהה נקביו חטא עליו ח
חולאים גדולים וצריך זריזות בבהירות גדול ושאור עשיו בכיות
שיהו בגדיו נקיים ונאה כי ירחון לפי הטבע ואחר שעשה צרכיו כי
אם יאפשר להתקנה יפה בלא איש · גם צריך זריזות לעשות כוס
ברכה על מטתו שיקום ויטול ידיו ויכול ומקום נקי ויטול ידיו ויברך על
האיש תחלה ופסוק ויאמר · אז השותה ברכה על מטתו · שיוכל
ומקום נקי ויטול ידיו ויברך על האיש תחלה ופסוק · ואם הוא על
מטתו ושמע קול רעם או חולה בקים שאינו מטהר ויבהל · וגם
צריך זריזות לקום ממטתו ולהעביר השינה ומעפעפיו להשכים ולהיות
ולמוד · ועוד זריזות לפנות מחשבותיו הבוטלות כגון השטות
והקנאה וההרהורי שוית · כל אלה צריכות זריזות גדול כי אותו אשר
הבוטל מחשבותיו אחר כגון כוונו יתב · ואם יבא לו שום עניין
בעיסוק ומאוס או בשיחה והבל · אז יסורו צריך זריזות חזור
והעביר מחשבותיו אהבת נשי עולמים לבטל הענין אלם ויהיה לבו
זך והצדיק הל יתב בריגון ובמשפטיו ויקבל חאהבה ולהרבן בתורה
ובמעשים טובים ולהתחזק בכח כוונתו לא עליון · כללו של דבר
יברוק עצמו מכל זו עבירה שהוא יקל לעשות ויזהר לעשות דברים
להזהר ולהשמר מן העבירה. גם יברוק עצמו מכל זו רע חטה
הוא רפוי יבן תחלה זה גורם לו שהוא רפוי כגון אדם שהוא בטלן
יבן בתחלה שהבטלה באו דברים בטלים · ואי שקומו עצמו בטיחה

בטלה · הוא מחבלו מתורה ומכל טוב · וכן יהיה זהיר וזריז
להסתלק מן האנשים המדברים דברים בטלים ולא יתחבר עמהם
ובזה ינצל מרפיון ומחולי זה · וכן יעשה לכל המדות הרעות כי
יכין תחלה על היסוד הקודם ויהרוס אותו ויסיר מעיקרו האוסף ה
המושך אותו לעשותו · ולכן זה צריך זריזות להסתלק מיום היותו
ועיקר המדות הרעות · או יעשה כל שורש וענף עד שלא יוכל
לקנאם · ויהיה זריז לבקש שלום ורדוף אחריו שנ' בקש שלום
ורדפהו · ויהיה זריז לבקש דברי התורה ויגיע הפסו' יגע כמות
נרדפה לדעת יי · ויהיה זריז לבקש צרכי דברי צרכי חבירו וכו'
שאמר אלי רודפי צדק מבקשי יי · וצרי' זריזות לכתוב ספרים ד
אשר הוא צרי' להם · או מצויה לו ישאל רבו חידוש יהיה
זריז לכתבו · ולא ימתין עד שישכח · וכן אמ' רבו' ז"ל הוי קל כנשר
וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים ראה איך הזהירו חכמים
לעשות עצמו קל וגבור על המצות · וכן אמ' דוד חשתי ולא התמהמהתי
לשמור מצותיך · וכן דרשו רז"ל ושמרתם את המצות אל תקרי ה
המצות אלא המצות · כי תבוא מצוה לידך אל תחמיצנה · אלא עשה
אותה מיד · וצרי' אדם קלות וזריזות וגבור' להוציא מן הראשונים לה
להיות אמיר לב כארי שאמ' שיאו איש חרב על ירכו · וכבשם
שנ' ויאמר פנחס בן אלעזר ויקח רמח בידו · וכן הוא במעשה
להיות זריז מאוד להפר מחשבות רשעים שלא יהיו במעשיהם וב
ובתחבולותם ובהסכמתם · ועל הכל צריך זריזות לעשות התשוב'
ולא יהיה טועה אח' רשעו ומעשיהם · ראה איך מצינו החכמים וה
והשרים הם זריזים בשליחותם ובמטרתם · כש"ש וכ"ש ש'
הזריז לעשות עטרת מלך מלכי המלכ' הק"ה שהזהירו
טוב מאוד יהיו שלא יאהבו במטרתם אותו מאוד כי המלכ' מאחרו

בזריזות הוא קרוב יותר להשלים · וכן מי שהוא כן בזריזות הוא
עצל ולא יתכן עם העצלות מעשה מתוקן · וכל אותן ירבע ה׳
הענינים׳ · וכן אמ׳ הוי אמיץ כארי · והזריזות היא שיהיה
נעור בלבו ויתן מחשבתו ויקל ויגבר ולא ירפה · אך לא יאחר
בשום מעשה · וכל אלו הענינים צריכ׳ חכמה גדולה ומי יאמר
ואח׳ יאחר · ואעפ״י שאמרת הזריזות טובה אמר לא יהיה זריז ל׳
לרוץ תאוותו ולשמוח אחר הנאותו ולרוץ אחר מעשים רעים
כי כמו שהזריזות לענין התורה מביא את האדם לשאול תחתית
וכמו שצריך זריזות לתורה כן צריך זריזות לעניני העולם הזה
שיהיה זריז במלאכתו · ויש הנאה גדולה למי שעושה עסקיו
בזריזות · לכן אמרו כל אדם יהיה זריז לשם מצוות · ועושה
מלאכתו שהיא צרכי העולם בזריזות כדי שתהנה ותהיה למלאכתו
שמים ׃

שער העצלות

מדת העצלות היא רעה

ואמר · ואי שאלת התורה נכרת בן עניע מקולקל מעולם הזה ונמה״ב
ועלי זה אמ׳ שלמה על שדה איש עצל עברתי · והנה עלה כלו קמשונים
וגדר אבניו נהרסה · ראה הטעות העצל לשדה איש עצל כלו שעור׳
עצל לומר שאינו אוכל תבואה · ומפני שאינו עובד אותה כראוי ולא
חצל אותו זרים גדולים כמו חוחים וקמשונים הדרדרים · ואפילו
גם היה שורה מלאה עד שתחנו תבואה · אחר עצלותו יפסיד
התבואה כי גדר אבניו נהרסה · והוא עצל ואינו מתקן הגדר ואחר
כן יכנסו הבהמות והגנבים ויקחו׳ הכל · ואמ׳ גדר אבניו רמז על
שגדר האבנים הוא חוק אחר שנקבע הוא נהרס אחר עצלותו שלא
יתקן הפרוץ · וכמו שאמ׳ כלומ׳ כך ענין העצל בתורה ובמצות
כי העצלים אוהבים המנוחה · ונראין כך המצות קשות עליהם
ואומר התורה כבד על נפשם · ויכחו מדת הזריזות ולוקחים

מעוה ונמצאים יושבים כבה' ובבית המדרש הם יושבים מש' עלה
תמיד תרואה · כי המצות רמז השינה בטלה המה וכן הזהיר
שנאמ' מעט שינות מעט תנומות ומעט חבוק ידים לשכב · ואם די
שהעצל אין יכול לידע התורה כמו שהיה עוסק בה תמיד · ואם אחר
המצות מעלה כמו סבות שלשמות · כי העצל אוה התו' ואמר ואם
טוב לגני המצוה כדי שיתחזק כי מי שיתחזק משמרים חוק יכול ל
לעשות יותר מן החושש ואמר אמן ודברים כאלים · ואם שמר ה
יהיה לו פתוח שינו שהעצל ואת גרים שיחפש סבי' אז' שיעשה
מצוה כהתמנו מן האור · ועפי' שורות הספרו היו ומתשוב
או וגם כדי להתעסק בו ושאמר חיי רביהם ופתח הלב זה
דווק ואדם העוסק ודיו במלוי כי אין בה אכלם בה האדם או
שיהיו עשירים כמשמה לטרח תמיד · ופעמים עין לעה כד
שיתחזק · ואם העצל מאשר זאת הספר' · ומשוך ומחיה עד
שמתבטל אם לא · ועוסים בל מצוה שיש בה טורח ועושה סברין
לפי המצות והתבטל מן המצוה · כלו של דבר כי העצל מה כ
סבותיו לפי המצות והתבטל מן המצוה · העצל הוא מן הלב
ומיש עלה לקיום תורה · ועליו הוא' שומה ז' דברים כך יוא' ועצל
רבך מגיד לך ואמר תורה המיצ והוא משיב להם על המירון מן
הצורי שמברך · שנ' אמ' עצל שחל בדרך ארי בין הרחובות · או הרי
הוא די אנו בתוך · והוא משיב להם והיוצי בחוץ · שנ' אמ' עצל
ארי בחוץ בתוך רחובות וגו' · או הרי הוא בתוך הבית והוא משי'
אם אינו מלך אינו אומו הדלת שלו ואינו צריך להחזיר · או פתוח
היו ועריין לא יקום · שנ' עד מתי עצל תשכב · עמד ואמרן וגו'
ומתנים ופגו למטה · ואמשך ואת כתוך פיו שנ' טמן עצל ידו בצלחת
נלאה להשיב אל פיו · ואיכה שמעי · מחורף עצל לא יחרוש
ושאל בקציר ואין · אהו מחורף לא יחרוש · אמ' ר' שמעון בן יוחי

יותר זהו שלא לחר תורה מנקותו · וכוונה ללמוד מקטנותו · ואין יכול ·
זנהו ושאל כקשר וזוין · עכ״ פנה שלוה את המעשה · ויש עוד אחר
דבר יותר אמון כי קרוב הדבר הלמה מכן ולמכך לשמרו · תולה
הדברים ואתך מן · ואין שהמעשה בה שלא יעשה הדברים אחרים
אין עצות בזו אחר · רואה איך המעשה רחוק אל הדרות עצות ואין
שוה לכלום · ושיחות אין שוה דבר מאומה ושיתם מעשה לעניכם
כן המעשה ושואלן · ועל תועלת המעשה תאירתך כי אוזן ידין לעשות ומה
חכם עשה מעינן ומשמעה משיב טעם · פי׳ על זה הפסוק כך הוא ·
מלך יש לו רעים ושואלים הרבה · ועושו טוב שיחותו · וגם השיבן
דבר המלך כשיחתו ושיחותם ואחר אין עברי המלך היה איש עצה
ומעשים לו׳ תולה אתו וגם אוזל ומשולחן המלך וכשיחה חבירו ·
יגיעים ומטרח הדרך החכם עצתו חכם בעניין אל חבירו · שעות
הזמן בין כמכתב חיות איש ואחר באיוכתו לפני אלהים [illegible] אין
כאן המלך ישלם בזו לקחים שהן משיב טעם והמעשה לו יחוש
לו המלך · על של דבר המעשה אין שוה לו לעולם הזה ולא
לעולם הבא כי אוזן ידין לעשות · זהו החכם המעשה שבבני
האדם שעושה יקרות והבם וחמאה ויראה · ויש יותר עצה ואין
של אלו היו בין ולבם · הן בין שוה חושב היולדת ותחיה
ומורחת כי החכם המעשה · כדכת׳ לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם
לך יתכ״ש בעולם הנולה חושב ויראה על עניני ולאור ומוגד
ולאחר [illegible] הזריזות ולמות [illegible] היעצות · והשיב [illegible] ויש
שחת: ויש עצות שהוא טוב אחר כך היצב ומתעלה
לעשות העצה לרוני יותר החיות · מה על אדם אחר שהלך
המלך ושולח למקום סכנה ולא [illegible] לכת [illegible] המלך · ואחר
המלך טוב שהתחרט [illegible] חי ושתחרט [illegible] ויש אח. ועל ענין
זה אמר [illegible] יש זריז ונשכר ויש זריז ונפסד · יש עצל ונפסד יש עצל
ונשכר · זריז ונשכר שעושה אחר כל השטן · ואין עושה [illegible]

עלו ונשמר שאין עושה כל השבוע וגם אין עושה מעש׳ עלו ונפסד
שאין עושה כל השבוע ועושה מעש׳ ‧ ראה דרך חטאים אין העלו ‧
לכן שיש דרכות שהוא טוב ויש דרכות שהוא רע ‧ וכן עצות ‧ לכן
תחשוב שתעשה הטוב כל ימיך ובכל תעודתך ותבחר חלק זכור
זוכר קהלות ׳ וקהלות ׳ והם לעם שנים ‧ תהיה קל לשבת
עם חכמים ‧ המתחברים בתורה ובמצות ותהיה כבד לשבת עם
הליצנים ועושי רעה ‧ ותהיה קל בעינך ורואות תחדין ועניין האמת
ותהיה כבד מעין ורואות ומעשה הטים ולהסתכל בנשים ולהסתכל ב׳
מעו ותהיה קל באזנך לשמוע אוסרי ותוכחות דרך ותהיה כבד
באזנך לשמוע עמו פה ודברים בטלים ‧ ותהיה קל בפיך לפיוס על
הרשעים ותהיה כבד בפה לפיוס על העולם ‧ ותהיה כבד בלשון
באמירות ובשקרים ובאמירות ולשון הרע ותהיה קל לדבר
ותוכחות לעות על הטוב ותהיה כבד והרים יד רעה ‧ ותהיה קל
בידך צדקות ולעשות ולאמר באמונה ‧ ותהיה כבד ברגלך ללך
בדרכי הרשעים ולך לבתי האשתמות ולך בטיאולים ‧ ותהיה קל
ברגלך ולך בבתי כנסיות ולבתי מדרשות ולבקר חולים ולעשות
לויה ולל המצות ‧ ותהיה כבד בלבך לחשוב הרהורים רעים ותהיה
כבד על הקנאה ועל השנאה ‧ ותהיה קל בלבך לחשוב הרהורי התורה
ובעניין מצות ואהבת השם ויראת השם ‧ כזה תהיה קל וזריז בלבך
להדבק באור העליון ‧

שער הגבורה

מדת הגבורה היא מדה אשר
יתגבר בה האדם ומעלה גדולה ‧ וכשהגבורה על דרך טובה זו היא
חשובה מאוד וזה יתגבר על תאוות רבות ‧ מעלות הנה ומעלת המגמו
מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו ‧ כי מצד האתגבר
ויתגבר חזקים ושרים ופרשים וכל אדם ‧ ואין דבר מעלה האדם
האדם ירי ואהבת העולם מזו הגבורה ‧ וגם מעלה יבא לו גאון

גדול טוב עשר מתנותיו ·· וגם ג' מיני טובות · הא' טוב
בממון · הב' טוב בגוף · הג' טוב בחכמה · ואלו הג' היו בו'
באברהם אבינו ע"ה שהיה טוב בממון דכתי' ויעש' ואשו · טוב בגופו
כשהלכו אחרו בן אחיו ונלחם עמהם · טוב בחכמתו · כי לימד
כל העם דרך הב' הישר על שטעמיה · דכתי' ואת הנפש אשר עשו
בחרן · וזאת המדה המשובחת מאד · מפני שאדם מתכבד בה
דכתי' רבים יחלו פני נדיב · ובזמן שאנשים משבחים אותו בני
אדם ישוב אל הבור' ית' · אם הוא צריך לעזר רבים יעזרוהו והכל
בשלום עמו · ועל המתנה במקום שהיא ראויה כגון צדקה לעניי
שאים עניים · ומתן המתנה היא ממון שמן שאינו נודב——
בארצות הימים ואף הוא עוזר כל הימים · וזהו טובת שלמה
שלוה שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו · ופשט ה'
הפסוק מדבר על הטובות כי מי שזורע חסד יקצור תבואתו · ומי
שיש בו המדה הזאת הוא מתעשר כמו שיש מפזר ונוסף עוד · וכ'
וכתי' נותן לרש אין מחסור · ואחד מגומלי הטובות פני עני
ואביונים ולהקים עזרה לעני · המדה החשובה היא הזאת היא האומ'
אלי הבורא ית' שנ' מלוה יי' חונן דל · ואמ' החכם עשה חסד עם מי שאינו
לו ועם מי שאינו ראוי לו · בזו שראוי לו יהיה החסד במקומו · ועם
מי שאינו ראוי תהיה אתה ראוי לעשות · וזה אחד מן החסידים
שנתן מתנה גדולה למי שאינו מכירו הוא מן טוב · אמר הטוב ה'
השלם הוא אשר נותן מדי פעם אל רב קודם שישאלו ממנו · ועל אותו
הטובות תלויה בהיזק כי אינו נקרא טוב עד שיהיה רחוק בעל עת · ונכר
שעה והחשב כמו שאלה כי אדם שנותן למי שאינו לו זהו כפלים א'
אחת ואינו טוב כמו שנותן לו זהו בלי כפלים כל זהוב וזהוב במקום
הראוי כי אותו שנתן לו זהו בכפלים אחת שעשיה נתון והחשב
ואמר' פסקה הדין · וגם לעשן המכר אין שכר מי שמשנה שבתי ·

אמר בן דירין אל יעשה צדקה בן דירין שהוא די מחסורו שנ׳
די [illegible] · [illegible] אלו השלים חסרון · עניים בי דירין [illegible]
[illegible] הנעשה ולא עלה המעשה · וכל המצות [illegible]
[illegible] אברי [illegible] · שנ׳ בשמו לך בן יהיה עם לבבך [illegible]
[illegible] שנ׳ [illegible] ראשונים אומר · [illegible] יחוס [illegible]
[illegible] שהם רחמנים [illegible] שורש [illegible]
[illegible] הרחמים [illegible] שנ׳ ונתן
לך רחמים ורחמך · והנותן צדקה [illegible] בסבר פנים יפות · [illegible]
[illegible] · [illegible] נתון תתן [illegible] · ולא ירע לבבך בתתך לו · ואמר
[illegible] הנותן [illegible] בסבר פנים יפות · ואמר [illegible] הנותן [illegible]
[illegible] בסבר פנים יפות · ואמר [illegible] קודם שישאל · ואמר [illegible]
[illegible] מתן בסתר [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] והנותן [illegible]
[illegible] · [illegible] והסתר [illegible]
[illegible] · [illegible] והסתר [illegible]
צדקה [illegible] חסד [illegible] ונאמר [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] חסד [illegible]
[illegible] צדקה [illegible] החסד · [illegible] החסד
[illegible] צדקה [illegible]
[illegible] צדקה [illegible]
[illegible] צדקה [illegible] הצדקה [illegible]
[illegible] · שנ׳ [illegible] לצדקה · [illegible]
[illegible]
[illegible] צדקה [illegible]
[illegible] גדולה צדקה [illegible]
[illegible] הצדקה · גדולה צדקה

צדקה שמגינה על ישראל · שנ' צדקתו לעד [illegible] וצדקתך כהררי
אל · גדולה צדקה שמגינה על כסא הכבוד שנ' צדק ומשפט מכון כ'
כסאך · גדולה צדקה שבה נשתבח יתב' · שנ' וצדקה תהיה לנו
· גדולה צדקה שבה עתיד הקב"ה להשתבח בזמן הדין שנ' ויגבה ה'
צבאות במשפט · כו' · גדולה צדקה שהיא מנחלת עושר וחיים לעו־
עושיה · שנ' רודף צדקה וחסד ימצא חיים וכבוד · והגאולה תהיה
בצדקה · שנ' ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה · ולאחר פטירתו של
אדם היא עושה לו לויה · שנ' והלך לפניך צדקך · וגדול החסד
שבו נברא העולם · שנ' חסד עולם יבנה · לכן ירדף אדם בדרך
הצדקות הבריאות כל הטובות האלו · ולכן יהיה צריך באמונת
וקנית האמת [illegible] · ויהיה צריך באמונ[illegible]
והדר האמת [illegible] · ויהיה צריך באמונת [illegible]
ספרים · ומשאילן לאחרים · ובגמ' תניא צדקתו עומדת לעד
ויהיה נותן [illegible] אם [illegible] הספרים [illegible] שלומד בהם
ועל כל [illegible] יהיה צריך לשכנו [illegible] ויהיה צריך להלוות
[illegible] ויהיה צריך נאמן
ונאמן · [illegible] עם חבירו [illegible] · אם הוא חוזר [illegible]
או [illegible] או דבר אחר [illegible] · ויהיה צריך [illegible] כל
אדם [illegible] · [illegible]
באחתם · [illegible] ולעשות חסד עם המתים · [illegible]
להיות צריך [illegible] לאור כל אדם [illegible] · [illegible]
[illegible] האחרונים [illegible]
עולם הבא · [illegible] שדרך הצדקות היא טובה מאד [illegible]
[illegible]
ולעשות [illegible] יקרים · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible]

הטובים והרשעים והאוילים מן המיטב רחמי כלחוב לו · ויהיה—
שכרו שמור ברב טוב הצפון מעין אשר לא ראתה עין ·

שער הצדקות

וזאת הצדקה היא מצוה רבה

עניים · ועל הצדקות הזה שונה על חלוקם לחם לרעבין ועל התמיד והשתעממותן · וכל ושתה אמר לך ולא כל עניך · וזהו המת'נה עין חקבן הון ולא ירחם על האביונים ועל העניים · ונש״ש לו חשו זו ונמן עם חברו אז הוא מרחק יותר ממנו · ולא יותר להם מאוה · ואין אוהב ואין אוהבו · ולא יהיה שום אדם אוהב · ואין לו שוחן · ואלו שעתן לו הממון · והוא שעי על הבריות · ואינו אוהב אלוה— ולא יקח לו לא רב ולא חבר · ומתוך כך ישאר ריק מן התורה ומן המצות ·

ואם הוא עיקן בנפי בה זה מעמוד ומי שלא ירחם ועשות חסד עם בני אדם · ורע על כל רעות אם הוא כולו בחטאתו · או בספרין כון שהוא אינו חסר בזה מאומה כי החטאה רבה לאיש שאינו חסר— בשאלתיהן ומתן עוות · אז מש אמר · ועל חוטא כי יקטהו לאום · ואל על הבריב עווה ובר לאיש חשבון ופשט הפסו בצדקה וראשו על החטאה · והטוב שבחרה הזאת שאינו מפקיר בזו ממון נכסים ולעניים שונו תעבירות גדולות חמה שאחסר נפשו תאוה · ומתורק ממנו המצות · כמו שיש לו ריב כי אורב העונה בגבעה שיש לו רבם ימלא מלוהו · לא ירחק ויהיה מלעין ויהיה רב רב ישלח במקום שאוי לו והתעב · ובמקום שאין ראוי והתעב יהיה עיקן ומשי

וישקול כל זה במאזנים של התורה ולאור ויעקב כו' שהיה עיקן שאין רוצה · דכתי ויותר יעקב לבד · ואז״ל ששכח פכים קטנים וחזר עליהם · מלמד שהצדיקים חביב להם ממונם יותר מגופם לפי ש' שאין פושטים ידיהם בגזל · דוה עטעות אבל שעשו אדם שהיה עליו כמו יעקב אבינו · שחזר על פכין קטנים · ואינו מוקן אחר שהיה נותן שאין רוצה · שנאמר כל אשר ברכה לי · ברית לאו ברי

כדי שלא יעשה עוד זה נשמר חלקו במעשה · היש מתן כזה · לכן
ישמור אדם שלא יפנה פרוטה ריק ושלא לצורך · ומקום אשה כן/
צדקה ובשמור דעת המדות התלויות בתשובת כן יקנה חכם ומפרש
יהיה ואין גדול כזה להשיב להשבת העונות · והשיב הנפש למקום
טהרה · שתהיה צרור בצרור החיים · דכתי' והיתה נפש אדני צרורה
בצרור החיים ::

שער הזכירה

מדת הזכירה היא מדה שאין
העולם הזה יכול להתקיים בלא זכירה · כי כל משא ומתן שבעולם
הזה הכל תלוי בזכירה · כי לא היה אדם אומר לחבירו מה שאמר לו
אם לא היה זוכר · וכל העניינים שבעולם · קנין מקח וממכר · ומה
שומרין דבריהם · לא היו יכולים לעשות מקח וממכר · בלא זכור · ואין
צריך להאריך בזה כי דבר ידוע הוא · לכן יקח אדם זאת המדה להשתמש
בה לעניין מצוה · כי הזכירה צריך היא למצות · היאך · אם עשו לו דבר
יזכור צריך שיהיו ויקיים · ואם יש לו בית וכן חבירו יזכור מעשיו
כשייטיב ולא ישנה בדבריו · ואם עשה לו חבירו דבר טוב ועשה עמו
שלא לעולם יזכור שהיו חבירו ולא יכלה · ואם לוה מחבירו מעות
או שאל חפץ לו ביתו יזכור כמה המעות או החפץ ויחזיר במשפט
ישלם לו הכל · ואם שמע לו על ספק דבר טוב צריך לזכור מהר שלא
יהיה ... או ישאל עניים אבני אדם כמו שטורך ישכח הכל ולא
יזכור · ואם גמל לו חבירו טובה יזכור שיגמול להשיב לו גמולו · ולענין
הצדקה צריך לזכור העניים והשאלות על לבו תמיד · ואחר כך ישיגו לו
אם יבוא להעני עצות על זה ששוכח ואולי צר' להזכיר אשר שיזכור
אהבה ולא יפחות ולא יוסיף על זה שיחיה · ראה איך הזהיר
הק' על הזכירה · שנ' השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך לבלתי שמור מצותיו
ומשפטיו וכו' וזהו דבר גדול הזוכר השם בכל מעשיו · וכן אמר דוד
שויתי ה' לנגדי תמיד · הזכר' היא מעלה עליונה ואדם זה

כלי האדם צריך כל המצות והתורה · בכללות כתב. ואיתן [illegible] את כל
מצות ה' · [illegible] בן [illegible] ואיתן [illegible] נבין
· וכתב וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ושמרת ועשית את החקים
האלה · ואין [illegible] תלוי [illegible] ישלך לך [illegible] דברים שיש לך ואתה
בה [illegible] · והמעשים [illegible] · אם שתחכים בבין כלבו · ואין
[illegible] על זה לכך · וזו הבית [illegible] הקבלת את האקום והי
תן וחסר לפני · הזכיר הראשון · שהודות [illegible] העליון
אותו ואשר · ושמר הטובות שעשה עמך מעודך עד היום הזה · ואיך
בלך ומשאך ובכל [illegible]: וכל זה עשה לך [illegible] טובה חייבך [illegible]
ואת בחנם עשה לך כל זה [illegible] חסדיו [illegible] לך כל זה ועוד זה ואתה
חייב להודות לבורא ית' · ב' · שיזכור חסדי ה' ית' עמו
שאתה שלם מאברין ואם הייה · חסר עין אחד [illegible] אחד
[illegible] כמה הייה [illegible] טובה [illegible] כי לפי [illegible] שאתה שלם ·
שלמה ג' שיזכור חסדי הא' ית' · שעשה בו [illegible] · אם הייה
[illegible] · כמה הייה [illegible] · ואם הייה [illegible]
כלום · ואם הייה [illegible] · כמה הייה [illegible] · קי
לפני הא' ית' · ד' · שיזכור הטובה שעשה לו הא' ית' כי
שנתן לו תורתו הקדושה והודיעו דרכי הישרים · והבין [illegible] דרך
הארץ · [illegible] העולם [illegible] מאור החיים ::
[illegible] · ה' · שיזכור רחמי הא' ית' · שי
[illegible] הטהורה · [illegible] · ואלו הייה [illegible] ש
[illegible] כל המצות והיה [illegible] הייה [illegible]
[illegible] · שאין הייה [illegible] · ואין ספק [illegible] הייה [illegible]
[illegible] קטן מן הקטנים [illegible] הייה [illegible]
[illegible] הייה [illegible] · כמו שיעשה [illegible] ·
[illegible] שיזכור [illegible] המצות [illegible]
[illegible] ויחשוב על זה [illegible] הא' ית' · [illegible]

עושים אותן · החמור עושה מעשה הסוס והשור חורשים
ואין שום יום שהם חוזרין נגונים והשמש עושה בכל יום מה
שעשה הל' ית' · ואם היה יום אחד שלא היה זורח · והיה חשך
כזה היה עולה מנהג העו"ל · או יום אחד היה הים עובר גבולו
שנתן להם האל' היו מקולקלים כל העולם · או יום הארץ לא היית
עושה תבואה ופירותיה כל העולם היו מתים · ולכן יודה כל הדברי' ·
עושים שליחותם · ואיך לא יתבייש האדם שלא והגו אמרו ט'
שעבדו לשמור התורה והוא חשוב ומקבל מכרו לעבור על התורה
ז' " שיזכור בעניני העולם · עבד שיודה את אדונו ·
מטיב עמו ומספיק לו כל צרכו כמה צריך אותו העבד לקבל
עליו מורא אדונו ואהבתו ושיכנע לפניו וישתדל בכל כחו שימצא
חן בעיני אדוניו · כן שהאדם יקבל עליו עול מלכות שמים ויחשוב
עצמו כעבד נכנע לפני רבו · ואל יהיה בעבדו שום שירה ועולה ·
ח' שיזכור אדם שיש לו אשה שאוהב אותה כנפשו · א'
או בן שהוא אוהב אותו כל כך · הוא טורח תמיד
להטיב להם ולעשות כל רצונם · ואינו עושה זה בעבור שיירא מ'
מהם · או שייטיבו עמו בעבור שהוא עושה · רצונם אלא מאהב' וי'
ואהבה שהוא חושק בם הוא עושה כן · שיעשה כן לפני הקב"ה
שיכוין כל מעשיו לשמו הגדול לבד · ולא יעשה המצות מאהבת
בני אדם או מיראתם או שיהיה מקוה לטובה יקבל טובה מהם
אלא ישים ליחד כל מעשיו לשמו הגדול ית' לבד ולא ישתתף עמו ·
דבר אחר · ט' " שיזכור כל עבדי המלך איך
הם זריזים ומשתדלי' בעבודתו ואם עברו
המלך יענשו ויענשם המלך שמי חטאה ועונה הנה יכה לבבו
אל דבר וישיאו כל מחשבותיו ומחשבותם לעשות רצון המלך ב'
בתבונה ונחת · והכוון בכל אשר יעלה לעשות ואם יהיה אדם
ושבח המלך והחזיק לו טובה על הטוב שעשה לו הן אם יכתוב לו

כתב וזו יעמוד אלו לשבחו על מה יחפש בלבו לשון זה ונאה לשבח
בו המלך וכו' שיעשה כן לפני מלך מלכי המלכים שישים כל מגמתו
בעבודת הבורא ית' ועשותה כהלכתה ליפותה · והנה כל מעשה
האדם בעבודת הבורא ית' מחולק לב' חלקים · הא' חובת הלבבות
וזה שיעסוק במחשבותיו ליחד השם ית' בלבו · ויפנה לבו מכל
מחשבה ויהיה יחודו שלם לאלהים ית' לבד · הב' עסק הגוף
והאברים כמו התפלה · שצריך לנקות לשונו ושפתותיו · ולמען כי
בלתי התפלה יפנה לבו אל עסקיו ויעמוד בכונה לפני האל הגדול
וכן מצות סוכה ולולב וציצית וכיוצא בהם מן [illegible]
האברים לבד · ואין העיקרים הטובה כמו התפלה כי עיקר התפלה
היא הכונה · אבל אין העיקרים עוברים כלל [illegible] קודם
שיעשה יזכור [illegible] ויעשה [illegible] [illegible] כי
שיזכור [illegible] עד היום הזה [illegible]
מעבודת [illegible] ית' [illegible] וכן צריך לזכור בכל יום טוב עשה
עבודת הבורא ית' ונאה אחר [illegible] ולעולם יהיו לבו שיעסוק
[illegible] מעבודתו [illegible] שיעסוק בצרכו · [illegible] כי [illegible]
מעבודת האל ית' [illegible] לו הבחות [illegible] ואיך יעסוק בעבור [illegible]
[illegible] שיזכור איך הוא אחר [illegible] ולוסף [illegible]
וחושב [illegible] וחושב בזה ואין חושב [illegible] לא [illegible]
שיעשה [illegible] יקבץ כסף וזהב · ואפשר שתהיה [illegible] שיעבור
הכל שמה היה [illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] כל [illegible] יעשה ושהוא [illegible] [illegible] טוב
[illegible] לתקן [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] בקיום [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] בין טוב [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] מן החשך · [illegible] שיזכור שהקב"ה
[illegible] · [illegible] [illegible] המלך
[illegible] שעברו [illegible] ית' [illegible]

ההולך ולפי החלק מש״ כי אין לנו בשנוי הולך כלומר שקיים
ומשר תולה בוסף הצריך עליו השלו / ודיעתו אז המ—
ויגלה רחוק שמלותו הע׳ רואה שאין תבשיל העשה לפי
האלן ופקים יוב׳ יותן המעדים · ולפי החלק ועלים כ׳ ה׳
הוא רואה במחשבות וכל במה ונגלוי ואין אעם אתן כי בכל
מקום שהוא בון שיש לו לחשוב תמיד בגדולתו · והספים לפי
ועשות רשע וקשט המחשבות ומין · ״ יל׳ ״ שיזכר
אשר חכמתו יותר ממעשיו שאינו עושה כמה כמשלתו יה׳ ואשר
לו מאון ואינו עושה מעשה טובה לפי ינשה · ויחשוב מי הנושא
זה אשר יעשה כן קו שיעשה כן לטרע יה׳ · עמ׳ שתהן לאוהבי
הנעלם ועושר כן וכן אז אלו ירדוני ויאור יותר חמה שאינו יותר
הייתי עושה יותר חמה שאינו חייב מן העטרה · כל זה הכל ג׳
עוז מי שאומר כן · כי כן דחיית הדבר הזה · ואין כל אדם יעשה
ויד לפי חכמתו ומעשיו לפי מה שהוא עתה ויום יהיה או יותר
יעשה יותר ״ יד׳ ״ שיזכר האדם המספר פנים
לחמין מין לכן טפה אין לאהבה אותו · כמו שלום הפני או
הפנים כן לב האדם בורם · כש״ אם חלק זה עיר יקלותו כמו
פנים ישר ומרוה או שהוא אוהב טוב יוהמהן · וזה ישתבח
ויתהלל בזה · קו׳ ובורא יה׳ · שהוא אוהב אותו ועוזר אותו—
והבטחתו אינו כל חי · כש״ ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם
כן שאינו חייבן ואוהב אותו בכל לב ״ טו ״ שיזכר
שהאדם מזומן עכו קודם שעני מהם · ואינו יודע יום יחידה
כל עת שיבוא אותו · וההולך לדרך רחוקה · צריך הוא מזומן
צדה לדרך · קו׳ שנעשה כן לעולם הבא שהוא דרך רחוק —
ומקום שלא המקום שלנו · והבין האדם לכן יקדים והכין
צדה לדרך ״ יו ״ שיזכר האדם אשר רצה—

שאין ע

כי אין חכמינו [illegible] יותר מהם · שהיו בהנהגה גדולה ואין ה'
[illegible] אדם ואין בהמות מתענג לבו כל שעה ואין אדם שוטה
בו · והמשאה היא פקדון בידו ואינו יודע מתי יבוא בעל הפקדון
ויתבע פקדונו שיחזיר [illegible] הפקדון שיחזירו במקום מושבו בזה
[illegible] · שיזכה העולם הבא [illegible] והמתוק
[illegible] וישב יחיד בחדרו · כי [illegible]
[illegible] · כל זמן [illegible] ולשון הרע וחנופת [illegible]
[illegible] היושב יחידי כי הוא אינו [illegible] על [illegible] אדם [illegible]
[illegible] שוהם · ובעוונה שם הוא חייב להוכחם [illegible]
[illegible] שלקח רוח [illegible] · בדברים [illegible]
[illegible] · ולב כמו שיר דוד שנאתי קהל מרעים · ודי
[illegible] לעשות זה והתקוטט עמהם תמיד · כיון שהם [illegible] תמיד
וכשיודע יושב יחיד [illegible] לו זה עונש [illegible]
הרבה [illegible] עם חסידים וחכמים · יתקבץ וישב עמהם [illegible]
[illegible] חטאים יתמו [illegible]
[illegible] בין העליונים והתחתונים · והוא חכם שהוא קטן ושפל
[illegible] · ויבין שהוא [illegible] חלק [illegible]
על כל העולם בהמות וחיות ועופות ודגים [illegible]
והודיעו סודות גדולות ונוראות · ונפלאותיו וכמה הוא חייב להודו
[illegible] ה'
[illegible] שחייב להשפיל [illegible] ושבחו · [illegible]
[illegible] העולם · שהוא רואה כמה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

מחילה בכל פעם · ויזהר בתעניתו ושבתו ולבקש מאת [illegible]
מן העבירות המתעשות בגלוים · כשה׳ והיה יום שאין תענית · כן
ואוכל אין עוד מאירת אלא חט מאירת · ״ כ׳ ״ שיזכור
ויחשוב יום יש לו מאין שהוא פקדון בידו ומשיכה ה׳ [illegible]
[illegible] ויפקידיע בר יומו · לכן לא ישתע ופחיע בו אחר
זה שהוא חייב · כן יום כן ישיב הנפש בשמחה ויטבת ולא יח
שיד [illegible] הנפש · ויזהר שלא יפחד ולא יחשוב זה של
שיבא הכל יתי יעשה · כי הכל הוא שלו מאיתו עתה מה משלו
לקחה ממנו · ולא יכעס על משכבו עונו · ולא יחשוב שבחכמתו
בא לו ממונו כי שהוא מחזיר שמו לו ויבקש ממנו שישלימו על
ממונו לעשות בו רצון האל ית׳ ״ כן׳ שיזכור תמיד על חטאת
העולם ויבקש ויעשה תמיד לעשות הטוב · על שיזכה בו בקל מאד
[illegible] שיזכה [illegible] תמיד
[illegible] ולעלות מהרה [illegible]
כב׳ ״ שיזכור לעולם כלו לעשות טובה עם חבירו ולהשיג
לבם [illegible] ויאהב להם [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] כי כשלבו שלם [illegible]
[illegible]
[illegible] שיזכור תמיד [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] אחר כן [illegible]
[illegible] · וכן [illegible]
כד · שירות [illegible]
[illegible]
[illegible]
כך [illegible]
[illegible] יסמוך על [illegible] הרמה כי [illegible]
[illegible] שהיה [illegible]
[illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible] עולם [illegible]
זה שירות · [illegible] השכלת [illegible]
[illegible] על זה [illegible]
[illegible] · כה · שירה [illegible] עולם הבא
[illegible] עולם · הנה אלכן · [illegible] עולם הבא
[illegible] · [illegible] מן השמים · כאן [illegible]
כל אחד · כן [illegible] עולם זה [illegible] עולם הבא · [illegible]
[illegible] עולם זה [illegible] עולם זה [illegible] עולם הבא ·
כו · שירסר על [illegible] באמת המלך [illegible]
[illegible] לעשות [illegible] המלך · [illegible]
[illegible] · כז · שירה
[illegible]
[illegible] על כל · [illegible]
[illegible]
על [illegible]
[illegible]
[illegible] · [illegible]
כח · שירות [illegible]

בחתנה גמור · והנה המקבל הדוס ומות לב רעתו שלא יצל הענין
ועכב · כך יאמר יות אדם יות נפשו ומשתו זמנו וכל מאודו ביד
הש' ית' ויהיה הכל נתון לו בחתנה · וכמו שאחתוה אמר עליו ב'
ביד הש' ית' הרי שם מבטח על הש' וכבר הזכיר לו לבל מאהבה
זה שיעור הש' עליו ואם אם לו שוה יה' לו הש' רצה על בטחו
ולא על אחרי · ולא על כמו יש לו שכר גדול על רצונו הבטחה [illegible]
הכן לנו לסבול הכל לאהבתו ית' · כת' · שיזכור על
כי אדם ויראה שיש אדם אחר שקל כלן · ואין זה אחד הענין
ולא אחד תבואת חסיתו ועקרו · לא תאוה על דקות שאתן ·
כי הכל הוא אחד · כי אם היה אדם חכם ונבון · ויספר תאור
שאין [illegible] · לא היה שוה כלום אם היה שוטה · ואם היה אדם
חכם וחלש והיה אופן בחטיה היה עולה לגדולה ולחשיבות ·
שיזכור אם אדם בא לארץ עניה · ואין הכ' ר
שם שום אדם ואין שום אדם מכיר אותו · ואחר על [illegible]
המדינה ונתן לו חוקו בכל יום ויום והזהיר שלא יאמר כל [illegible]
[illegible] על אותו · והודיעו [illegible] הטוב [illegible] עבודתו והזהירו על
המדינה [illegible] הדין [illegible] · זה העובר חייב להמית ולעונש ·
הגדולה [illegible] על עבודת המלך [illegible] יעשה [illegible]
ויבוא [illegible] במצות המדינה · [illegible] שאין לו [illegible]
כן [illegible] האדם הוא [illegible] כי כשהיה [illegible] העולם
אם היו [illegible] כל העולם להקדים [illegible] אחר [illegible]
אחר [illegible] · לא היו [illegible] כל [illegible] העולם · [illegible]
העולם ית' · [illegible] כמו [illegible]
אם [illegible] הנה השואל [illegible] שיזכור אדם תמיד
[illegible] בדרך קצרה · ולאחר [illegible]
כי [illegible] אדם כל [illegible]
והם [illegible]

בניו ולבסוף ונתחדש לו כח עליהם ואמר לו ידעת . [illegible]
[illegible] מתבונות כל שנה ובכל ארץ [illegible] ואם יש לו [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] התורה . [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] מן האורות [illegible]
[illegible]
[illegible] כל האורות [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] התורה

[illegible] [illegible]

ואדם יאמר בענייני העולם הזה והעוה"ב [illegible] ומי שהוא מבין יפה
כל ענייניו [illegible] לכן כל אדם [illegible] שיזכור יום המות [illegible]
יכתוב הכל. [illegible] יתן לב שלא ישכח
ויכתוב הכל. [illegible] אדם שהוא נבער ושוכח. שלא יהיה [illegible]
אדם כי הם מתביישין [illegible] והוא שוכח [illegible]
עוד. [illegible] יזכור [illegible]
כמו שעשה [illegible]
ואז לו כשמחזה אותו [illegible] והיה כתוב בכתב
כן. [illegible]
קנתו. [illegible]
[illegible] אחר עבר [illegible]
[illegible]
[illegible] והיה [illegible]
כן [illegible] דברים שהוא שוכח
[illegible] שלא ישכח התורה [illegible]
[illegible] את הדברים [illegible]
[illegible] שלא ישכח [illegible]
[illegible] שעשה כי יום יתן לב
[illegible]
[illegible] ויכתבם על ספר [illegible]
[illegible] שיזכור הכל [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ביתו · בשומה שעה ויחשוב שהוא מלא טובה ונמה ישפו ולבן
כלו של דבר לא חטא ולא יעשה עבן שלא ישמח · כי כי
חטא ומות יולד ··

שער השתיקה והדיבורים

כה

ואמר הח׳ כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב
משתיקה · וכן אמ׳ שלמה אויל מחריש חכם יחשב · ואמ׳ החכ׳
משלא אמרתי לא התחרטתי על מה שלא אמרתי · ואם אני שותק אין
מתחרט · ואם התחרטתי על השתיקה פעם אחת התחרטתי על
הדבור פעמים רבות · ואמ׳ החכ׳ משל הדבור הוא משל בי
· אם יש דבור על אדם דמה שריש הכסף ואז הדבור הוא משל
ב׳ · והלדימוס ומזן לכם) לך ובקש חוץ מחיה · ומשריש אינ׳
יש משל מלמולה ולהסתיר · ואמ׳ שבם הין עומדים
לפני אנדרייעס היה אחד אומר על הדבור שהוא יפה ואחד היה
אומר על השתיקה שהיא יפה · א״ל האוך ואותו שהיה אומר
אומר על הדיבור שהוא יפה היאך א״ל מ״ו הדבור היאך היו
החכמים מתחלפים מאוד · והיאך היו הספינה פרשות כם
והיאך היו הדתים קולים חסר · והיאך היו הכלות מתקלסו
והיאך היה אשה ואדן מעלים · איר א״ל אנדרייעס יפה דברת
· א״ל ואותו שהיה אומר על השתיקה איר בא ודבר · אמר אותו
שהיה אומר על הדיבור וסבר · א״ל ומה סברת אותו · א״ל חורי
יש ואמרתי משלי על שלי ואמרתי אורטר על הדיבור · והוא בא ואמר
משלו על שלו לך סברתי אותו · ואח שותק לא אמר הלה
שתהא יושב ושותק כחרש · ואמ׳ ברוב דברים לא יחדל פשע
· וחושך שפתיו משכיל · כי חומל שפתיו אומר במימו · אין
נעלו מומין ואדם הבור עולה ומשקה שפתותיו · ועוב״ה
העבור מקיפים לשו׳ כנבות מאין · וכיון שנתנו ישנות להם

38

דרבי יהו' באשמה ויך עברתו׳ [illegible] על ששה דברים שפשע [illegible]

ויתאר׳ והחשיב לדברים הם על ולשון הרע׳ [illegible]

שעשה מלחמה׳ [illegible] לשועתו׳ [illegible]

ועשה [illegible] חשוב׳ [illegible]

ועברו ואלו [illegible] אדם [illegible]

שהכל אין הלשון׳ [illegible]

[illegible]

[illegible] אלו [illegible] אדם [illegible]

אדם [illegible]

[illegible] ומותו תשובה שהוא [illegible]

[illegible]

[illegible] דברים של הבל׳ [illegible]

[illegible] אלהים ואדם׳ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

זה חשובה [illegible]

הדברים [illegible]

לעצמו הרע · ועל זה הר׳ יש לכתוב על לוח שלך בפני עצמו ·
במה איכות טובה השתיקה · כמו אם פגע בו אחת הדין
מה תועלת ויאמר לו · ואם שתשמע חרפה ישתוק ואז הי׳
התועלת הגדולה העליונה לשתוק ולהתרחק · כי יש אם אתה
עשוי לשתוק בבית המשתה שהוא עצבות · וזה צריך להיות
לשתוק בבית הכסא להודיע ... ספרי תורה וכן לשאר
דברים · והכל כדי שיהיה לו לבו בתפלה · ואם הוא יושב בין
החכמים ישתוק וישמע דבריהם · כי כשהוא שותק שומע מה
מה שלא ידע · וכשהוא מדבר אינו מוסיף ידיעה · רק אם הוא
מסופק בדברי החכמים ישאל אותם כי זאת השתיקה רעה מאד
שלוה הולך עד יום שתחדש עת לחשות · ופעמים שהדיבור
טוב · ופעמים שהשתיקה טובה · ואמר החכם משלו תאמר
אדם שיתחיל אומר הדבר בשתיקה · כן הדבר שאות [illegible]
שהלשון קל מאד ודבר צריך להיות מאד והדבר את הלשון ולשון
ואת שלא ידבר לא דברים הוא יותר כבר מכבודו אז ה׳
השתיקה · אם שומע שאמרו הדבר ישתוק עד שיהיו דבריו
כי משיב דבר בטרם ישמע אולת היא לו וכלימה · [illegible]
כי בשתיקה הזאת [illegible] עבירות והחנופה [illegible]
הרע [illegible] וחכמים · כי כשאדם [illegible]
אם [illegible] לו [illegible] כלים · וכן אמר החכם [illegible]
שומע הדבר הרע [illegible] ואמר [illegible]
[illegible] שישמע [illegible] יותר קשים [illegible]
[illegible] עם החכם · החכם שותק תשובה [illegible]
[illegible] מתוך בשתיקת החכם יותר משהוא היה [illegible]
לו · [illegible] כמו [illegible] · [illegible] אדם [illegible]
[illegible] בלא דברים או [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] מות וחיים ביד לשון · כי אדם עושה [illegible]

בלשונו יותר ממה שעושה בחרבו · כי אדם עושה מום ומוסר—
חביריו הרחוק ממנו למיתה · אבל החרב אינו ממית אלא במקום
זה. לכן נבראו לאדם ב׳ עינים ב׳ אזנים ב׳ נחירים ופה אחד לומר
שימעט דיבורו · השתיקה יפה לחכמים וכש״כ לטפשים · סייג לחכמה
שתיקה · ואין רפואה משתיקה · ומנהגי שהשתיק יען כמו ענה
כסיל באולתו בדברי תורה · אם רואה שהכסילים מלעיגים על דברי חכם
יענה להם והשיבם מטעותם ושלא יהיו חכמים בעיניהם · אם רואה
אדם עומד עמו ידחה בזה ויוכח · ודבר זה שואה מענה רך
ישיב חימה ולשון רכה תשבר גרם · לכן ירגיל אדם עצמו שיהיו
דבריו רכים · ולא יהיו דבריו מרים קשים · והזהר בלשונך
ששומר לשונו בתענית כי פי כסיל מחתה לו · מושך שפתיו ד׳
מוקש נפשו · ונאמר שומר פיו ולשונו שומר מצרה נפשו ·
· ונא׳ אל יתן החוש תחילון ואל לכם לחטוא · אם תשב
כמתוך חוב שיש לך דבר · ואם אתה שותק כל מה שתהיה
מדבר ויהיו דבריך והם ושמו ויאמרו לך שתשק ודאי אמר—
שלא ימצא אדם אל יענה בדבריו · אם ישב אצל אדם שיש
לו מום בגופו שבאו מתביישים ממנו אל שיש מום בבנו או בגוף
משפחתו שבאו מתביישים · אל שיש פגם משפחתו · יזכר—
לומר שלא ידבר במומו מום או במומו פגם אפי׳ יזכיר אדם ענין ·
אלא ידבר אומר אחר שיש בו זה הפגם וזה הוא מום כי הוא סמוך
לעולם שאדם אחר ויתבייש · אם אדם עושה דבר של עבירה
וחזר בו ועשה תשובה · לא יזכיר שלא ידבר בו ולותו מעשה—
ממנו · וגם לא יאמר לו זכור דרך שחוק מיום עשית כך ולזה לא
שהרגת חוטא כי היה לך לעשות מעשין אחרי · אם אדם
אומר לך דבר תורה שידעת כבר שתוק עד שיגמור הדבר · כי
שמא יחדש בו דבר שלא ידעת מתחלה · גם יש לו השלה
שיאמר לך הדבר ואפי׳ שאם ידעת שלא יחדש לך תשתוק עד

שיפגזור · שנים שהן להם מריבה זה עם זה ואחד נתפי [illegible] סו
יחד ואין לשום אחד מהם לדבר אתה עשית לי כך ולא עשית לי
כך · ואחד אין מהן מחלוקת · כי אותו זה יאמר אתה עשית לי
כך וכך · [illegible] מחל ומתרבה כל [illegible] שלך · ואומר כך
[illegible] המריבה כלם אחרת · [illegible] לא תעשיר [illegible] המריבה · ית
[illegible] אותו שפשע · [illegible] שישב [illegible]
ויש לו שם כמו שיכין לשחוט · ויש שוחק ויש לו עבירה · כמו
שיחשוב מה ידבר [illegible] כמו שאינו יודע להשיב לו מיד · ואינו
יודע [illegible] · [illegible] אחד מאלו ז׳ דברים בגולם · בחכם
החכם אינו מדבר בפני מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין ואינו נכנס
לתוך דברי חברו ואינו נבהל להשיב · שואל כענין ומשיב כהלכה
ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון · ועל מה שלא שמע אומר
לא שמעתי · ומודה על האמת · וחילופיהם בגולם · [illegible] החכם
[illegible] מדבר בחכמה [illegible] · ויש [illegible]
[illegible] כענין [illegible] · חכמת [illegible]
[illegible] שאינם · [illegible] יראה [illegible] שאין [illegible]
[illegible] · [illegible] אדם [illegible] דברים [illegible] · כי
[illegible] · [illegible] עושה [illegible]
[illegible] ויש לו [illegible] · [illegible]
כי יש לו ב׳ [illegible] · [illegible] אחר [illegible]
[illegible] כסף וזהב [illegible]
[illegible] תיבה ותעשה [illegible]
[illegible] בגולה · [illegible]
[illegible] כל [illegible] ·
[illegible] גדולה [illegible] · כי רוב [illegible]
[illegible] הקטנים [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] להיות [illegible]

יח׳ בלב החרבה רבים ונמצא יש לפי ל״ך ר׳ שערים על
ר׳ כיתות שאינם מקבלים כמו שמיטה כתובים דכתי׳
חשך אחריו ואת שערים כתובי שקרים דכתי׳ כי לא למנו
חנם יבא כת מספרי לשון הרע דכתי׳ כי לא ה׳ חפץ רשע
ואתה ולא יגורך רע ונמצא יש להשכיל עקריהם ואלו
חוקיהם כי משך החוקים יש תועלת רבה להבין הדבר על בורו
והתועלת בהוך לה חוקים׳ היו איש הבטן רוצה בבני
אדם כמו חשב באחיך חבר בן אדם תמן רצה ומי שעושה
כן עברו לך דכתי׳ לך יהיה עושה מעשה זדון כי הספור
כך הוא זה יהיה לך הלוך יש בו שתי אדות רעות הא׳ שהוא
זה ונעשה בעבירות זדון והשני שהוא אויר על חבירו כבר
שאין לו רוח עושה עמך והפסד גדול לחבירו כי כשהוא עתק
רוצה ומבאיש ריחו בעיני בני אדם ומשנאו וזהו חלילה הזה
יודע מן העולם ועונשו כי כשהוא עושה אין זכר הלב כי לא
והבטחון הוא חוטא ואחרתו הן אבל הבטן רוצה אין לו ר׳
רוח והוא זכיות הלב וזהו הלך הוא יהיה גמול גדולה והוא
עתק רוצה בבני אדם אבל השקר הוא חכר אותו ואחר כך לא
יחלוק בבני אדם ואין בהם רצה כריד הלשון הוא שם וכמו
כלוני עושה כך וכך ומחלוקות כל הב׳ שואל על כל
אדם עצו שהוא רבה להם אחרית שלו הליחו טאון ונכור
וחולק בעניים לא שירין בהם אום ולא הם בעיני שבעים
[illegible]
חשוק כל דבר שלמה לה ושפיע הלשון המשועים וזה מושה
שאותן המשועים ונעב ומעלים כמו שלומם אוכל
בבעלים ובנערים כל כך ואמר וזה לאו ראש ח
חוקי שבועות פ׳ א׳ שאול ראש עצו שהוא רע ונעשה בו
רק כל זה שהוא רע עצו דוחי חכמון חטיאה וזה שהוא

עשיר עָנִי חכמתו וכחו · כחו ומדותיו כגון כחי ועוצם ידי עשה
לי את החיל הזה · וזה הרשע הלועג הוא אחד מחקי עושה הרשע ש
שהוא הבור' ית' כי כל אותו השם ית' · רבות' עשיר ורש נפגשו
עושה כלם ה' · הרי עשה לעגת על מעשה הש' ית' · הו
אם לועג לדברים ולפעולות ואין דעתו להכרות בעליהן · אך מרחיק
הדברים שאין להרחיק · ומרחיק פעלו' שיש תקוה ואחרית להו
ותועלתם · והוא זהו חכם מעיין · וכל מעשה שהוא לו התחיל
נראו שטות מעיין ולועג עליו · ובעניים תכליתו האדה המדות
דברי מצות והלעג על המצות · רב זרים הלעג על אחר ומחרה
לו עשית · וזה הלועג אינו מקבל תוכחה · שנ' אל תוכח לץ פן
ישנאך · ואמר יוסר לץ לוקח קלון · ועכשו שהוא חכם מעיין
ומתלוצץ במצות ומעשים אחרים · ואין האדם שאין לו תקוה
שנ' ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו · · הד' קומל
שמחה ושיחה כמלה ודברים מלים קל ישוב קלות' והם אחפש'
כל יכולתם ואינו לעגות כי אין להם תכלית אחרת כי אם שיושב'
לועגים לכל אדם · ומתלוצצים במעשיהם · וב' דרגות יש
בזה · הן של הדברים אבל חטאן · והב' שאמנו אותם
חוזר · ויש בדבר הזה דרכי אחרי · כי הן שם על לב כי מלת ה
המדות שהוא יושב ומתלוצץ היה יכול ללמוד מן לעשות מצוה
ולקנות חיי עוה"ב · הנה · המתלוצץ על המעשים ועל
הדברים שלא יחתה שהוא בם לוונו מעשה שהוא מתלוצץ אינו
מתוך לועג כדרך השוחקים ודרך השחוק · וכענין שאמר בכתוב
לבב המלאכה היין · שנ' לץ היין הומה שכר · ולכן כי לא יהיה
ומתן הלועגים קבע בורם עד שהוא פורק על שמים מעליו ·
עד יקבל עליו עונש ותחלואיו יסורין אחרי מלך אחר · שנ'
ועתה אל תתלוצצו · פן יחזקו מוסריכם · והחכמי' הן מזהירי
המורים שלא יתלוצצו ואפי' על דרך חידה ומשל · ועל זה

זה בוטח והדבר תלוי בידם כי רבים נכשלו בלשונות על דרך [illegible]
המחלוקת על עניני מצות הדבר מטה ומיעוט · [illegible]
[illegible] במצות הם · והרי זה כמי שמחלוקת על מצות הוא כלם
חיים ישב לו [illegible] ועוד זה המחלוקת מחטיא את הרבים
כי עושה המצוה הוא [illegible] נראה רק במצות · וגם מחרים את
עושה המצוה · כי הם [illegible] מן המצות · [illegible]
[illegible] המחלוקת [illegible] עבירות כרי [illegible]
[illegible] עבירות שמחלוקתם בזה ·

שער השקר

[illegible]

[illegible] בין [illegible] ושקר · כן ישקול האדם מעשים המצוה [illegible]
[illegible] והשקר · ויש חילוק בין שקר לשקר · [illegible]
[illegible] השקר [illegible]
[illegible] · זה השקר [illegible] · [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

וכן כל המדות שיש בו · הוא עושה סבה המזון על המדות הטוב
על המדות האוהב לפי וחכמתו · הטובה לפי שנותיו · לפי אדם
שהנה המדות ויש האוהבים אותו צריך להסיר תחלה ומעט ה'
המדות הגרועות · כדי שלא תמשיכהו המדה שיש בו לפי ערכה
ואז יוכל להשיג המדות · שער מעניין השקר ט' חלקים
הא' המקום מצויות מקרין או בהוראה · זה האומר שקר וכזבים
רבות · ויש בזה השקר ב' עונשים הא' אחת השקר כי השקר
לא נק' היא תועבתו · שנ' שש הנה שונא ה' · לב מחשבות און
עינים רמות לשון שקר כי תהפוכות שעותיו · והעונש הב' מחמת
העונש שהוא יך להמין · הב' · המשקר ואין בו השקר
על חבירו · אך מחפין להטעות חבירו · ולא ישמור אמת · ואין יוכל
והדיח עליו רעה כמו שנ' בפיו שלום ידבר ובקרבו ישים ארבו · ואין
מגיע כמו ורם שעוב השקר שנ' תועבת ה' שפתי שקר ·
הג' · המשקר בחבירו לא וגזל אמת רק שהוא שלו אך חיוה
שלו בה עמו למו לחבירו והוא מחזיק ומחיה לקחתה ואין ב'
בשקר ובמאוות · או ידבר שקרים לחבירו על שיתן לו מתנה כגון
שמספר אותו משוות טובות השקר ויתן לו מתנה עבור זה · וכמו
בזה העניין יהל' המחניף ברבים כאלו עובר על שנ' ואלי יאשיב
אב ואיית מעין סותעשה · ועל על הב' הזה ומעשה
תעתועים · ואין דומה על זה אלא הראיון או אזנה אחר כי הוא
נחת בשקר ונעור בשוא · הד' המשקר בסיפור דברי
ששמע ומחליף חקותו · ומחבין להחליף ואין בו שום ריוח מאותו
השקר · וגם לא ידיך אותו השקר לחבירו · ובעניים שהוא מספר
דברים שהוא בזה אומר · ויש עונש לו שהוא אוהב שקר בלא תועלת
· ואין יותר שוטה יפיח כזבים על חמס · כי יום תגיה אם שיפיח
כזבים ברבים · יש לו לדעת שזאת המדה תביאהו להגיד שקרי
בוחי וחה שהוא אוהב שקר · ויש מעשים שימחיש חקלת

ומלת הדברים שישמעו בלא דעת כי אינם שוים על לב כו'
שהם שומעין הדברים לחבר על אותם וזה זה [illegible]
או' שה' ואיש שומע לשה יתר כי שומע לב לשומעו ולהבין ד'
הדברים אשר יספר עמו שיספר אותם על דרך האומר שלא
יאמר במי שלא אותו האיש לשה יתר כי [illegible]
אדם לשמוע דבריו ולא יגלה בו על דבריו . הב' . [illegible]
וחברו שישיב לו או שיתן לו מתנה או יעזור [illegible]
לו על דרך הפותח שיבוא בו לב חברו ומשיעה שנא' כי [illegible]
לכם ואת' . ועשה שלא יתן אדם אחר בפה ואחר בלב .
הג' . האמונה חבירו להשיב לו ובהשיאו [illegible] שלא
כן לב . חבירו אין לו לחלל הבטחתו . וזה הוא מעשה [illegible]
יש בו יותר עונש מן הראשון שלא עשה אלא רצה מצוה . [illegible]
כורם עבר ברית . והאומר לחבירו לתן לו מתנה מועטת ועבר שלא
הזכיר לו אלא לשון מפתה אמר כל המוציא בו יש בו משום אמ'
אמנה מהנה כי לב חבירו סומך עליו ובוטח בו . אחרי שהמתנה
מועטת . ואם איש עם הוא ועבר שהמתנה מרובה אם חוזר בו
דעתו יכה כי [illegible] ולא יחל דברו . וכן מי שמתפאר במה ימים
ולא מתנה אדם זה טוב הבטחה . כיון שהוא מתהלל על בריתו
ואין טוב שישוב חרבו אחרי שנתכבר ונתהלל בתוכו . הד' .
החנופה חנופה לו כי עשה עולה טובה . או דומה עליו טוב ולא
עשה . ועל כל אסור לגנב דעת הבריות ואפי' דעת של גוי . ויש
מה כי נתחייב על [illegible] הוא . כי הוא איסורי הנפש .
הה' . האשמה מעלות שאינן עוונות [illegible] ונהו חטא [illegible]
ואפי' אם היה יודע כי [illegible] [illegible] שלא עשה
עקרות [illegible] אלו שם [illegible] . [illegible] שאמרו [illegible]
[illegible] שהן סתרים שהוא יודע בהסכמו . ואיש יודע [illegible] שיודע
והם [illegible] יודע . כמו שאסור [illegible] [illegible] בראש שאין

כו ״ זהו הכסף והמקר בפיקוי דברים שנשחת. והולך
הדברים על אורות הלבן · ואיש המפתר לשום אדם בזה · וגם יש לו
דינא חטאה במאכל המלבי שאוכל והיה האדון בכך עד שהיה הוא
לאוכלו ההטאי לו עלקתי ועשה לו הגוף · וכשהוא זה הולך על
עיניה לו עלקתי הלך בו והיכן הדבר כשהיה אבן חכן עלקתי
אבל לאחר ההטאי הולך והיה עשה עלפי זה עשה הכן ולאחר
אמר שהיה לו האשה שהיה חכן והמקבל היה לו שלו ומשל
ואשום לאחר ולשום דבר שקר מעון שלו · וגם אין מעשה בזה
העשוק במעשה הגושק ולא דבר · אשר הנזכר בתוך הגבול ·
[illegible]

שער ד

[illegible] שאמרו חכמי׳ לשקר כן לעשות שלום
בין אדם לחברו [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

אלו צריך התשובה שעזבת חוקי התורה · ויעשה כל עניניו כאלו מת ואין
ישנה הנוקד ממקום קודש המות · וכן אמרו קהלת כל קורא וכו
ומנגד יקנאוהו במיתות · כי אין יולדת ואם שעקרו או במיתות ו
ואם זה דבר נקרא מות · וזה הדבר [illegible] שבשלום ותיקון
[illegible] והתענוג והדבק מאור העליון ויחשב
וחשקו תמיד · וזה העניין ישיג האדם כשהוא יתבודד בחדרו
ותבא זה ירבה כל חפצו להפרד ולהתבודד ולא יתחבר עם אדם יקר
לערך גדול · וכל אם תתפלל שתכוין ומזין אל הטוב · ואתה
וחשב במעשיהם [illegible] ותקרא בלשון ולכן [illegible] מתי · או שתחשוב
להתבודד כי תחשוב [illegible] היום קרוב [illegible] ותשוב [illegible] ולאותן
[illegible] בני אדם [illegible] או אין [illegible] מות ואתה חיות
על קרוב [illegible] רחוק [illegible] · [illegible] אין [illegible] ואת
[illegible] לעבור במות שנעשה כל [illegible] והאותיות והאותן טוב
בלבושו ובנפשו חפצה ולא [illegible] במה [illegible] ולא [illegible]
או רעות רוח · [illegible] אם תשוב על שני תגובה [illegible] תשוב על
שני שואין ותחשוב חולקת מן שני [illegible] את תגובה [illegible] זהו
השכינה · [illegible] נב מהלך ואני [illegible] כהן קדשיך
הולך [illegible] צריך [illegible] ואת [illegible] · החבוט [illegible] שואל ד
ואת [illegible] ולא [illegible] במת · אלו לא שיגיע המות לכל האדם תקות
וקבוע · [illegible] חכמים [illegible] לכם [illegible] ואחר היו עתנין
אותו [illegible] המיתות [illegible] מסכנים [illegible] יום ה'
[illegible] המסכות [illegible] אדם
[illegible] דבר אותו [illegible] · ואם [illegible] ומחשבתו
[illegible] שלא ישכחנו · ולא [illegible] ומחשבתו
ואם [illegible] שני [illegible] לבו
ואנכי שלא [illegible] · [illegible] כל [illegible] שלא יהיו

יהיו מחשבותיו כלום כל זמן שלא יוציאם ממנו · כל הדבר יוצאת. ב
בכבן ואינו רוצה ודבר שקר אומ' דברים. שחשוב ושירצה ומלבו ט
שלא יכוין להם כל מחשבותיו ודברו יתקיימו שנ' ותגזר אומר ויקם
לך · ומי שהוא איש ומתגבל משאו ומתן שלא בן בטיקה ומאכו
דן בבלוחה לעולם יאמר בפניו הראשון סוף דעתו · ויקבל כל אות
המתנסקים עמו שידע שלא ישנה ולא יערין ולא יחסיר " ואו'
החכם תסיר ממך האות ושוית' · [illegible] שיעשה סיגן לעצמו במה
לעשות משא ומתן שיזכור ולא ישכח · ויכתוב בכתב וישא אלו
אותו כתב ויראה בו קודם משאו ומתנו · וכן יכתוב בביתו אחר
זמן שלוחיו שיזכור ולא יאמר שקר · ודבר שלא יכתב ולא יתלם
[illegible] · וכן נעשה אחר כתב על ספר בית · ובר תדרשו בכל
[illegible] לאמלה ולמטה זכור ותחום איתן ולא תחטאו · ומי שאינו
[illegible] אמת יהיה מוזרין יליים [illegible] · לפתך לדבר אש הפסוק
[illegible] אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם · ואם לא ידבר ולא
[illegible] כל ימי חייו · ועל תורת אמת היית בפיהו כי מאמר
[illegible] · כי המלאכים העליונים [illegible] אמת · ואין בנפלות
[illegible] [illegible] מאור הואו מן השמש · והשמות [illegible]
נפשות על כן [illegible] [illegible] · [illegible] שאין
בשמחה ומתעסקת בנפש [illegible] · [illegible] על ה'
[illegible] · [illegible] חשבון המחשבות [illegible] · [illegible] על משכב [illegible]
[illegible] המלה לאדם · ולפי שאין כל המחשבות אמת
[illegible] כל [illegible] אמת · ומי [illegible] [illegible] כל א'
[illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] עבודת
[illegible] · [illegible] אמת אין מעשה טוב · לכן [illegible]
[illegible] · [illegible] שאלים [illegible] אמת
[illegible]
[illegible] · ונאמנו · ו

[illegible] על חטאת, והוי ברכי [illegible]
[illegible] ולא תמצא [illegible] המלות [illegible]
מקום [illegible] שבקיעם [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ועל כל ונתבנו [illegible]
[illegible] כחה סרס [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] בר מתתין בן שלה [illegible]
[illegible] טובה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

המלוין לעצמו ושלה על זאת. ומהו הוא [illegible]
עליות. זה יותר טוב [illegible] שהיה [illegible]
בעולם הזה [illegible] עולם המצוות [illegible]
[illegible] עולם [illegible]
[illegible] ען [illegible]
[illegible] בעולם הזה [illegible]
[illegible] הגדול שהוא [illegible]
[illegible] בלוחות [illegible]
[illegible] שם חמון [illegible]

כד [illegible]

[illegible]

[illegible] שם [illegible]
[illegible]
[illegible] הרבה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

בכדי שלא יעשו רעות. וא״ל [illegible] אמר במורה שעה שתחיין
שנוי [illegible] עליהם שבקחתם או לאקריהם   גם הושב כדין
[illegible] לבחר [illegible] כי לא תקוה [illegible]   ומסכות טה
[illegible] ומסכות.   הב׳ המחשבה [illegible] בני אדם
[illegible] שלא יצריך [illegible] על מעשיו הרעים
[illegible] טוב הוא [illegible] חוזה [illegible]
כי זה המחשבה [illegible] עצב התורה [illegible] זה העונש עליהם
[illegible] בני אדם [illegible] עושה טובה [illegible]
[illegible] שעושה כך [illegible] כי השואלים הם
סכלים שהוא צריך [illegible] כבוד [illegible] בעבור הרשעי׳
כי [illegible] הצדיקים [illegible] כל [illegible]
[illegible] שמחים [illegible] ותכונות
[illegible] בני אדם ב׳
במורים [illegible] מחשבה [illegible]
[illegible] טעם טוב בעבור החטי׳
הצדיקים כי [illegible] האדם [illegible] עבודת [illegible]
[illegible] כל העולם [illegible] האדם צריך
[illegible] העולם [illegible] צריך
[illegible] בני אדם [illegible]
[illegible] יעבדו [illegible] לעבוד [illegible]
[illegible] עבודת [illegible] הרשעים [illegible]
[illegible] החולה [illegible]
[illegible] עושים [illegible]
[illegible]
[illegible] בעבור רשעים [illegible] הצדיקים [illegible]
בעבור הצדיקים [illegible] השפלות הרשעים   [illegible]
[illegible] לעולם בעבור הרשעים [illegible] טוב על

על הרשעים · אם לא יזכר גם הרשע טובתם [illegible]
וכתי' תולה שריך [illegible] · ואם אינו רוצה להכיר רשעו גם טובתו לא
יספר [illegible] · חטאי המשובח רשע [illegible] ואל כזה [illegible]
שאמר אדם טוב אך אינו משבחו ורבים שלא יהיה לרבים [illegible] גם זה
החוטא [illegible] · כל כמה חטאי [illegible] · כי כשמשבחין אותו
לו ויחשוב שהוא טוב ואם לכן ויתקשה ולא ישוב כל [illegible]
צריך כשמשבחין אותו יאמר [illegible] · ואתם יודעי שכן הוא · והנה
שמחת בתכפתו של זה · אבל הצדיקים אם ישבח אותם אדם לא [illegible]
יתקנו כזה [illegible] שאינו [illegible] כל העולם [illegible] שאינה צריך [illegible]
כרשע · ואם אם יש לך [illegible] משבחין אותך ומקללת אותך
אותך [illegible] ולא את המשבחין [illegible]
[illegible] ברכות ישמחו וישמחון · ועוד כה חלק ינשא [illegible]
[illegible] חלק [illegible] כי יתנה האדם [illegible]
כמה חלק [illegible] · [illegible] כל שפתי חלקות
לשון [illegible] · [illegible] חלק [illegible] · וקלו
לשון הקשה שהוא [illegible] החלק · והוא לשון הרע · ויש חכמים [illegible]
שמחניפי' [illegible] [illegible] [illegible] אות [illegible]
[illegible] כל [illegible] לשון [illegible] · הד'
המתחבר לאדם רשע [illegible] שאינו [illegible] לו ואינו משבחו [illegible]
ויקרא [illegible] יש לו [illegible] לו שאינו [illegible] ויש לו [illegible]
כזה · ועוד [illegible] על [illegible] · שהוא [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · והצדיקים [illegible] הרשע
[illegible] הולך [illegible] [illegible] שהוא אינו
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] רשע [illegible] · אם [illegible]
[illegible] ואם [illegible] · [illegible] רשע [illegible]
[illegible] · כי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

נפה והוכח והזהיר אולי ישוב · ועל עשתו עריקים נחורים ב׳
בחורבן הראשון · אלא אם הרבה [illegible] וירושלם [illegible]
כי החניפו · שאינו מוסר [illegible] ישוב [illegible] אם [illegible]
ישובו [illegible] דבר הרשע · [illegible]
דבר שאינו שומע · [illegible] שוחקים [illegible]
וכו׳ · השומע חברים לשון הרע [illegible]
כבוד האלהים [illegible] תורה ודעת [illegible]
תוכחה · [illegible]
כי הוא [illegible] · כי הוא [illegible]
[illegible] גדולה [illegible] הצריך [illegible]
אחר הדברים אשר חייב אדם [illegible] הרשעים [illegible]
[illegible] תמיד [illegible]
[illegible] המכבד את הרשעים [illegible]
[illegible] על כבודו על דרך [illegible]
[illegible] ואין [illegible] כבוד [illegible]
[illegible] שלמה [illegible]
יש [illegible] כי אם [illegible] לכבד הרשעים [illegible]
[illegible] ויקרא לו [illegible] שיר הרשעים [illegible]
[illegible] שמכבדין אדם בעל [illegible]
[illegible] אדם [illegible] להחניף את הרשעים
[illegible] רשעים שאין [illegible]
[illegible]
[illegible] את הרשעים [illegible]
[illegible] שלום [illegible]
[illegible] גדולה [illegible]
[illegible] תוכחה [illegible]
[illegible]

ומה יהא אלא כמנים או שואלו · אלא מתמשות בקל חוכמות · והוי
זה פליאה גדולה להמכין · וכו' [illegible] · כי [illegible]
אדם שאין יכול תופס קבלה אלא בנקות · שת דברי חכמי נסתר
שהרעים · ויש שצריך גזרה · שת חמת וצלה כמון · ויש חולין
שכ' והלוואות וכן כל כפלים · ויש שלוף חמתן ואין כל וחכמות
כפל אחוה · וכו' זה עושה יקרשיהן · ויש חמשות רע ואחר
כגון אדם החרש עם חבירו והמכים והרגו עוד הרבים ואחר · כו
שיסאור עלו הלוקחו ברווחות · ועשה חגה ויוצא הרבות מכל כל
כמו כן · וזה להים ואולם יעשו ובמשאים כי הסתו כי העירין ח
חולקי חוטין ברשת עד שיבאו העשות ואחד וזה יהיו נעדרים ולא
רוצה זה החטא · ונוסח חכמי והמכין · ואין כולן שלא אדם
רוצין להבין ויודע שאין חקל · או יכול להבין שיעל ונוכל ויודע
שאין זמל מולו · וכן אם אדם רוצה לפתוח הבית [illegible] ואמר ר'
ומי חברו לקנות [illegible] לא יוצא או [illegible] לפתוח [illegible]
עליו · וכל זה וכולו כמה כבר רעה רעת · וזה חכמי והמכין ולפי ב
רעת הבריות · ואו שיש בו [illegible] [illegible] עוברת [illegible]
על החכמה [illegible] הריעם · ומקולו המעשים [illegible] אדם [illegible]
[illegible] והבונה [illegible] גדולים מעשי · [illegible] שיש בו
חכמה [illegible] [illegible] לעולם · [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · וכל
המכין · [illegible] על כח · [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] · כל שזה שיש בה חטא וחושה
[illegible] · [illegible] [illegible] אדם מן החכמה · ולא יחכו ·
[illegible] בחכמה [illegible] · [illegible] אם יש לו [illegible]
[illegible] ולא יחכם לו · ולא יחכם [illegible] ולא [illegible] אם אינו הולך
בדרך [illegible] · כי [illegible] אדם [illegible] [illegible] שאין
והם [illegible] דברים המכוערים [illegible] שאין שיחכם והם

להם · ואין דבר בעולם הגדול מפתח התשובה מזו ההסתפקות ·
ומעשה באדם כשר שהיה לו בן והשיאו · וזהו מעיד שנב
בני אדם אשר כל אחד היה חתן וישא בתו · והלך אותו אדם הכשר
וכתב לאדם אחד שיעשה עמו חריבה · ולבסוף יקחו אותם הכת'
ורוו [illegible] כדי לפתוח · ועשו כך · ואותם השנים אחד היה
החתן · ואותו אדם הכשר כדי לישא בתו · והיה אוהב אותו בכל
דבריו · ולא נתן בתו לאותו שהיה החייב אותו · כי אם [illegible]
הוא אדם טוב שלא החתן, ולא [illegible] · [illegible]
שהוא פרס או דין או גנבי' עבירה · שלא יקח חתן כי אם חתן
הפרוס [illegible] אדם ולא יוכיח לעשות המצוה ולסור מן הרע · [illegible]
ימים כל הדבר [illegible] · כי כל אחד [illegible] הפרוס והחתן [illegible] ·
[illegible] שהחתן [illegible] ולא יקבל תוכחתו · [illegible] הדין
החתן, [illegible] הדין או יסתתרו דברי הטוב ולא ידע
[illegible] שלא [illegible] הדין ואותו · [illegible] ———
[illegible] אחר החתן להם או [illegible]
לו [illegible] [illegible] הצריך [illegible]
[illegible] לו [illegible] החתן ואחרים [illegible] ואחרים
[illegible] שיעשה [illegible] [illegible]
והחתן, אחרים [illegible] ושם [illegible] [illegible]
[illegible] כי [illegible] שהיה לו [illegible] בני אדם
[illegible] והוא [illegible] אדם [illegible] · [illegible]
[illegible]
והכתב שיעשה [illegible] [illegible]
שלא החתן, ושלחה [illegible] על [illegible] בת [illegible]
החופה [illegible] ההסתפקות [illegible] [illegible] כי [illegible]
שאין חושש [illegible] לא [illegible] והחתן · [illegible]
[illegible] כי [illegible] [illegible]
[illegible]

שהן סגולים שיהיה להם הנאה מאין · לכן מי שיתחתן אולי טוב
שני הדברים הנזכרים וכבוד הוא עולה וטובה עבירות, כי ביום מי אורבת
עשירים חשובים עולם כדי שיקבלו כבוד מאת אדם · וזה הענין זה
חולקו כמה עשירות בני אדם · כי יש כמה שאתפללים ... ...
עניים. והוא החזרה בכן מעלת התפלה כמה קולי עת ... ...
נהגו ... ששומעין אותו · וכן דרכו של יצר הרע החזק.
והפיל את האדם ברשתו · ואז יהיו מעשיו ושם שלום · וכן לענין
הרשעה מי שנהנה מחברו אף אם ... ...
העבירות שבעולם · ... ... כי ... ...
עוד וזה הענין הוא ... ...
העולם על ... והם הם ... ...
... דרך בריות של אדם להיות נמשך ... ...
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

והם במעלת ... ... [illegible]

49

המוסיף בגנות חבירו · [illegible] ולא המודה [illegible]
נקרא [illegible] שם רע · [illegible] לשון הרע [illegible]
היו [illegible] וכן וכן [illegible] [illegible] של [illegible] עליו הכתוב
[illegible] יכרת ה׳ כל שפתי חלקות · [illegible] המוסיף לשון הרע [illegible]
[illegible]
[illegible] לשון הרע [illegible] כי הוא עושה [illegible] גדולה [illegible]
[illegible] ההפסדות · [illegible]
[illegible] הלשון [illegible] בלשון הרע [illegible] על שנים [illegible]
[illegible]
אחר המיתה [illegible] לשון הרע · [illegible]
לשון הרע [illegible] וזה דבר תמוה [illegible]
הרע [illegible] העבירות · ועל כל אחת מהם יהרג ואל יעבור [illegible]
[illegible] כל התורה כולה · [illegible]
[illegible] כל התורה כולה [illegible]
הלשון [illegible] יום [illegible] אדם [illegible]
[illegible] לשון הרע [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ג׳ עבירות [illegible] המשורר [illegible]
[illegible]
[illegible] כי הוא [illegible]
[illegible]
כי [illegible]
[illegible]
[illegible]
בפתע · [illegible]

וזה החוטא מתבייש ושוב והורידו אשר גדלו רעה · ובעשים

ירמז על קצת משפחה ודיק לראות המלים מאחרו · ואין לו מחילה

בזה כי אולי יאמרו מקצת משפחה · ואין לו מחילה עולמית · ועוד

כי שהוא יתגלה בלשון הרע בעשים יותר [illegible] מעלה [illegible] אחד בשתי

[illegible] · ואין בכל העבירות שיש עונש עליהם כמו מי שהטיח דברי

כלפי מעלה · כי אמרו ז' נסיונות נסו אותנו ונבלו ולא נחתם

[illegible] אלא על לשון הרע · שנ' [illegible] אשר רגתם עלי וגו' וזה

[illegible] אותו [illegible] ואין [illegible] כל מלי לשון הרע ·

[illegible] כמו [illegible] לשון הרע [illegible] עליו

[illegible] אהבה תורה שנ'

[illegible] ועל המריך

[illegible] שנ' [illegible]

[illegible] בקולו על

כן [illegible] חיים מר לשון [illegible] פריה [illegible]

[illegible] מצוה [illegible] בדברי תורה [illegible] ולא לרבים

[illegible] והרחיק [illegible] הרע [illegible] ·

[illegible] לשון וזהו [illegible] בר לשון

[illegible] לשון הרע נחלק לו חלקים · [illegible] על

[illegible] לו ובעשים [illegible] על אדם [illegible] הוא

[illegible] לשון הרע · והזהרו [illegible] שלא [illegible]

[illegible] הרע [illegible] וכמו שהוא מספר לשון הרע גם הוא אסור

[illegible] הרע [illegible] השואל על לשון הרע · [illegible] הוא [illegible]

[illegible] כל השומעים שהוא [illegible] כיון שהוא [illegible]

[illegible] ולא [illegible]

[illegible] מה [illegible]

[illegible] לשון הרע · כי אם היה [illegible]

[illegible] מספר לו [illegible] שהוא [illegible]

ומקשיב [illegible] לו פנים או גורם לו [illegible] רבה יותר · ובמדרש
באילה לא תשא שמע שוא · [illegible] לשון הרע בלבע [illegible]
והחריף מחלוקתם כי הרעים אותו · ולהגות [illegible] מי [illegible]
[illegible] · הב' משאר לשון הרע שהוא אחת · אם אמר לו
[illegible] מעשה אבותיו הרעים [illegible] על [illegible]
[illegible] · [illegible] דברים דיבר הכתוב
הג' · [illegible] על מעשה [illegible] · עוונו
[illegible] מבחוץ [illegible] חוק [illegible] · הד' · אב
הוא [illegible] אדם לבישו [illegible] · אדם והשפלו
[illegible] לשון הרע [illegible] · הה'
[illegible] מה תשובה · [illegible] על [illegible] ת
[illegible] כי [illegible] לו ברית · וזה
[illegible] · [illegible] כי יחשוב
[illegible] גם [illegible] · [illegible]
[illegible] בתשובתן · [illegible] · [illegible]
[illegible] תשובה [illegible] תשובה
[illegible] · [illegible]
[illegible] על [illegible] תורה [illegible] · כי
[illegible] · [illegible] החכם ה
[illegible] · [illegible]
לו [illegible] · ואם [illegible] [illegible]
[illegible] תשובה · ואם [illegible] [illegible]
[illegible] לשון הרע [illegible] ה[illegible] והמשת
[illegible] על [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] כן [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]
המספר לשון הרע שהוא [illegible] מן המספר על [illegible] שהוא [illegible]

שקר, כי כשאדם מספר דברים טובים על חבירו ומודיע ויאמר ואש
ודבר בהם אל לשון הרע על דרך השקר. ידע העולם שהוא שקר
ולא יודיע. אבל לעולם השקר יש בו עונש יותר גדול מהם.
זה המספר לשון הרע על גופו ערוה. שהן משרים ונכון ב'
מודות. ואני אחליך מודות את ראשי שרים. המספר לשון ה
הרע עליהם אמר שהן נכנים ערוה ואלו ואשרים טובים ואף שהם
חטים. שהם [illegible] לקדרהם. זה לשון הרע אומן עוון לעושה
כי בזה גורם לאחר נבלים. [illegible] ויהי ומרים בדקות. כאלו
שומעו שוב אין תוכחתם ערוה ואלו העשים העוכרים כי אומר עליהם
רעים או יותר מהם. ואומר שואל זה עבודת תמיד ית'. ועבד ה'
וכמיש עבדי השי' הם ונתמם וקרובים כי תחת אשר [illegible]
[illegible] הם שלא [illegible] הרע [illegible]. והם אומר שאר יחוד השם.
שלא יהיו נבלים. כי יחשבו זאת עשה דבר שיחשוב אותו כאשר
נחשדו [illegible] שלא יהיו נבלים. ואלו ב' הוא
לשון הרע. [illegible] שלא [illegible] עליו. והאיך [illegible]
[illegible] הן [illegible] לשון הרע [illegible] דור [illegible]
ואם [illegible] לשמוע דברים. [illegible]
על [illegible] אלא על לשון הרע [illegible] ועל יש [illegible]
בלשון הרע כי המספר לשון הרע על חבירו. [illegible]
כי יחשוב [illegible] עשה כן וכך [illegible] ולא [illegible] שאול שאול
[illegible] טובה [illegible]. ואלו עשה [illegible]
טובה [illegible] היה רע [illegible]. [illegible] עושה [illegible] לשון
הרע. [illegible] טובה [illegible]. ואם [illegible] מספר לשון הרע
על [illegible] ועל [illegible]. או [illegible] כי הם [illegible]
[illegible] ואלו [illegible]. [illegible]
[illegible] באין [illegible] שלא [illegible] הם [illegible]
לשון הרע. [illegible]

51

זה שאין אדם ניצול [illegible] לשון הרע. [illegible]
הרע. [illegible] יש אבק לשון הרע [illegible]
[illegible] וכן כל [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
זה וזה [illegible]
[illegible]
המספר לשון הרע [illegible]
[illegible]
[illegible] וכן המספר [illegible]
[illegible]
לשון הרע [illegible]
[illegible] לשון הרע [illegible]
[illegible]
הרי זה לשון הרע [illegible]
[illegible]
[illegible] לשון הרע [illegible]
[illegible] לשון הרע [illegible]
[illegible] רבים יש בו חשש לשון הרע [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
רבים [illegible] וכן [illegible]

הרע כי בזה אותה ותבייש עצמך כי כל הפוסל פסול ואינו אומר ב׳
בשבחו של מקום אדם · ודרש ופסול בני אדם בדומו כי האדם שיש
בו הוא חוטא על היום ללמד · וכיון שהוא ללמד הוא אומרו כל [illegible]
[illegible] [illegible] מעשין כמ״ש יום [illegible] אדם שהוא קל ושבח [illegible]
ולמד אותם תמיד דע לך שהוא אוהב [illegible] · והוי הוא חושב ה׳
[illegible] [illegible] דע לך שהוא [illegible] [illegible] · וכן בכל דבר ויהיה [illegible] [illegible]
[illegible] את [illegible] תורתו על היום היא שיחתו · בשביל שאתה אוהב את
התורה על היום אתה ומדבר ואומר · כי כל דבר שאדם אוהב לבו הולך
ודבר תמיד · [illegible] הלשון [illegible] הוי [illegible] בני אדם והוי הוא [illegible]
[illegible] [illegible] ושלום ינחו על מקום הלמוך יום [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] על המשין · וכן הוא כעל ו׳
[illegible] הרע · ויכח כל [illegible] [illegible] על הרע · [illegible]
[illegible] אחר שהוא עם [illegible] יותר משרה · [illegible] נביא אחת · או אותו
[illegible] [illegible] [illegible] נבואה זו · או החכם [illegible] [illegible] [illegible] · החכם
[illegible] [illegible] אדם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כ
[illegible] [illegible] אדם בשבחו של עולם · [illegible] [illegible] אדם שידבר
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מעשין [illegible] חובה [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · ואם הוא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] מן התורה · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] חובה · ואם [illegible] [illegible] מעשין [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] מעשין [illegible] [illegible] חובה · אם
[illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] שעלה [illegible] גם [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] שהוא [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · וזה הדבר הוא ע׳
[illegible] [illegible] [illegible] · ואם החוטא [illegible] [illegible] שוים [illegible] ה׳

[illegible]

ערוך [illegible]

[illegible] יוצא [illegible]

[illegible] לשון [illegible]

[illegible]

מגולים ושתה הוא רוצה לאומצה [illegible] גדר גדול ואחק ואחר
ואחר קצר [illegible] ומחבין [illegible] שהיה [illegible] עוד
[illegible] ולא [illegible] יתקרב [illegible] [illegible]
[illegible] לדבר [illegible] כאן [illegible] [illegible] אחר [illegible]
כמו שהודע · [illegible] להקים [illegible] משתיק אחר ואחר כדי להקים [illegible] ·
[illegible] · [illegible] בחח ובין ולעסוק בתורה [illegible]
[illegible] שאינם אוכרים [illegible] חדבר תורה [illegible] שאים [illegible]
[illegible] [illegible] שאין ימים [illegible] רפואה [illegible] · [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ואוכל פריה · [illegible]
[illegible] [illegible] הרופאים אין לו רפואה עד [illegible]
[illegible] לגמרה [illegible] לו רפואה · [illegible] אחר [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ואמר המלך [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ראשון [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] יום ב' [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] שהיה [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] זה עם זה · [illegible] [illegible]
[illegible] כל האיברים [illegible] שאם לא [illegible] היה [illegible] ויקח [illegible]
[illegible] · [illegible] אין טוב [illegible] שאם [illegible] עושים
[illegible] היה [illegible] · [illegible] אין טוב [illegible] [illegible]
[illegible] · [illegible] הלשון אין [illegible] שאם לא [illegible]
[illegible] היה עושה אותו · השיבו לו כל האיברים [illegible]
[illegible] [illegible] במקום חשך ואין [illegible] כלו
[illegible] · [illegible] הלשון [illegible] שאני [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] המלך [illegible] המלך [illegible] חלב [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] האיברים [illegible]
[illegible] הלשון [illegible] [illegible] · [illegible] הלשון [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible]

המיוחד לו המלך אלא מצד השכינה [illegible] אין עזר [illegible]
שבמעלות [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

אילן [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

שער [illegible] התשובה

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ופסקו והתחיל

ומן שהקדים תורה ותשובה הוא׳ והקדי׳ [illegible]
וכמו הכבוד שהם [illegible] ושום שם כל [illegible]
שהקדים כל אלו הוא׳ והקדים [illegible] האמונה [illegible]
בוראים הם תאוות הארץ רעב ולא יהיה לא הרע [illegible]
גדולים וקטנים יודעים הש׳ ידיעה גדולה · [illegible]
הבריאות העולם היא כתובי עבודת הש׳ · וכן [illegible]
העולם · ונגד ז׳ דברים יקדים האדם לשוב בתחלתן קודם
כשהוא בגדול כמו הא׳ כי העבודה והיראה וכל המצוות והמע׳
והמעשים שהאדם חייב הם רבים מאד מאד · [illegible]
ארצה רחבה מני ים · והיום קצר כי העולם הזה הוא זמן קצר מאוד
כל ימיו עלי ארץ [illegible] הכוח מועט · והפועלים
עצלים [illegible] האדם שיש בו [illegible] [illegible] אדם של
[illegible] הולך יום או ב׳ פרסאות [illegible] והדרך ארוך [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] והוא עד [illegible]
על [illegible] כי [illegible] [illegible] [illegible]
והקדים [illegible] [illegible] [illegible] וכן [illegible]
והקדים לעבודת הבורא ית׳ · [illegible] [illegible]
[illegible] כמו שאמר [illegible] שכתוב כי [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
כל שנה · [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
העולם [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] תשובתו [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] העולם [illegible]

[illegible] לעשות [illegible] בתאוה ולעשות [illegible]
[illegible] מצות . וגם אוהב כסף . לא ישבע כסף .
[illegible] והחולאים מרובה [illegible] החוטא [illegible]
[illegible] כמו [illegible] . הד' . כשיחזור [illegible]
[illegible] ומתקשה לב לשוב . וכבר [illegible]
[illegible] . ולא יוכל לשוב [illegible] . הה' . [illegible]
[illegible] לשוב [illegible] יאמר [illegible] . [illegible] ישוב . ה'
[illegible] . ה' . כשיחזור לשוב
[illegible] ולא [illegible] כמו [illegible] .
הו' . [illegible] ולא יקבל שכר על התשוב
[illegible] עושה תשוב' [illegible] בחוץ [illegible] . [illegible]
[illegible] ולא [illegible] העליון . [illegible]
[illegible] חשוב לו [illegible] תשובה [illegible]
[illegible] על [illegible] דברים . [illegible]
[illegible] עושה [illegible] עבירות [illegible]
בני אדם [illegible] תשובה [illegible] על [illegible]
על [illegible] . [illegible]
[illegible] עבירות [illegible] שיש [illegible] עליהם . [illegible]
[illegible] ודברי תורה [illegible]
[illegible] חייב מיתה . [illegible] ודברי [illegible]
לשוב . [illegible] דברים [illegible]
[illegible] . [illegible]
[illegible] . גם [illegible]
[illegible] . [illegible]
דברים [illegible] . [illegible] חיים [illegible]
[illegible] . או מקום [illegible]
[illegible] דברים [illegible] תורה [illegible] . [illegible]

[illegible — 27 lines of faded Hebrew manuscript text]

[illegible] ה' [illegible] שידע מורת שהתשובה היא רפואה
[illegible] כי החולה [illegible] ברפואה שעושין לו שמ
[illegible] או לשתות התשובה [illegible]
[illegible] התשובה [illegible]
[illegible] התשובה [illegible]
[illegible] שלשה [illegible]
[illegible] עד [illegible]
[illegible] החוטא [illegible]
[illegible]
[illegible] אשר הקלים כי זה [illegible]
[illegible] שבירך בה אדם [illegible] לו [illegible]
[illegible] אדם חייב [illegible]
[illegible] גדולה כל [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] התשובה [illegible]
[illegible] התשובה [illegible] שהוא [illegible]
[illegible] שאמר [illegible] האדם [illegible]
[illegible] יאמר [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] מעיקרי התשובה
[illegible] החוטא [illegible] כי יש
[illegible] אשר [illegible] ולאלהים [illegible]
[illegible] החטא [illegible]
[illegible] ויאמר מה זה

וזה עשיתי אין לו היה פחד לרשע לנגד עינו [illegible]
ומחשבותיו על עונו ואין לו חשבון על יצרו בהנאותיו [illegible] ואין
[illegible] את משאתי הטהורה אשר נפחת בי [illegible] ואין
עשיתי חשבון עולם בזה והוד קיים לעד לעולמי עד [illegible]
סלה ואין לו זכרתי יום המות אשר לו ישוב [illegible]
[illegible] בלתי יום פקידתו [illegible] ירבה [illegible]
וזה הענין הוא אשר דיבר ירמיהו אין איש נחם על רעתו לאמר
מה עשיתי השני עזיבת החטא שיעזוב החוטא דרכו
הרעים ויגמור בלבו שלא יוסיף לכת בדרך ההוא עוד והוא
ראשית התשובה לעזוב דרכו ומחשבותיו הרעים והסכם בלבו
ולקבל עליו שלא יוסיף לחטוא [illegible] מחשבותיו הרעה אשר חשב
[illegible] הרעים [illegible] הענין שימצא [illegible]
[illegible]

רוב והעינים שהם סרסורים החטא וכמו שאמר ואחרי לבבכם ואחרי
עיניכם. לכן במדות יכפר עון הסרסורים. עון סרסורי רוב טובות ה'
ושפע. ועון סרסורי העינים יתכפרו בדמעות. שנ' פלגי מים תרד עיני
על לא שמרו תורתך. לא אמר על לא שמרתי אלא על לא שמרו כי העינים
הם היו הסבה לחטא החטא. ע"כ הורדתם פלגי מים. ומשיבה על
המשפט יותר הרעות יכם חרון אף. והשובת מעשיו ישים מפך
ומה... אשר שלחם אשר עשיתי יחשב כאילו ערוך. והפיר אשר
... על גמלי כמשוך על חוטאן. ותחנונו ודוי יכפר כרם על
חטאת העבירה. וזו יען חלבי כחלב ואמורים וקול בכי כקול שירים
אמורים וריח יעשן נפשי כריח הקטורת. וחושות ונמרי מנחת
קטן. ושפתו לבי יקריב קרבני ונסכי בהם עונותי ועשה קרבני ה'
והתודות כבקרי הכהן. והענות רוח כריחי עולים ויורים ותשלום
... ערך ואלי כי נחתי על חטא ותלוי מעשיתי ולא ישוב והוא ולפניך
הה' שידוע ומעשה עונותיו כי יש עונות שהתשובה תולה
מידת יסורין ממרק כמו כי עוון אחד אומר ותחשות. ומה חלוק
יש בין דין והתשובה. כי הדין על זה שעבר עבר. והתשובה על ה'
העבר שידוע ועולם אולי יבוא המשוב המשוב וישלים חוק התשובה
הראוי שאז יתכפר יום עון משאו ולא חטאו מעשך עד יום מותך
הה' בכושה מה בושת ועם עליותי כי נשוא חותם שערי ה'
ראשון החולה יתבייש אשר לעמוד עבדו והבי בבי אדם ואין לו יבוש
לפני השם ית'. וכבר בארש עניין הכושה בשער הבושה. הה'
הכנעה כל לב והשפלות כי האמין את כוחו יעשה בזה העובר
על דברי של וכוח. וכמו שכתוב זבחי אלהים רוח נשברה. לב נשבר
ונדכה אלהים לא תבזה. רוח נשבר היא רוח טוב. ההכנעה
היא מעיקרי התשובה. וההכנעה יעשה אדם על המשוב שנ' ואולי
אשב אל עם ונגם רוח. וזה דרכי החליות בהכנעה החיובית
בדרך התשובה שיקרי ואורי במעטרת השער ית'...

השער

הבורא ולא יחדיך טובה ועניו ולא הל יהיה קטן [illegible] [illegible] וזה
שהוא חייב בעבודת השם [illegible] יכול ויעמד [illegible] ולא יהודר
[illegible] על מעשיו הטובים . [illegible] ההכנעה [illegible] שיתנהג [illegible]
רק . יום [illegible] [illegible] בעשין הראשונים ישתוק ולא ישיב ידעת
כי חטאתי . ולא [illegible] חוטאים [illegible] [illegible] מה [illegible] צריך
[illegible] והיו [illegible] שחות [illegible] ישיב . [illegible]
ההכנעה [illegible] ושיחת השן ולא העשיר [illegible]
[illegible] שבירת התאוה ישים על לבו כי התאוה
[illegible] המעשים [illegible] מן החומרים [illegible] ולא [illegible]
ושובע נפשו וקיום גופו . [illegible] האושה [illegible] שאורם [illegible]
ואחר התאוה [illegible] אחר [illegible] ויתרחק [illegible] המשולת
[illegible] ישאר [illegible] . [illegible] משכב [illegible] . ומאורחי [illegible]
[illegible] . [illegible] התאוה [illegible] התאוות
לכן יותר [illegible] אדם [illegible] התאוה . [illegible]
את התאוה [illegible] . כי [illegible] כי [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

תשובת, ג' דברים הא' שיזכור כל הדברים שחטא בהם ויתודה על כלם
כי הודוי מעיקרי הכפרה · הב' שידע כמה הן עבירות וחטאים ומה
יוסיף המנעה · הג' כי [illegible] [illegible] יקבל עליו ועוב כל האדם צריך את
דעתו שחטא עליהם כדי לעשות גדר לדבר בחוזק הדברים שנכשל ב'
בהם כי צריך האדם יותר שמירה [illegible] עבירה שהורגל בה ושהיו
קלה בעיניו לעבור והיצר שולט בהם והוא כמוה שאחריו והמו צריך
להזהר מאד · הד' שידע ויחקור גודל עונותיו מיזון יש מיתה
או חלקות או מיתת בד' או כרת · וכשידע גודל החטא יהיה לו טירדי
ויוסיף הכנעה · הה' · שיבין העבירות הקלות והחמורות א'
בעיניו כחמורות כגון הסתכלות בנשים · והרהור עבירה דברים או
דברים בטלים או לך [illegible] או והמי שם שמים ומלה כל אלו ועוד
רבות הם קלות בעיני · ואומ' מעיני גדול ברוך הגה כל
אלו יהיו חמורות מאד ויש בזה ד' טעמים · הא' זה והמנו וקטן
העבירה · ואלו יהיו [illegible] · החטא שהורגל עליה · ואשו ואיך שעה
[illegible] אלו [illegible] עבדו [illegible] לעבוד או לשתות כי הוא חמור שאין
[illegible] לעשות דבר שאינו צריך כל והזהיר כל אחד מבשלו ב
[illegible] כל זה שעובר חייב מיתה · כי תלין אותו שעבר דינו יותר כמו
שעבר · [illegible] · כי כל אחד [illegible] מצות המלך כן על כל התורה הזהיר
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ארור האיש אשר לא יקים את · הב'
כי אי שעובר הקלה הרבה פעמים או היא חמור כי [illegible] עושה
כל [illegible] [illegible] · הג' כי משהוא חוזק מעבירות והם לא יו מהתר
[illegible] [illegible] · ונחשב עם פורקים על ומשוחר ודו' · הד'
כי דרך היצר משהוא עשה כדבר קל או יעשה בדבר חמור · וכן זה הוי
היו מועט קלה כבחמורה · ועוד שאשה עוון חטא ועבור עוון
עבירה " הה' " הוא שב' והתורה אשר חטא עליה
ויש חוטא עליו והזכיר עונותיו ועשות [illegible] · ולזה יותר
על חטאות [illegible] [illegible] [illegible] ולהם משוחר [illegible] [illegible]

ונתתי בירח ׳ וכן כתיב והשבות את לבבך וזאת שנ׳ [illegible]
דוד בעת הוידוי שיקדור של [illegible] רבנו המעיים [illegible]
עליהם ׳ זה הוא כמו [illegible] בו הוידוי הוא [illegible] ׳ [illegible]
כשרין ׳ וזה דבר ברור שאין טבילה [illegible] מורין ׳
הטו ״ התפלה שיתפלל המתפלל [illegible] חוות [illegible]
שיעוררהו על תשובתו [illegible] [illegible]
המצוות שיתקן כל זה שעות [illegible] [illegible]
הנפילה קודם הוידוי כי שיתפלה [illegible] את האדם [illegible]
ופתע יתפלל אל אדם שיתן לו [illegible] [illegible]
כעניות החסר והאוות של בחסר [illegible] [illegible] [illegible]
של אל הש׳ לא יתכבד [illegible] חסר כמ״ש אשר לא ישא פנים
ולא יקח שוחד ׳ [illegible] לא יקח שוחד [illegible] על המצוות [illegible]
על העונות ׳ וזה הפסוק בחסר [illegible] [illegible] תשובה
ויבר כי יש עבירות שהתשובה [illegible] [illegible] [illegible]
והנה החסר [illegible] החוטא [illegible] מן היסורין [illegible]
מן המוות כמ״ש [illegible] חוות ׳ [illegible] [illegible]
שהתשובה [illegible] ׳ כמ״ש אם [illegible]
לכה על [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
הספר ׳ והנה זה [illegible] והנה כשיעשה אדם [illegible]
העוות אז [illegible] עם התשובה ׳ [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
והנה [illegible] [illegible] תשובה אשר [illegible]
[illegible] [illegible]
מקום [illegible] ׳ כי [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

זה יוסיף [illegible] ידלות החטא רב יום כמאו מה יעשה לו המיים
ואלו הדברים המעכבים את התשובה " הכ"ד " והחטיא רבים
ראשון כאומר [illegible] שני שובו וחטאים אלא כל מצותיך ומהן
שזה [illegible] התשובה [illegible] תוכחת את עונותיך ולא תשוב
[illegible] חטאו ואין עם לא יוכיח יענש על חטאיו ומן [illegible]
[illegible] משעם [illegible] וחטאו אלי ישוב ראשי [illegible]
ומעכבים את התשובה ד' מהן עון גדול זה עושה אותו
אחד מהן אין הק' מספיק בידו לעשות תשוב' לפי גודל חטאו ואלו
הן המחטיאין את הרבים ובכלל עון זה המעכב את הרבים ולעשו'
מצוה והמטה את חבירו מדרך טובה לדרך רעה כגון
מסית ומדיח והרואה את בנו בתרבות רעה ואינו מוחה בידו
כי אם היה מוחה בידו היה פורש ונמצא מחטיאו אותו ובכלל
זה העון כל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה בין ברבים בין ביחידים
אלא מניח אותם בכשלונם והאומר אחטא ואשוב ובכלל זה
האומר אחטא ויה' מכפר כי כל המחשב כן תשובתו קשה
כי לעולם יחטא כיון שחושב שישוב וזו העבירה קלה מענין ד'
וארבע כ"ד דברים יש מהן ה' שהם נועלים דרכי התשובה
ב בפני עושיהן ואלו הן הפורש מן הצבור משעושין תשוב'
והוא אינו עמהם ואינו נזכר עמהם ואינו זוכה עמהם בזכות ואכן
אינו זוכה במצות שעושין והחולק עם חכמים לפי שמחלוקת
גורמת לפרוש מהן ואינו יודע דרכי התשובה והמלעיג על ה'
המצות וכיון שנתבזו בעיניו אינו חושש עליהם לעשות ואם
לא יעשה במה יזכה והמבזה רבותיו וזה גורם לדחפו ו
ולטרדו מן העולם [illegible] ובזמן שנטרד לא ימצא מורה
שמורה לו דרך האמת והשונא את התוכחות שהרי לא הניח ד'
לו דרך שהתוכחות גורמות לתשובה שבזמן שמודיעין לאדם
חטאיו ומוכיחין אותו ומכלימין אותו חוזר בתשובה כמ"ש זכר

זכור ואל תשכח כו' וממרים הייתם וגו' [illegible]
עם כל זה חכם · וכו תוכחה [illegible]
ולפי' כך' והעמיד בכל קהל וקהל דיין [illegible]
ומעוריו ... שיהא מוכיח לקהל [illegible]
... התוכחות ואין בו [illegible]
... שהם טובת [illegible]
דברים העושה אותן אי אפשר לו שישוב בתשובה גמורה [illegible]
שהן עבירות שבין אדם לחבירו · ואינו יודע [illegible]
ממנו מחילה · והחולק [illegible]
ידוע שיבקש ממנו מחילה · והחולק עם גנב כי אינו חושב [illegible]
כי אינו גונב · ואפי' אם ידע לשוב והחזיר אינו יודע [illegible]
כי הוא אינו יודע [illegible]
אותו · והמוצא אבידה ואינו מכריז עליה להחזיר לבעליה · [illegible]
ועשות תשובה אינו יודע של מי הוא · והאוכל שור עניים יתומים
ואלמנות אלו בני אדם אומללים הם [illegible]
[illegible] ואינו יודע של מי הוא שיחזיר לו · [illegible]
[illegible] שהוא [illegible]
עד [illegible]
ואינו חושב כי שיש בזה חטא כי אומר [illegible]
הטה הדין · ואינו יודע עד היכן [illegible]
שיחזיר הדבר · ועוד [illegible]
אותו · והאומר כי [illegible] ה' דברים העושה אותן אין
מחזקין לשוב [illegible]
חוטא · והוא אין [illegible] חטא · ואלו הן האוכל מסעודה שאינה
מספקת לבעליה [illegible]
ואינו עושה [illegible]
וזה אינו [illegible] חטא כי בזה הוא חושב שאוכל [illegible]

[illegible] ברחו · [illegible] מבטלו של [illegible] וזהו עונשו של עש ג
[illegible] קדום ומחרישה ואמר׳ לכן לא חסרתי ויהם והר לא נופלת
[illegible] כי הרסהל חוטב בלם · אין בכך כלום שהאדם
[illegible] והואן אינו יודע שהאיית הענינים דבר גדול עון
גדול שהוא [illegible] של עבירות · שנ׳ לא תעלו יותר וכבא ואמר
[illegible] חביו · ואמר לכן שלא חטא · לפי שאין ח
[illegible] משה ולא כישון אלא שהוא עוך
[illegible] יותר מעשה חביו וחרטתו
[illegible] יהיה הוא אמטר וחביו בוי · והחוטא
[illegible] ואמר׳ שאינו חוטא לפי שאינו אומ׳ מה עשיתי והאומר
[illegible] דבר ולא חטא מעולם והוא אינו יודע שהחטא עון
גדול [illegible] בדעתו כבשל עבירות · ואומרין כי דברי
[illegible] אחריה תמיד והם קשים ומוש והם
[illegible] שאינו ידבק בהם והם כלום רעות
רעות [illegible] רכוות ולשון הרע [illegible]
[illegible] והוא מעשין לא הם רשעים
[illegible] כלוים יותר · כל אלו הדברים
[illegible] את התשובה · ואין אומנין את
התשובה [illegible] אדם והם ושב הרי הוא מבעלי תשובה
[illegible] העונות ב׳ אותן הם הרין הא׳ שם [illegible]
[illegible] והרין השני
[illegible] עבירות שבין אדם ומקום יעשה
[illegible] כגון אם לא קיים מצ׳ עשה ישחר
[illegible] חמרים יעזר מעת התשובה ואלך
[illegible] אם [illegible] תעשה יתן לכן שלא יעבור
[illegible] כלל של דבר מי שחטא והות מבעלי התשובה
[illegible] ואין הענין כיו שחו׳

[illegible] ומוכחין אותו ומקימין אותו חמר [illegible]

שחושמן העולם כי לא יחשוב בכל התשובה אלא מי שעושה [illegible]
העבירות ותשובת קטן מי שעשה על [illegible] [illegible]
ומולנו בהם · ולא אין העומד [illegible] [illegible]
שהם גדולים קטן מי שקורא [illegible] [illegible]
המזוזה אם הוא החטא [illegible] [illegible] שיעשה תשובה
וזה הדבר אינו עולה כמו שהוא [illegible] [illegible]
להמרו אפי׳ כדין ישנו עושה בזה וכמו זה [illegible] עושה כל יום
וכל שעה חמורות חמורות · [illegible] [illegible] ולפיכך
כל הכרת בטוב ויש ועושים מצוה [illegible] [illegible] ויש
כל האנשת עושה רמים שהוא [illegible] [illegible] בהם
אחרת שאיבם שואין על לב · ואחרת שאינה [illegible] [illegible] והאחרות
הטובות · ולא מי שעושה לבן ועשות תשובה [illegible] [illegible]
בספר החזות הזה · ום יהיה שעשה [illegible] [illegible] [illegible] כי
רבו ורבו שיקרא אם קיים אותו אם לאו [illegible] [illegible] קיים מי
ישתדל ויטרח בכל כחו כדי לקיימו · ובם [illegible] [illegible] [illegible]
בו והכין כל אשה קושטא · ויתן לב על [illegible] [illegible]
וזה העשין הוא הקטן מבכל התשוב · ועשות תשובה [illegible] רבו ורבו
בספר עשין יש עבירות שמן אדם [illegible] [illegible] [illegible]
והקן ולעשות תשובה · כמו אדם שהוא מעבירות [illegible] [illegible] ואינו
יודע [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
או שאינו [illegible] [illegible] והשיב · ויש שעושה מעבירות [illegible]
על שהוא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ויש מי שעשו על העולה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
תחוש ויש מי שאוקיו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
אדם והתשובה [illegible] ורבו [illegible] · ויש מי שאומר [illegible] אדם [illegible]
מדרך רעה [illegible] מן הדרך הישר וזה היה [illegible] [illegible] [illegible]
היה [illegible] אחם על שלא הורה להם הדרך הישר עליו המתכוין

הרשעים בגלגול ימות וזהו דרך ומבקש · בכל זה הדברים
ונראה בהם קשה מאד התשובה · אך יש תקנה גדולה ותקנה
בה · והתקנה שלב החוטא אל עניני התשובה ויגלה וימן
בם עניני התשובה וימסור נפשו לעשות וגם יעשה אשם [illegible]
בכל כחו ובכל לב נשבר ונדכה · אז הק' מקבל עליו עניני התשובה
ומדריכו בדרך ישר לתשובה כגון אם הוליד בן מערוות הן ימות
אותו הבן [illegible] הדבר [illegible] · ואם בא אחיו הן יהיו
לו [illegible] [illegible] [illegible] · ואם עשה לאדם דבר
[illegible] בחטא [illegible] לו השי' ית' לשון [illegible] מצות
[illegible] [illegible] · ואם אותו שעשה רחוק
[illegible] [illegible] עד שלימו ויאחזו לו · ואם לא ידע חשבון
[illegible] [illegible] אשר [illegible] לו הק' שיעשה [illegible]
[illegible] [illegible] או [illegible] [illegible] [illegible] או שמר
[illegible] [illegible] [illegible] אחת לא [illegible] [illegible] אחת וגם
אחרים · ואם [illegible] ישוב האדון [illegible] [illegible] [illegible]
או [illegible] [illegible] [illegible] באחר [illegible] אדם [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] אין התשובה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · אלא [illegible] שרוצה והתקנה [illegible]
אלהים [illegible] שערי התשובה [illegible] [illegible] לו שערי התשובה
ומורה לו דרך הישר · כדכתי' טוב וישר יי' על כן יורה חטאים בדרך · [illegible] ובקשתם משם יי' אלהיך [illegible] [illegible] בכל לבבך
ובכל נפשך · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בפיך ובלבבך לעשותו
[illegible] קרוב יי' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת · התשובה
הגדולה אשר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] התשובה [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · והתשובה
[illegible] [illegible] ישוב החוטא [illegible] [illegible] [illegible] ישוב [illegible]

[illegible]

התלונה ואמר ירא והוא חטאה כה כל אוהב יסר עד ה׳ להריב
כשלת במוסרך ׳ כי את אשר יאהב ה׳ יוכיח ׳ וכו׳ ׳ ואם אין האדם
עושה תשובה ודעת כרתו ועונשו כפול לו ׳ כי אין אדם בשר ודם אם
איש אחר חטא לו והוא מייסרו ואינו חוזר וקבל מוסרו יוסיף וייסרו
ויכבד עליו ׳ וכן וירא הק׳ ׳ כי אם עד אלה לא תשמעו לי ויספתי
לייסר אתכם ׳ ואם לא יתבונן שהרעות באות עליו מפני חטאיו אלא
יאמר מקרה הוא ׳ בזה יש קצף גדול על האיש ההוא שאינו מאמין
ומודין שלהשגחת עונותיו באים לו יסורין ׳ תדע והשכל כי א׳
אומר הכל ׳ כשהוא מייסר את האדם הוא עושה להטיבו כמוסת
האב לבנו [illegible] כמו [illegible] עיני ועלי ושוא לא חטאתו ׳ וגב׳ כת׳
להוכיחו [illegible] הרעה ׳ כמו אין [illegible] ונקמי ד׳
אומר ׳ ואם לא עשה תשובה אחר הצרות ׳ [illegible] שמם יסורין
אלו [illegible] ועוד נכפלו עונשין שאינם [illegible] ר׳
[illegible] על המטה [illegible] כי [illegible]
[illegible] מלחמותי [illegible] אם [illegible]
[illegible] כי [illegible] מחשך [illegible] ואם [illegible]
[illegible] יושבת מחשך לא [illegible] אם [illegible]
[illegible] [illegible] והתענית עם
התשובה [illegible] והתענית [illegible]
[illegible] עון [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] עת [illegible] וגדול [illegible]

והרחוק · ואין זה כמו אלו המאמינים יותר · והם החטאים לשם · אשר
שלא יראו אור התשובה · והם כמו חולה שאינו מרגיש בחליו ·
ומתוך שאינו מרגיש בחליו לא יתישב על הרפואה · כך זה הרשע
אינו מרגיש חטאיו · ואינו מתבונן [illegible] · ועל זה נאמר [illegible] עיניו
ויש אנשים אשר כל חפצם וכל מחשבותיהם וכל עיניהם על
עניני העולם · ועוסקים כל היום בהבלי העולם · ולא יתנו חלק אל
התורה [illegible] · כמה הם [illegible] התחתונה · [illegible]
שהלך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
עניני העולם הזה [illegible] [illegible] כמות · [illegible] תורה
ומצות · [illegible] · [illegible] [illegible] ויאמר חטאים [illegible]
המוכחים אותו · בזה יעזור לו לחזור בתשובה [illegible] על כל
דברי התוכחות · ואחר שיקבל עליו את זה [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] על המצות [illegible]
האיסורים [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] · [illegible] [illegible] בני ישראל · [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] מצות [illegible]
על [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
על [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] דברי התורה [illegible]
[illegible] [illegible] · ואחרי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] עליו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] · [illegible] אחר [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ·
יעשה [illegible] כל החטאת · [illegible] [illegible] [illegible]

ואי בעוניו ומתענה לשוב מחטאת, או כיון יהיה עושו כליו ה
מהיקרין היורם מעת הל ויקרין כנביאים וכל
ודברי חכמי התלמוד ורואה אותם ועושין
והאופרים הנעזרים, אז יתעורר לבו, ויחשוב אדם
הקורה מושל מעולם, וכן אורן לב דברי התורה
כמו ירויחו, ויהי משולע הפיך את דברי התורה
בדין, ומעין עניין כמו כי כל העם משומעים את
דברי התורה, ואדם שאין יש אתם לדברי התורה, רע על זה
ולא פחד ולא קיום בגריהם, ואת כל הולך ואינו
שעה או שהכב שויית על פנו ולא ואור העולם, ועוד
רוב חטאתי כמו זה נחשב, אין תואם חכמי
ואורח, ולשון עם שפה, הה
זה התשובה אז כל אדם יעזר וכן
זה הדין כי יחשוב כל ומעשיו בספר נכתבים,
האלהים יבוא במשפט את כל מעשה ואת כל נעלם
אם טוב ואם רע, כי האדם נדון בזה ובני רוע נחתם בזה
שמבואים האדם ומשפטו לפני ואך מטר הוא יחיד
גדולה עשת מעשיו ולא יעלה על ועשות שום
ואלו לפני המשפט, וכן זה
ואם נשאלו אלו אין יהיה משפטן ועוסקין ב
מאלו אותי התשובה ואמו חן לפני הדין הגדול, וכן
ולא אדם ושנו עסקו בעשות אורות, והתעסק ברכי
בעולם התענוגים ומקרין זה
ומערות עד העונות, ואם אורן כל דבר
ומתהלל ומתענה, ומורה, ואחו לרבו ה
אין זה דין התשובה ולא יתעורר האדם לשוב
תשובה הם עת רצון והתפלה נשמעת

שאומת בהם מ״ש במת לעון עימרך · ואח׳ רבו׳ דרשו [illegible]
אלו ז׳ ימים שבין ר״ה לי״ה · ואח׳ כל כי יא׳ אתה שם התשובה [illegible]
כי הזהיר הכתוב שישוב ונטהר [illegible] בתשובה [illegible]
ביום הזה יכפר עליכם · [illegible] ישוב ירוה [illegible]
כאלו הוא טמא [illegible] · [illegible] ישוב שהוא [illegible]
[illegible] · על כל לא [illegible] כי אין אדם [illegible]
· על [illegible] [illegible]
אשר נתנה בו · [illegible] כל [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] כי אדם [illegible]
[illegible] · [illegible] בתשובה · [illegible]
שנה כאלו [illegible] הגדול [illegible] אדם [illegible]
[illegible] · [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] · כאלו [illegible] · [illegible]
שנים עליו · [illegible] אדם [illegible] כל [illegible]
· [illegible] כן [illegible] · [illegible]
[illegible] [illegible] שנים [illegible] התורה
· לכן [illegible] אדם [illegible] · [illegible] אחריתו
[illegible] [illegible] [illegible] כל [illegible] ·
[illegible] [illegible] [illegible] · [illegible]
[illegible] · ותשובת הכתוב · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ·
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] בכל [illegible] · [illegible]

חסידים גמורים והיו גוררים עצמם במצוה גדולה · והיה אדם אחד
שפירשו חכמינו אחרי שקיים מצות פריה ורביה · וכל יום ויום
היה גודר לפי מה שהיה חביב לו יותר מכל · אדם שיש לו ת'
תאוה לעבירה אחת ומונע לו מאותה לעבירה אחרת · כגון ואחד
יש לו תאוה לזנות ואין לגנוב · ואחד יש לו תאוה לגנוב ואין לו
לפי מה שרואה שיצרו מתגבר עליו · אם רואה שמושך לגבורה
יותר מלהתגבר בקדושת להתגדל במה שאחרים · וכן ימשוך גדרים לכל
דבר · וכן יותר על [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible]
[illegible] דרכי [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] עשה מלחמה
עם יצרו ורואה שאין היה יצרו רך ונמשך כה ולא היה יכול לעמוד
[illegible] ועומד והרגו · [illegible] [illegible] [illegible] בקרב · כי אברהם היה יצרו רך
ונמשך נח [illegible] ולא היה צריך לעשות עמו מלחמה · כמו שאמרו
[illegible] ולא היה אברהם [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] · ולבסוף האליבן
על רוח אברהם והוסיף לו חמשה על ב' עינים ועל ב' אזנים
ועל הערוה · אבל דוד היה לעולם יצרו קשה והיה צריך
לעשות עמו מלחמה כל יום וכיון שרואה שלא היה יכול לעמוד
כנגדו עליו והרגו · [illegible] שהרגו בתענית [illegible] [illegible] [illegible]
המטה [illegible] כי רואה כי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · וכן כדבר
זה וכן כדבר זה · אחר שרואה שיצרו מתגבר עליו · שבכל
[illegible] [illegible] [illegible] עליו עד שהכניעו והכריעו · [illegible]
האמונה והכוונה [illegible] [illegible] [illegible] הנפש ואעפ [illegible] · [illegible]
והתאוות באוכל ובמשתה רק שיהנה מן הריח הטוב, [illegible]
[illegible] לפי [illegible] [illegible] צריכין עליו · והאוכל [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] שיעניבלו והיה [illegible] [illegible]
והתפרישות [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
תאוותו · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כדי שלא ישתכר · [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אמונה [illegible] [illegible] אמונה · [illegible]

תכונות יש מעין הרן שלא תרגיש יוכיחו · וזה הוא כבשת ה'
ושבירת התאוה · וכשל כסעודה מן הדרך כל הבשרות [illegible]
והעונגים שלא יחלו אדם כי תאותו [illegible] [illegible] [illegible]
עצמו מן החולשים שהוא אבל נשכן [illegible] [illegible] · כי [illegible]
שחזיקין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הוא [illegible] [illegible] ·
ואפי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] חושש על אבות [illegible] · והרי
זה דרך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מדרך החיים או דרך המות · וידע
כי [illegible] דרך [illegible] [illegible] [illegible] מדרך הסכנה · ותהלה [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] · ואחר [illegible] [illegible] מן ההתן · [illegible]
נפשו כל עת [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] מן [illegible] [illegible] מן [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
הספרו [illegible] [illegible] כי [illegible] מן התורה [illegible] [illegible] מן [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] שיהיה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
כי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible]
מן התורה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

נקרא רשע ומשיאין כת"ש על יוותה הזונה שהיית גרדות ואו הכיר
בה בעלה עד יום מותה · ואף על פי כיה רשע גמור זה שלא הכיר
בו שהיה [illegible] שהיה שחור עושין שלום שלום שאותן שחור ואחר
שלום ועושין שחורים שלא כלו שחור " תקנות השקר
כמו התשובה שתנשה אין העבירה עשה לו כמו בתשעה דך
ובריעות וכלה ומחה ומשין החשבון · ומנין כל המצות יאעט
תקנו׳ הכתוב אם בן על הערה הנה ישלו בה כרת · או שעבר
על חייבי מיתות בית דין חוקות · יקל עליו להנשק ולעשו׳
[illegible] בעלו כענין הכתוב בתורה · והנה הרוקח כת׳ היוך
[illegible] רשע ועשו על סוף עבירות · וכן אמינו במאור שהין קנא׳
בתעניות ואף על חטא קל אחד ואף כבור בעלה · כאן חכם אי שאמ׳
[illegible] ארבעים בש · ואף ישב בתענית עד שהושחו פניו ·
וכן מעשה ברב חסדא שהיה וכו הוא חלויר ורק עריך חזו ש
[illegible] לפנו · אמר רב חסדא לא צריכו׳ ליו · ואף ישבו כמה תענית׳
וכן אמינו בחר שנסתלקה שכינה כל שנים אותו כל יום ויום היה
[illegible] ודאות והיה עולם · בתענו · שנ׳ כי אמר לחם ועתי׳
[illegible] וכן שע קטיע בתשוב שליה׳ לפניך כי שותה הרשע׳
[illegible] · שנ׳ ואוחה פושעים דרכך על כל אדם ואדר אחר מעשיה׳
התשובה · וכן אדם הראשון כון שראה שנקנסה
[illegible] מיתה על ידו · ישב ק"ל שנים בתענית ופירש מן ה
האשה והיו לו זרעי חמים על בשר " ואם אדם עשה
תשובה [illegible] · ואף עשה כן הרבה פעמים אף הכי
[illegible] לעשות תשובה · אין יש והחזיר בתשובה שנייה
[illegible] ובחטאו · וכו׳ בחטאו אי שהיה
[illegible] ועושה תשובה הקב"ה מקבלו · אל יוחין אלא עד
[illegible] על עבירות שעשה נחשבות לו כזכות · בפ׳ ערב
[illegible] עשה תשובה מאהבה עבירות שעשו

נעשו לו כזכיות · ואיתא זדונות נעשו לו כשגגות ״ ר״ל
כארץ שאין להם חוק ועבר ונעשה קנהם ואחר אחרות מה
אותן שאמרו ברשעים אל עשו תשובה · אין לך דבר שעומד בפני
בעלי התשובה · ואל יתשוב אדם הואיל וחטאתי והחטאתי ת׳
אחרי לא ימצא לשוב · ואדרבה יהא אין התשובה תלויה במעשות
זה · כי אם כפי חלק כי אם ידוע שחטא והחטיא הק׳ אל עושה
תשובה ולא עוד · ר״ל ואחר חוזר כי אלך יש עוון אנן
ואחר כך · וקול והוא ~ כמו אין יהודה · ועשה לו חוקות כב
יום וג׳ כמים וכתפלה והיה אשכים ומעריב לפני הק׳ ולא שב מן
מעשיו הראשונים על הדוית כי עמנואל אומר ״ ברכה
אם הן לאור כן שעת כוס היה אוכל כו׳ · ואמר ואך יש
י״ל שהיה הולך יחף · ואומר ויאמר כל אדם · ואמר לו ואמר
מנשה בן חזקיהו · שעשה כל התועבות הרע׳ ת שבעים וקבלו
הק׳ בתשובה · ותנו תנו קרי׳ ר׳ יוחנן מנשה עשה תשובה ל״ג
שנה הק׳ וקבלו הק׳ · ועתה כמות האלו אשר פני אדם
חוטים ואחר קנאם אין להם · כה כבראשונה וזה יעשה אדם ש
שחטא כל ימיו בתפנות ולשון הרע ובכל העבירות שלו ולא עבר כל
ימין בנעורי השנות אחר שלו הוה אדם שלא היה חקים אותו
שיאמר ואמר · ולא חשב כל ימיו והתפלל ונכר הכרם · כן לא ה׳
החטאת·אם יפלו עון לפי זה שעבר כי אין חקר ואין מספר
לפי רוב העבירות לאדם שאינן חוקק מעשיו · לכן
ושום דין ולפי הענש התרגם לשוב · ויש חילוק
אדם ואדם · ר״ל אם זה החוטא במלאכה ואם יכבד
עליו מנייע הנפש והתשעת ולא יוכל לתקן אותן
הרעים · יש ובקי עליו מנין התענית והנפש · יש והזהר
שיעסוק בתורה בנסק גדול · וכן יש בנייר רבה · עמלו אור בם

בנבואה ונתחייב מיתה בידי שמים · וזה יעשה ויהיה יום
יהיה לאדן לאות קורא דני יומת יהיה קורא ב׳ רחמן · ושעת בין
א׳ יקרא ב׳ פעמים · ולא׳ יש כפרה בלימוד · ויעשה חסד
ואמת · וזה יתכפר עונותיו · שנ׳ בחסד ואמת יכופר עון ויראת
לעשות כל מצוה ומצוה כתורה · ויסרח לגמות את הרמים ולגמול
חסדים לבני אדם ולהתפלל בכוונה ובהכנעה ובמעלת הלב ובך
ובקריאת הלב ולבקש מחילה על חטאתיו על כל פשעיו ויתודה
עונו משחוק [illegible] [illegible] ואשמות חידושי [illegible]
[illegible] עונו אל רבו השלם · [illegible] מעונו [illegible] [illegible]
[illegible] רבו [illegible] לעשות · וזה רבו [illegible] וגם עסק התורה
והאמת · [illegible] שיהיה [illegible] לאלהים · [illegible] הפחות
יום אחד [illegible] · [illegible] היום יפנה עצמו מן העולם
[illegible] יחיד [illegible] מחשבות כלו לאלהים להרבן בן [illegible]
[illegible] על [illegible] בדרך עד הדרך [illegible] [illegible] [illegible]
הלב [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עצמו [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · וכן [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ״ [illegible] [illegible] [illegible]
תשובה הוא אדם [illegible] [illegible] · אז שעשה [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] יש [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אדם · [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · וכן יש לעשות עצמו הכל

הכל לפי ענין העוש   יש אדם שהחוטאים עליו מעשן הנער־
יצמוב וגומר אין עושה תשובה · לכן צריך החכם לחקור ענין
החוטא והחרטה לפי רצונו   תקנה למי ששב על
עבירה הנעשה לפי כל עבירה ועבירה ·   הבא על הנדה
יתענה ... ולא יאכל בשר ולא ישתה יין   הפרות א' יום
או יתענה ג' ימים ... ... אחת משנה · ואם יגמור
התשובה יחזור ... יחזור ... עליו · ... ... אך
במקום ... ... עליו · ... ...
... ... עד ... · ואם ... ...
... ... הזורע ... ...
יתענה ... יום ... ...
... ... ולא יאכל בשר ולא
ישתה יין ... ...
... ... יום   הבא על ... [illegible]
יתענה ... יום ... ... כל יום ולא יאכל בשר ... [illegible]
יין ... ... ולא ... כל ... [illegible]
... כל יום · ואם ... ... [illegible]
המעשק ... ... יתענה [illegible]
... ... · ... ... [illegible]
ולא ... יום ולא ... ... [illegible]
... ... ·   ... ... [illegible]
כל ... ... ולא יאכל בשר ולא ישתה [illegible]
ולא ... ... ולא ... ... ולא ... [illegible]
... ... · ... ... [illegible]
... ... [illegible]
ויתענה כל יום ... ... · ... [illegible]

שנה אחת. שני וחמישי יום יתענה ישתוק · וכוונת השם
לא יוך כלל ושחוק · ובמקלה ישב עשוי למו פתח כה׳ ויעבור
עליו העוברים ושבים און לו ירדתו · חשואר יסיר—
בגדיו השנים ויתעלם ויכנס וישב ט׳ יאי חיי · וישכב לארץ
ובמלותו · ויתודה כל יום ולא יאכל בשר ולא ישתה יין כל מעט
ולא ירחץ מעט ולא יחוף ראשו כל פעם כי אם ב׳ בחדש ולא יון
ושחוק ולא ושתוק כל בכרכת משווין אמר ויתרחק ממע׳ [illegible]
ועבירה ולא ישב אצל אחים ונשים · ולא בזמנים שמדברים
דברי ויעצות · ויתרחק משמחת בתים ולא יהנה מהם · ולא ידו—
[illegible] שמלה · [illegible] עד [illegible] חטאו [illegible]
[illegible] שכחות · [illegible] עבירות כריתות ומיתות
בד׳ [illegible] ותשובה גדולה · המו על אשת
איש או על ערוה [illegible] הרי אסורה עליו [illegible] ודייב
[illegible] · לכן [illegible] הקשה [illegible] · ישב בקרח
או בשלג כל יום [illegible] כל יום פעם או
[illegible] · ובאיות החולה ישב לפני זבובים [illegible]
[illegible] או שלש [illegible] הקשים מות · ויתודה כל יום בבכי
ובתחנה · ושנה [illegible] לא יאכל בשר ולא ישתה יין [illegible]
ראש [illegible] ולא יאכל לחם חם ולא ירחץ כי אם [illegible] חטא ולא
ישנה [illegible] ולא [illegible] עצמו כמו
[illegible] בכל יום · וישכב על הארץ או על [illegible]
[illegible] כי יסורי [illegible]
[illegible] · והיו עליו [illegible]
ולא [illegible] תאוות הנשים · ולא [illegible] נשים ובמבטיו
[illegible] · ולא ישמע קול [illegible] ולא יהיה עם הנשים
לא [illegible] ולא בשום דבר · ושני יום [illegible]

67

ולא יתאחר מכום יחור [illegible] השמש [illegible] זו חעל מים ישו
וו וקות. טוה מעשים כל ימי חיין ויתוה ימים רבים ואחר כך יוה
ושתי השמש ואחר מצות לא בתורה ולא במשנות אמרתו אין יחיד
כמו יושב אלא ישמע קריית האמנות ויהר [illegible] ולא [illegible]
שאים לתפלה חפץ · ויודעו אמרו כשיגמר את השם [illegible]
בברך לתפלה [illegible] כל תפלה [illegible]
ואתה האוקלים בכהם [illegible] [illegible]
ב [illegible] והמקום הטעמת · [illegible] כי כן
[illegible] · [illegible] [illegible] השואלים
[illegible] לתפלה · [illegible] זה [illegible]
[illegible] מצות יתענה אותו יום כל שנה · [illegible]
[illegible] ברכת המצות [illegible] שחוק [illegible]
[illegible] כבר [illegible] של חול · [illegible]
[illegible] התפלה · [illegible]
יום [illegible] בין [illegible] כל יום [illegible]
[illegible] יום [illegible] כל יום · [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] רבות [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

68

ומעשים שהם מהועבה . ובכ׳ מהאחרים ואין [illegible]
ומשתים בו [illegible] ואווים [illegible] על [illegible] עבירות . [illegible]
חשוב כ׳ חנינא . [illegible] ועבר עבירה בסתר [illegible]
שתים בפרהסיא . פי׳ שלא [illegible] כל אדם [illegible]
הזקן [illegible] רואה אדם [illegible] עליו [illegible]
[illegible] שחורין ויעשה זה [illegible]
שם שמים בפרהסיא . [illegible] שלא [illegible]
אלא [illegible] חכמ׳ כבר [illegible]
[illegible] . וכן [illegible] למרחוק [illegible]
או [illegible] ישתכר [illegible] מן [illegible] ולעשות [illegible]
אך מעשים הללו [illegible] את יצר הרע [illegible]
[illegible]
שחורים [illegible] יצר הרע [illegible] מן העבירה .
[illegible] שלא חס על כבוד קונו . [illegible]
[illegible] העושה עבירה בסתר . כדי [illegible]
העובר עבירה בסתר שלא [illegible] השכינה . [illegible]
[illegible] עבירה [illegible]
אחרים [illegible] העובר [illegible]
[illegible] בשלה דברים [illegible]
[illegible] בתוך [illegible]
[illegible] . [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] מה [illegible]
[illegible]
[illegible] ושמחה [illegible] . [illegible]

ויהיה עיניו אל הכיור ואל הדוגמא · תיקון התשוב'
של חילול השם שיודה פשעו כנגד רבים · ואו' והם אל תלמדו
אותי כי אני חטאתי עויתי פשעתי אלות ותהא מיתתי
ויתענה סיה תעניות · ויתודה בכל יום עד יום מותו · תיקון
עבירה ועבירה שאדם עושה בין בשוגג בין במזיד כגון ש'
נתקלה בה או הלך ע [illegible] ואינו זוכר שהוא טובה · אך שעושה
בלא ידיעה יש לו התודות והתעניות לא הפחות ב' ימים שני
וחמישי · וכן יעשה לכל העבירות הגדולות או קטנות שאדם
עושה יתענה · וכמה ישלם ב' טובות · הנו שהתענית חמש
וה' שידוע מהעבי' כי יחשוב יום מעשה זה אמתוק התשע
ויודע אחד כך אל העבי' · וזהו הכלל הגדול אל ה'
העבירו' שיקים עליו [illegible] ועשות של [illegible] כ'
מצוות עבירות · וכן יעשה לכל העבירות שהוא קל בהם
כגון שיחה קטנה ושחוק ואכל חמץ ודברים בטלים ושל הכל
כגון שהוא התמין בבושת ונבלה שורק הרקות [illegible] טובת
הוא וכל כיוצא בזה הרבה מאוד · יבדוק עצמו בכל המעשים בכל
בכל יום · יום כמה באו [illegible] עליהם ויתודה ויצטער עליהם
ויתאבל והתודות מי זה שלא שעשה · ויבקש מחילה מאת ה'
בשם ית' בלב שלם · תיקון נדר · הוא הניח כי שכן
רבן היה רחוק [illegible] המסילה · מאות [illegible] לו התורה שלכן
דין המוציא [illegible] שלא המותרה יש לו חלק [illegible] · ואם
ואינו יודע התודות [illegible] כמו כן תהא [illegible] על כל
שגגותי · [illegible] · שלא שום על [illegible] ואת התורה
[illegible] יהושע [illegible] חטאתי · [illegible]
לו הודיעו [illegible] היום הזה היום הזה ·
וזהו עלי [illegible] כל האמת שמעו

בן עשה בן לא תעשה יום עבר [illegible]
בן במזיד [illegible] תשובה [illegible]
[illegible] חטאת [illegible]
[illegible] זה [illegible]
[illegible] חייב [illegible]
[illegible] עד שיעשו תשובה [illegible]
[illegible]
[illegible] תורה [illegible]
[illegible] עשה [illegible]
וק [illegible]
זה [illegible]
זה [illegible]
[illegible]
[illegible]
דבר [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] עשה [illegible]
[illegible] חייב [illegible]
על [illegible] תורה [illegible]

[illegible] על [illegible] ואתה [illegible] על כל [illegible] ·
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] אשר [illegible]
[illegible] ברכות [illegible]
[illegible] ופרוש והם [illegible]
בעל התשובה שהוא [illegible]
[illegible] אשר [illegible] הדבר [illegible]
[illegible]
[illegible] הרבה [illegible]
[illegible] מן [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] התשובה [illegible]
[illegible] התשובה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ומחזיק את החוטאים בו הוא [illegible]
[illegible] שלא יהיה מקום אשר [illegible]
[illegible]
[illegible] אם יהיה [illegible]
[illegible] ורון שמשבחין [illegible]
אומר ברוכה [illegible] המקום [illegible] בן שותהו [illegible]
[illegible] רוח [illegible]
התשובה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] הוא [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

בשלשה כתרים נכתרו ישראל

כתר כהונה · כתר מלכות כתר תורה · כתר כהונה זכה
בה אהרן שנ׳ והיתה לו ולזרעו אחריו   כתר מלכות זכה בו
דוד שנ׳ זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי · כתר
תורה עומד ומוכן לכל ישר׳ · שנ׳ מורשה קהלת יעקב ב
כל מי שירצה יבא ויטול ·   שמא תאמר שאותן כתרים
גדולים מכתר תורה הרי הוא   אומ׳ בי מלכים ימלכו בי
שרים ישורו הא למדת שכתר תורה גדול מכתר כהונ׳ ומלכות
ואפי׳ ממזר ת״ח קודם לכהן גדול עם הארץ שנכנס לפני ולפנים
אין לך מצוה בכל המצות כלם שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה
אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות שהתלמוד מביא לידי מעשה
לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד
תורה אם אפשר למצוה להעשות ע״י אחרים לא יפסיק תלמודו ואם לאו יעשה
המצוה ויחזור לתלמודו · תחלת דינו של אדם אינו נדון אלא על התלמוד
ואחר כך על שאר מעשיו · לפיכך אמרו חכמים לעולם
יעסוק אדם בתורה בין לשמה בין שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה
מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר
תורה לא יסיח דעתו לדברים אחרים · ולא ישים על לבו לקנות תורה
עם העושר והכבוד כאחת · או בשלשה שלש
של תורה   [illegible]
[illegible]
כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה
וחיי צער תחיה   ובתורה אתה עמל [illegible]

ויכתב ומעפיר ואחזור ואקרא אם תעלה מחשבה זו [illegible]
לכך אין אדם זוכה לתורה שלמה לעולם אלא עשה תורתך
קבע ומלאכתך עראי · כתוב בתורה לא בשמים היא כי
[illegible] ואם היו כל אות העולם [illegible]
[illegible] כל הארץ [illegible] חכמים · [illegible]
[illegible] מוסיף [illegible] בתורה · [illegible] שאדם עוסק בתורה
[illegible] עשו [illegible] כשם [illegible]
[illegible] זה שלא [illegible] העולם וזה [illegible]
[illegible] אברהם [illegible]
[illegible] היה [illegible]
[illegible] כל התורה כלה [illegible] עד [illegible] הכתב
[illegible]
[illegible] עד אברהם [illegible]
[illegible] כל זה [illegible]
[illegible]
[illegible] וזה שלא [illegible] · וכן [illegible]
[illegible]
[illegible] עוסק
בתורה [illegible] וכל [illegible] תורה [illegible]
[illegible] חסידים
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ויסיח דעתו [illegible] ישכח הכל · והדין [illegible] כל האדם
[illegible] כי הוא [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] עושה [illegible] ומחשב מה [illegible]
[illegible] בכל מעשיו [illegible] שמועתו
[illegible] כי הוא [illegible] · [illegible] לבו
[illegible] הוא שוכח [illegible] וגם זה
[illegible] התורה
[illegible] · והיה
[illegible] לכן [illegible] שכחה [illegible] עוסק
התורה כל ימיו ומתוך כך [illegible] · [illegible]
[illegible] טובים · כי [illegible] עוסק [illegible] ה'
[illegible] המצות [illegible] לעשות טוב · [illegible]
תורה [illegible] · [illegible]
על [illegible] · לכן [illegible] לעסוק בתורה תמיד יומם
[illegible] על [illegible] ולא יוכל
לאמר [illegible] על [illegible] · ויהיה דעתו על [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ומרוממו על כל המעשים הרי שגג פרי [illegible]
על מלה המו עין לו [illegible] [illegible]
[illegible] המו׳ · [illegible] [illegible]
[illegible] דברי תורה [illegible] [illegible]
[illegible] החכם [illegible] [illegible]
חטא · [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] חטית המסך [illegible]
מעשים [illegible]
[illegible] [illegible]
עיקר אלא המעשה · [illegible]
[illegible] אבל תורה [illegible]
[illegible] [illegible]
מעורה [illegible] [illegible]
והיו יושבים [illegible] דברי תורה עד [illegible]
פנים · [illegible] [illegible]
הבית · [illegible] דברי תורה [illegible]
[illegible] [illegible]
נתאי · [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
אלא [illegible] [illegible]
שלא [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
ואמר לך [illegible] [illegible]
שבכתב · [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] רבי [illegible] קודם שזות בכתב ידו ונתן ספר
[illegible] [illegible] והאותה שאחו כ׳ התורה ומסתבר
[illegible] [illegible] [illegible] ולאומר לישר׳ [illegible] הרב׳
[illegible] [illegible] [illegible] תשאו ועשות וחוזר
[illegible] עד רבי [illegible] ר׳ יהוד׳ הנשיא [illegible] לו נכת׳
ספר [illegible] [illegible] כל חמון יוליט אחר הד
[illegible] [illegible] [illegible] שמשנה חרבתן · וזה עלה
[illegible] · [illegible] עד שהגיע הרבי לר׳ יהוד׳ הנשיא [illegible] ש
[illegible] [illegible] [illegible] המשנה כ׳ זה שהתלמידים [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ובות, וחלקות הרמשנה אחער
[illegible] חתלקים והוא [illegible] האחלת [illegible] שמלות והמשנה
[illegible] [illegible] זה [illegible] [illegible] והיית [illegible] אשתה
[illegible] [illegible] המשנות [illegible] [illegible] שלוחו [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לומר המשנה [illegible] והיו
[illegible] [illegible] [illegible] · ונעשה [illegible] ורבות אמאי התלמידי׳
[illegible] של ר׳ יהוד׳ הנשיא חכמי חטנים · [illegible]
[illegible] [illegible] לומר [illegible] [illegible] המשנה · ור׳ חייא ר׳
[illegible] התוספת׳ אמר [illegible] המשנה · ור׳ יהושע [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] המשנה · [illegible] הרב ר׳
כן עד [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] והתוספות עד שהיה ר׳ יוחנן [illegible] ירושלמי
[illegible] ירושלמי שהיה [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] שנה
[illegible] [illegible] שהיה [illegible] תלמוד בבלי · [illegible] [illegible] התלמודי׳
[illegible] [illegible] [illegible] המשנה · [illegible] שנתחדשו · [illegible]
התלמודים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] וספר [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] החיוב והפטור
[illegible] [illegible] [illegible] שהעתיקו [illegible] [illegible] [illegible]

מותה' הסיב׳ · גם יתבאר מזה דברים שנגדו הסופרים בג
ונביאים שבכל דור · והוא ועשות ספרים תורה כמו שאמרו
מחשה מפי ושתיו ולהשתוות · עשו המדרשות
גם יתבאר מזה החכמים שתקנו מה שתקנו בכל דור ודור
שמוסיף וסור מהם שלא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין
ושמאל · גם המשפטים ודינים אלו שלא קבלו מורה
מוריעך · ודע כהם בר' הגדול שמוות הדור בורא שהתורה
נדרשת · ופסקו אותם הזקנים ונהגו שהרי כך · הכל חייב
רבינו בתלמוד היהודית משה ועד סוף יחיד ·· ואחר כך
של רבינו כמו מן נתבארו יושר כל הוראות מדור גדולי ה
והגאון ולקטות אוים הרחוקים · ורבתי קטעה בעולם ונלוח
של הדרכים בגיעות ונתפשט תלמוד תורה ולא נתכנסו ל
ללמוד יפה ורבות של שהוא וקים · אלו המקבלים יחידים
אשר ה' קורא בכל עיר ועיר ובכל מדינה ומדינה
מיבוארי החכמים כלן וחכמים חבן המשנת אשר צוה ארון
הכל · אחר הזמנים מבחר העולמים
תלמוד בבלי · ירושלמי וספר וספרי וברייתות ותוספות
והם הלכות החמורות של התלמוד · ולפי שתלמוד
הוא עמוק מאוד · ועוד שהוא מעט לשון ורומי
עם לשונות אחרות לפי שאותו הלשון היית בזמן של בבל
בעת שחיברו התלמוד · ובשאר המקומות בבל לא היו
מבינין אותו לשון עד · שלומדים אותו · רבים
בכל עיר ועיר לא נתן שהרי מורים לא לפי והם
רבים שבתלמוד · והם משיבין להם כפי חכמתם
הנושאים ויקרא התשובות ועשים מהם ספרי
הבין בהם · גם חברו הגאונים שבכל דור ודור חבורים

לבני התלמוד · והם הי׳ מפ׳ הלכות יחידות, והם הי׳ שפירשו
פירושים יחידים [illegible] כמו · והם הי׳ מפ׳ מסכת, ופרו׳
[illegible] הלכות [illegible] מענין האסור והמותר החיוב והפטור
[illegible] ולכן כדי שיהיו קודמים והשיג ידיעת כל
[illegible] של התלמוד · וחז״ל
[illegible] רבי׳ משה מיימון · וכל התורה בעל פה בספר אחד
[illegible] על [illegible] · ואחריו קם רבי׳ משה מקוצי וחיבר ספר
[illegible] גדול [illegible] ספר של מיימוני [illegible] שום דבר
של [illegible] · ולא [illegible] עשה ספר לפי מה שרוצה ענין הדין
שהוא היה · [illegible] רבי׳ ואחרים חברו ספרי פסקים
כמו [illegible] ר׳ אליעזר · [illegible] ואחר [illegible] ועשו רבי׳
[illegible] כל אחד חיבר ספר לפי מה שרוצה כמו ענין זה · כי
[illegible] ענין ידיעת התלמוד · ואין אדם יכול לידע ענין
הלכות [illegible] מתוך ספרי הפסקים · [illegible] רבי׳ שלמה [illegible]
[illegible] שהיו [illegible] · והלכ׳ · [illegible]
[illegible] התלמוד [illegible] אדם [illegible] · ואח״כ עמדו [illegible]
[illegible] ר׳ [illegible] גדולים [illegible] עד שהמה ה׳
[illegible] ר״ · [illegible] היו [illegible] גאונים כמו
ר׳ שמשון משאנץ שחיבר [illegible] · ולכן התלמידים אחריהם
[illegible] · ואחרים היו [illegible] בתורה [illegible] גדול
[illegible] גדול [illegible] נפשם על התור
[illegible] ענין כל התלמוד [illegible] · ואח״כ [illegible]
[illegible] עליהם
[illegible] · [illegible] גדולים ואחריה [illegible] כל
[illegible] · [illegible] בזמנים ההם
היו בקיאין בכל התלמוד והיו יודעים ההלכות מתוך התלמוד

התלמוד · עד שנתפשט הדבר שנתפרסמו בגרסא שהיו אחרי
מורה והיו מורים בספק גדול כמו שעשו הראשונים במי
חכמי התלמוד שהיה עיקר הוראתם אחר התלמוד · כמו ר' יהודאי
ושננתם לבנך שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו ·
אלא אמור לו מיד · כי דבר שאי אפשר הוא שיהיו המצות על
שלמן ומתוקנין בפי האדם ולהשיב לשואל אם לא מרוב חזרות.
כמ"ש בחגיגה · אינו דומה מי ששונה פרקו ק' וא' · ואמ' בפ"ק
דתענית. שר"ל היה חוזר תלמו' מ' פעמים קודם שהיה בא לפני
ר' יוחנן · וכן עשו מי ששונה כמו רבותי חכמי התלמוד
שעיקר לימודם היה חזרה · ואמ' כמה [illegible] רב יוסף הו'
יתיב קמי' דרב כהנא עד דלא קרא רבן · ואמ' דוד מרדי' ב'
במשורת פורים · אי לאו הוה אפשר לאיד אוריתא · אי לאו ס'
[illegible] והוו חוור רבי סעודת פורים שנשלם ליה וה' [illegible]
חט' יומי אשתה ושאחה כמ' · אי' רמן הכי אי' אין תנו [illegible]
ורמבן נמון ורמיא ליה סוון דוגמא לי בכסותה · ועתה
רואה זהו הדבר כי חוזר היה חוזר מ' פעמי' אין עכשיו סיוע
שום אדם שהיה חוזר פעם אחת פעמים · ויש ראיות
מורות בזה התלמוד כמה אקומו בתלמוד שהיו יכולי [illegible]
שלן מורות ולא אחד היה פעם חניין כן וכן פרקים ויום
כשהיו עמדים היו קורעים לילה · ולא היו זה חוזרים תלמ'
תלמודם · ועתה העניין היו מורים בגרסא עד שתקנו הג'
והעלות רבות וגירסא גדולה והיו יודעים המצות מתוך
התלמוד והתוספות · ולא היום שנתפשטו בגרסת שמועה ט
התלמוד חוזר ומזר · ועתה בזה הזה נתרבתה התורה
מ הלומדים האלו הם חוזרים ולעולם מן הראשון והחדש
והלכו [illegible]

שלום והיית תורתם ומצותם · והיו ורוחותם עשים עליה
שמם גולה וכן השיגו וידעו ושמו ונושאי הדור הזה רואים
אלא שוהם · ואל יראו ילדים לעשות כי אלו הגלגלים ומגלגן
רוב היום וקובעין אין לומר בחצי הזמן · והלומד שאין קורי
דעתו ובטלו תורו קבע · אבל כיוני חסרי התלמוד הין הולכים
ולמוד · שנסיפו יותר והיו לומדים בקביעות גדול · וכל היו
קובעים שוה היה זו מתעסקים אלו היו אומר אומתן חכמי
בטלו בית המדרש · וזה העניין יצא לאור ודעת רבקנשותם
ואו' בתוס' כתובות רב יוסף · מיה דרבנו שרירא גאון ומי רב
קאיה רב יוסף · פסקו לה שית שנין כי הוו ג' שנין חסרו חנלי
יומין דכפורים · ואו' ח"ל ואחריהם ונשאו בהן · שמעתה
שקל עצו נפק ואמר · אל יועץ עכרת · ויכ דאו אל דועץ
עכרת · אישתר לו ונקן או אוספיק ואו חו אוספיק רואה
והכן כמוה זה העניין כיוה הין רפוקים עלם ואודעו רוח ה'
הקדש · וכן מיון עתה הין עוסקין עסק גדול ונחו רב
וישבו במקום אחד ללמוד כל התלמוד · והיו חוזרים תמיד ואין
פסקה · תורה מפיהם והיו עושים שמעתה הראשונים
כמו ליקרי אימש · ועגלהו ירעו אוי קרוי · ואחר מעשי
... אימש והדרו סבי · וכל זה אין עושין עתה כל אחד
חלק ללמוד הוא ואחרונים ואחרוני הראשונים קודם שידע כל
צורת ההלכה · על כן אין יכולין כמו שעושין והכן זה שכל
שמוא' חכמי התלמוד · כי כל זה שנו בתלמוד הכל ... · ואין
להשיב עליו ושמעת ולהוסיף ולגרוע · על כן אינו צורך
התלמוד המיין והבפלו רבים פורשים אין הלומר חוב
צורת השמועות והדקדוקים שמוא' על פה · כי אור זה
עד והכן סברות הכמון הוא · שהיינו יורעים זה שמתן

שמעון הספר ואם אין ואחרים בקביעת יום ואלה ואין
בקיאים בחשבון אין חוששין לאחר כי היה מן הם מן וה
ורס שיך לך לאחר לעולם עם אלו עם חבר אלו חבר והיה
ווסף בכך ירות שאים שליחה ונם אין חתנים התלמידי
ועוסקים תמיד אל עתה ארוב טורח השמועה או מעשה
הלכ׳ עליהם וחשוו כבר אלו יוצא שגר והפט בה ואינו
מן עוסקים משנתן והלכות ותלמוד ותלמוד ועוסקין בעיון
החשבון ואין להם ירות שאים ואו׳ בב׳ השומר אותו
הפועלים כ׳ דינו יתיב בתענית ה׳ יום לשכח תלמוד רבו
כי היכי דלא שמיה ״ ואו׳ אינו רבה נטלו ורבו
בעבר׳ או׳ ונתחייב אותה ושנים הה ישנה והיה אם
היה ואמר רבי אחר יקרו ב׳ דבן לשנת פרק א׳ ישנה ב׳ פרק
ואחר כך בגיס עיקר כי עם המשנה לשנק ואחרים קל חצי יום
כי שמע עיקר היה או או׳ עם התנא היה ואמר יהקשות
קשיין וחת יקשו ב׳ ובל הוא ש וקרא אור משאתו חוץ
ור׳ יהודה לא יכנס תלמיד חוץ לכן שקשורים הם וכל
זה כי לא היה קנה לבו אגרסת כי החוץ היה חוץ ולא
עמד חברו על פוני רעתו ועוד הם אור אחין וכן של
חששנים כפתחו של אולם ושל התנאים כפתחו של היכל
ואנו כמלא חחט סידקית ואו׳ אני כי פכתו באמו קוראין
ואו׳ רמז כי אין כי וצבת ברו לסכון ואין עוד ה
הדעת אין אין יכלין לור מאצבע מוכן שיש לגרוע ולסבור
והא רמז בפי׳ ה׳ בזה מוליקין אור רמז במשנה שחכמים
הרם לכן אלו עשות ונתן מאוד כמלות במקום וכל
שיש וכל זה ליחוד הבאו שמקשין תשנה על הבריות
ואחרים להו הכל על ידי עסק והבנו בתור תמיד נתן

רשעו ורקין ווומין טעויים · אבל ... ל היום ולעולם [illegible]
שאין לעשותך · וזה עתה ... הלומדים אותם [illegible] שאין
ואומרים כמון ... שאינם הולכים דרך המשל כי [illegible]
הפילוסופים שהם ... הם המבטלין [illegible] ישראל
ואומר לא תורה ולא נביאים ולא כתובים ולא [illegible] ולא מדרשות
ולא שום חסיד אחד ... שהם · ודרשו [illegible]
על תורה ... עלו שרש ... אחד [illegible] שוכרך
[illegible] ... חסיים · סוף [illegible] עלטה
[illegible] ... העולם אלה [illegible]
... [illegible] ההוראות · [illegible]
משלי · ... היום הדין [illegible]
כל העולם על [illegible] · וכן שהם [illegible]
[illegible] בתורה ... ולפני [illegible]
ולפני זה [illegible] ושמירת ... בשיבה · [illegible]
כל זה שקרא אדם יהיה [illegible] מטה [illegible]
ליום הדין ·

עקב · ויראה · שמים

בתוב. [illegible] ועתה

מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה · [illegible] אלה'
תירא · [illegible] יראת ה' היא אוצרו · [illegible] להקב"ה
בעולם הזה [illegible] יראת שמים בלבד · [illegible]
[illegible] יראת ה' היא חכמה · [illegible] ואחת הן
[illegible] שאכנסו אדם [illegible]
[illegible] ... ותורה · [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... ואשו [illegible] אדם [illegible]

ומביא לה והעלה לי חטין מעליה הלך והעלה לו א"ל ערבת
לי בהם קב חומטין א"ל לאו א"ל מוטב שלא העלית. ואמר רב
כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר
שמסרו לו מפתחות הפנימיות והחיצונות לא מסרו לו בהיכן
עייל. מכריז ר' ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא
עביד כי דרתא חד ותרעא שער. ואמ' ר' ינאי מי שאין לו
אלא זה מועיל לו אם יעשה שער מן התורה היינו אלא שער
לבר ליכא בה יראת שמים [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] חכמה [illegible]
[illegible] ואמר רב יהודה [illegible]
[illegible] יראה [illegible]
[illegible] האלהים [illegible]
[illegible] בכל דבר [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] יראת [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

הג׳ חי שהוא יותר מוטב הש׳ ואז חכם דבר שמעולם · רק
שהוא נרעב ומכו ול יומין ומדעתם בוכו גדולתו ונגדרת
ועבור שזה עמוק מאד מאד ומי יודע ולהבין כי דרך בני אדם
שלא יעשו המעשה אם לא יבוא שיהיה להם ריוח או והרחי־ק
מן ועליו · ואם אין לו תועלת מה המעשה הזה ודרך · ומעשה
שני היותו הג׳ היא קשה והשיגה התורה התורה ועשות. הד׳
המעשה ויהיו שיש ולקוות גדול · ועל כן תמצא בתורה ברכ׳
וקללות והשמיר הקורא כדי שיתעורר לבו מהו שעושין ועב׳
עבור שהוא קטן בחכמה ושלא יוכל להבין ענין הטוב · על כן
המאור ועבר צריך ועורר לבו לירא ויעשה ופירות שלוו הענ׳
אין לאור ולכבוד התו׳ כי אין יודע ערכ׳ ואין יודע שיש מלאה
טובה ואחרת · שלא הוא חושב הליאור טורח וקעו כדי להשיג
הפירות כמו המעשה המוכה שאין המלאכה חשובה בעיניו
אלא בשביל הריוח שלו · ואם היו עדים ועבר תלמיד ויתר
ויראשה ובתפיסה או עשיר גדול או תביא מלך או לאור
בעבור זה · ויותר ואשר הענ׳ לבו עבור כל זו · ואה שיעור
לבו עתיד לו אלה כי אין לו חכר שובת האשה או מוכת המלך
ולו ענין התורה היא ערכ׳ והעיר לב האדם בברים שהן
חכמי ויודע שהם טובים והמשיך לבו ועשות הטוב על זה
צריך האדם מגבור שתחשות קטנה וחלושה ואין לו הבחנה
והבחין חור הענין · וזה כל שלא ושוה · ולכן לא תהיה חה׳
ועבר ולך נבקש המצות לכבוד המצות · וזה הענין עד מנה
והבחנה ולא ישל והוא׳ קצת ענין המעשה כחה ונגיעתה ·
והשיבם שלך והביעו יסוד העלין · והוה זה הענין ולכן
חוץ עוד והוא ומנינים שעוב והוליך אותו ואורחו · ד/
אלף כי דמותו או יותר ונעלה בבית כמו ותלמוד ועשו וכו׳

לעשות מעשה הכפרים ולא חשוב [illegible] אחר אלוהות
כי אין הכיר ולא ידע [illegible]
חיד ו[illegible] בן המלך [illegible]
[illegible] וחשב [illegible]
[illegible] המלך [illegible]
[illegible] כי חשב [illegible]
ושם [illegible]
[illegible]
והם שנים [illegible]
[illegible] והכהנים [illegible]
[illegible] בן המלך [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
שנתלבשת האשה בת המלך [illegible]
[illegible] האות[illegible] המלך [illegible]
תורה [illegible]
שנים [illegible]
[illegible]
[illegible] האשה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

מקלות יפשעו · ויצא עם [illegible] ותחלו לפני ה׳ המוציא
השם [illegible] עולם [illegible] לעולם על כל הגוים · [illegible]
[illegible] בעולם כי [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] כל התורה הזאת
[illegible] · [illegible]
[illegible] אשר ראה את [illegible]
[illegible] · [illegible] שאותן [illegible]
[illegible] בתורה [illegible] · [illegible]
[illegible] ומתחכמים ידעת את האלהים
[illegible] ברכות [illegible] אלהים [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible]
ויאמר [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible]

והתגל והתקוות · ההשוואה היא נטיית הנפש [illegible]
היושבת באדם מחוץ לגדר ודומה לדבר [illegible] [illegible]
בהתעלם בני אדם, וכבני שעשועים והחכמות והשלמות [illegible]
על החשבונה [illegible] לעבור לצורה [illegible] [illegible] [illegible]
זה יהיה כמו [illegible] ויולה [illegible] חשוב כמו [illegible]
ואין [illegible] והכניסה [illegible] · האדם ישנו [illegible]
שנים [illegible] עשה [illegible] והם [illegible] [illegible] [illegible]
חפשי [illegible] · הם נפש [illegible] המחשבים [illegible]
והרבות [illegible] [illegible] [illegible] המחשבות [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] והתאוות [illegible] · [illegible]
הובל המחשבות [illegible] זה שוה לאדם [illegible] בכל · [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
שוב [illegible] [illegible] [illegible] · דה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
אם הנפש והרוח [illegible] או [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] על התנועה מאלה [illegible] [illegible]
[illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
או [illegible] על ההשוואה ולכן [illegible] [illegible] · [illegible]
[illegible] [illegible] את הרוח אשר [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] החכמה [illegible] [illegible]
[illegible] · [illegible] יש נפש [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] · האדם [illegible] האדם יש [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אשר [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אדם [illegible] נפש [illegible] [illegible] ·

המין הנפש החושית היא תאות · ואו' משה שם והעברת
את הנפש החיה אקרב עליה [illegible] · קורין נפש יותר שריין
[illegible] · ואחר זאת הרשע השאוה החושה [illegible]
[illegible] הקלע [illegible] שמאנה ואח ונפש · ונפש צריך
[illegible] השאוה העליונה שמגידה על הרוח ואל הנפש [illegible]
[illegible] תחת כסא הכבוד · הכסא שמעלת רוח ונפש
הסרת חברת · והחכם שמשל · ונפש עליונה שנופח
חכמת הכבוד [illegible] · וחיה השדה
ואומר ורחמן [illegible] השאוה היא שמעה כלב · והוא אל
[illegible] כי אשם [illegible] המחשבות והמחשבות
[illegible] ואתעברות מחרי הלב [illegible]
[illegible] וחוקות ומחשבות כל [illegible]
[illegible] ואמחוק [illegible] עליו [illegible]
[illegible] מחשב [illegible] והנה [illegible] ושבה ומעון [illegible]
האורם הזה המכחן [illegible] של העולמים [illegible]
[illegible] · [illegible] החושה [illegible] האורם [illegible]
[illegible] את העליות · [illegible] עושה [illegible]
[illegible] · [illegible] החושה [illegible]
[illegible]
[illegible] החסידה [illegible]
[illegible] · [illegible] חיות האדריות
[illegible] עושות [illegible] · [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] חועלת הסוסים [illegible]
[illegible] והחוים [illegible] · [illegible]

מות החטיה והשקות הגוף בריקתי הרפואה להעיר [illegible]
על חזקתו והנה עינינו רואי גדולת האדם וכשרונו שי
בו ונשוא יותר מכל על כל האדם והשאיתו על כל בריות התחתון
ואין מה כמה וספר רוב הפעולות אשר יפעל האדם מעולם התחתון.
ואין בעולם עליון שלא יהיה אדם חכמתו וישועתו כמו הוס'
ויועד שעם האך באין כמו הבהמות והעופות שאדם
הולכת מעולם העליון בתוך החטיה ואחבושת ידיעת חכמות
ארץ שבעליונים וחכמות ארץ ברקיעים ואחרי המכבים וע'
ושיעור קומתם, ואעפ"י שגוף האדם קטן חומר
שאדם גדולה ורחבה יותר השמים ואין כי ידיעת שמים
ואין דרכי חיה ומזלות ול חלוקה הכל עמם משאלה' וכן
שהכל כלו בה יתב' הוא גדולה חכמו [illegible] הייתי טוב
והחזיק הכל כי אי ואפשר והכמה אי אדם מגבר קטן
ונראה כראותינו כי האדם שווה בחכמתו בשתי עולמות
עולם התחתון ובעולם העליון [illegible] לא אדם וחטוב
והתבונן ואת הורישו הש"י לכל זאת. ואין זה כי יום ועבר
שישכל ועבר מכבשים. וכמו והאמת שלאחרון והכמו על
ושיעור הגוף ונשמה כי הגוף טפל ונשמה כי כל החכמות ה'
החכמות הגדולות האלו הן דין הנשמה כי הגוף טפל ונשמה
אלא מן הגוף כי הנשמה מנהגת הגוף. כמו אדם רוכב על הסוס
ורסנו בידו ומנהיג הסוס ומהפכו לכל צד שירצה והסוס אין
טפל לאדם ואין האדם טפל לסוס כך הנשמה מנהגת
הגוף. והנשמה עיקר והגוף טפל לכן אני אומר
והוא לאוזן המשערים הנשמה לגוף ואחרים העיקר [illegible]
[illegible] וזה יגל לכל אדם [illegible] אשר [illegible]
העליון [illegible] לעולם התחתון [illegible] והכמה [illegible]

בודאי ונבון אין זה לפעולת הגוף. שיהיה בעולם הזה כי הגוף
אין בו [illegible] ... [illegible] ומותו [illegible] חוץ לחות והשא
[illegible] הנבר [illegible] נשלים : ואין יתכן זה שיהיה [illegible]
[illegible] שיחשו לבני הכלה והמהור [illegible] חוץ השואה שהי
[illegible] ... [illegible] והם [illegible] יותר
[illegible] כי אין בה עם שמים [illegible] ... [illegible]
[illegible] שהשמים והיון [illegible] לגרכה [illegible]
והיון [illegible] והמחין [illegible] השמים ואין נברא
[illegible] אין זה [illegible] השתעבר [illegible] הכל והכן [illegible]
[illegible] שיעשה האדם כי לעולם [illegible]
[illegible] בעולם [illegible] זה סבוו שהעולם נבון
[illegible] והשל [illegible] הלא הנוף לה ואין בו
[illegible] : [illegible] כי האדם נבחר מכל היצור
[illegible] יהב פעולת כל [illegible] ושעבר
אדם ואין בו כח [illegible] חכמות והכן סודות עמוקים להבין
[illegible] העליון [illegible]
[illegible] שתהיה [illegible] החיים אם [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] על [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible] אם [illegible]

המשל יה׳ ״ ויין ראוי בדוה שתעלה [illegible]
כי יגונו דומים שכל האדם אין כילו [illegible]
העולם יבקש תעלה יתר ממעלתו · גם יש לו לזה הוראה
· אשר כל בחינה שלו חפש ואות לאמוז [illegible]
ואין אדם לו חלק ולא של שוויה אמצעים מעלות [illegible]
מעלותם כי אין הנשמה מתדבקת אלא בטובות · [illegible] היא
עולם ומעלות כי היא העליונה ״ ואנכי האדם גוף בקו[illegible]
קופה עבר הנשמה · [illegible] שוור הבריות הולכת על [illegible] וכ
נקומים ועמי ואשר הנשמה היא [illegible] מעלה אשם [illegible]
על הגוף שהיא שויה בן יש בו דמיון מכל העולם [illegible]
האדם אדם [illegible] עולם קטן ״ [illegible] [illegible]
ואגוף רואה לעולם התחתון [illegible] [illegible] העליון ·
[illegible] שאין חטיה [illegible] כמו שהאלהים עליון [illegible]
[illegible] כורה ובעולם הזה [illegible] ומעלה · כן האדם [illegible]
עת שיעשה [illegible] טוב. · כי ומעלה [illegible] האלהים [illegible]
[illegible] הרין [illegible] ומשמים [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] עליהם [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] כי [illegible] רבים · והורד [illegible] מן השמים [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] הקדושים [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] כמו שהאלהים [illegible]
[illegible] כן האדם [illegible] האלהים [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] כן האדם [illegible] [illegible]
[illegible] שהאלהים [illegible] טוב [illegible] האדם [illegible]
[illegible] האלהים עושה [illegible] [illegible]
[illegible] האלהים [illegible] האדם [illegible]